

**ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ**

ΜΕΤΑΠΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η παγκόσμια αγορά του νερού.
Δομή, σύγχρονες τάσεις και προοπτικές.**

Παριανός Αυγουστίνος

Επιβλέπων Καθηγητής: **Καλιαμπάκος Δημήτριος**

ΑΘΗΝΑ Οκτώβριος 2013

Εκπονήθηκε στα πλαίσια του Δ.Π.Μ.Σ.
«Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων»

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	2
Περίληψη	6
Εικόνες – Πίνακες – Ακρωνύμια	7
1. Εισαγωγή	10
1.1 Νερό	10
1.2 Ελεύθερο ή Ιδιωτικό, Αγαθό ή Εμπόρευμα	12
1.3 Νομοθεσία	12
1.3.1 Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα	13
1.3.2 Κοστολόγηση και βιώσιμη διαχείριση των υδάτων	13
1.3.3 Ποιότητα του πόσιμου νερού (Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου)	14
2. Ιδιωτικοποίηση – Παγκόσμια Τράπεζα – Δίκτυα	15
2.1 Ιδιωτικοποίηση	15
2.2 “State vs Market”	16
2.3 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ	17
2.3.1 Ο ρόλος της Παγκόσμιας τράπεζας και τα δίκτυά της	17
2.3.2 World Commission of Water for the 21 st century (WCW)	20
2.3.3 Δημιουργώντας μία παγκόσμια συναίνεση για τη μεταρρύθμιση για το νερό	23
2.4 Εφαρμόζοντας (επιβάλλοντας) τη μεταρρύθμιση για το νερό και την ιδιωτικοποίηση.....	24
2.5 Ανάδειξη πρώτων προβληματισμών	26
2.6 Το παράδειγμα της Βολιβίας	27
3. ΣΔΙΤ – Ελλάδα – Ύδρευση	29
3.1 ΣΔΙΤ Σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα	29
3.1.1 Χαρακτηριστικά των ΣΔΙΤ	30
3.1.2 Βασικά Στοιχεία των ΣΔΙΤ	30
3.1.3 Βασικά Χαρακτηριστικά.....	31
3.1.4 Τύποι των ΣΔΙΤ	31
3.1.5 Χρηματοδότηση	36
3.2 ΣΔΙΤ - ΕΛΛΑΔΑ	37
3.3 Υπηρεσίες Ύδρευσης	40
3.4 Πιθανά προβλήματα των ΣΔΙΤ	41
4. Εταιρίες	43
4.1 Ιδιωτικές Εταιρίες στον τομέα των υδάτων.....	43

4.1.1 Τα πρόσφατα	44
4.2 Κατηγορίες διεθνών ενεργών εταιριών.....	45
4.3 VEOILIA.....	46
4.3.1 Ιδιοκτησιακό καθεστώς και θυγατρικές.....	47
4.3.2 Δραστηριότητες και πολιτικές, 2012.	48
4.3.3 Εκτός Ευρώπης.....	49
4.3.4 Στρατηγική.	51
4.4 SUEZ.	54
4.4.1 Aguas De Barcelona.	58
4.4.2 Suez. Πρόσωπα και διασυνδέσεις.	58
5. Σύγχρονες τάσεις – Επανακρατικοποίηση.....	60
5.1 Επανακρατικοποίηση.....	60
5.1.1 Λήξη των συμβάσεων.	60
5.1.2 Αποτυχία του ιδιωτικού τομέα.....	61
5.1.3 Η αποτελεσματικότητα και το κόστος.	61
5.1.4 Επίτευξη των στόχων μιας δημόσιας υπηρεσίας.	61
5.1.5 Κόστος συναλλαγών διαγωνισμών και επιτηρήσεων.	62
5.1.6 Κόστος κεφαλαίου και κέρδη.	62
5.1.7 Έσοδα από τα κέρδη.....	62
5.2 Η επανακρατικοποίηση δουλεύει.	64
5.3 Αντιστρέφοντας την ιδιωτικοποίηση.....	66
5.4 Ζήτημα: Δημόσιο.	67
5.4.1 Οργανώνοντας καλύτερα την εργασία στο δημόσιο.	68
5.4.2 Συμπέρασμα.	69
5.5 Une eau publique pour Paris.	70
5.5.1 Συμβολισμός και επιτυχία στην καρδιά του ιδιωτικού νερού.	70
5.5.2 Δύο κολοσσοί του νερού και ένα παλιό δίκτυο σε ένταση.....	71
5.5.3 Ιδιωτικοποίηση της παροχής, εμπορευματοποίηση της παραγωγής.....	71
5.5.4 Ο δρόμος προς την επανακρατικοποίηση.....	73
5.5.5 Από τον κατακερματισμό στην ενότητα.....	76
5.5.6 Εργαζόμενοι: Από πέντε οργανισμούς σε έναν.....	77
5.5.7 Οικονομική Διαχείριση.	77
5.5.8 Ιδεολογικά και δομικά εμπόδια εντός της δημοτικής διοίκησης.....	78
5.5.9 Κατορθώματα, προκλήσεις και προοπτικές για το νερό στο Παρίσι.	78
5.5.10 Οικονομικά οφέλη πέραν των αναμενόμενων.....	79
5.5.11 Καλύτερος σχεδιασμός για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.	80
5.5.12 Διαφάνεια, αλληλεγγύη, συμμετοχή.....	80
5.5.13 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μετάβασης.	82

5.6 Παραδείγματα Συμβάσεων Παροχής Υπηρεσιών Ύδρευσης:.....	83
6. Συμπεράσματα	89
6.1 Νερό	89
6.2 Ανάσχιση τελευταίας δεκαετίας.....	91
6.3 Επανακρατικοποίηση-Επαναδημοτικοποίηση.....	91
6.4 Αλλαγή	92
7. Πηγές.....	93
Παράρτημα	Error! Bookmark not defined.

Ευχαριστίες

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία έχει σκοπό να εξετάσει την παγκόσμια αγορά του νερού, τη δομή αυτής της αγοράς και τις σύγχρονες τάσεις που υπάρχουν. Εξετάζονται οι λόγοι της μετατροπής του συγκεκριμένου φυσικού πόρου σε εμπόρευμα, το πως εισήχθη στην αγορά, καθώς και ο ρόλος που έπαιξαν σε αυτό διεθνείς πολιτικοί φορείς, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και διάφορες άλλες πρωτοβουλίες και οργανώσεις.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποια γενικά στοιχεία για το νερό, καθώς και νομοθετικές διατάξεις και μέτρα που έχουν ληφθεί για την προστασία του, κυρίως σε επίπεδο Ε.Ε. και ΟΗΕ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα πρώτα βήματα της ιδιωτικοποίησης του νερού, τα επιχειρήματα υπέρ αυτής της κατεύθυνσης και η σχέση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Επίσης γίνεται μία ιστορική αναδρομή σε έναν από τους πιο βασικούς παράγοντες που καθόρισαν την πορεία της ιδιωτικοποίησης του νερού, στην παγκόσμια τράπεζα, καθώς και αναφορά σε διεθνείς πρωτοβουλίες και οργανώσεις που χάραξαν την πολιτική γραμμή γύρω από αυτό το ζήτημα. Τέλος παρουσιάζεται το παράδειγμα της Βολιβίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μία παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών και των μορφών των συμβάσεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), καθώς τέτοιου είδους συμβάσεις είναι εξαιρετικά διαδεδομένες τον τελευταίο καιρό. Παρουσιάζεται επίσης η μορφή τους σε μια υπηρεσία ύδρευσης καθώς και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής αναφορά στις εταιρίες που ασχολούνται με τη διαχείριση των υδάτων σε παγκόσμιο επίπεδο και κυρίως στις δύο μεγαλύτερες του χώρου, στη Veolia και στη Suez. Παρουσιάζονται τα πρώτα βήματα αυτών των εταιριών, οι χώρες δραστηριοποίησής τους, πολιτικές και στρατηγικές τους, και η σύνδεση των στελεχών τους με πολιτικούς και οικονομικούς διεθνείς φορείς.

Το περιεχόμενο του πέμπτου κεφαλαίου αφορά τις σύγχρονες τάσεις που αναπτύσσονται γύρω από την διαχείριση των υδάτων και κυρίως αυτές της επανακρατικοποίησης και επαναδημοτικοποίησης. Παρουσιάζεται εκτενώς το παράδειγμα επαναδημοτικοποίησης στο Παρίσι και τα ειδικά χαρακτηριστικά του.

Τέλος, στο έκτο κεφάλαιο γίνεται ένας γενικός σχολιασμός γύρω από το θέμα της εργασίας, αναλύονται και ερμηνεύονται κάποια ειδικά χαρακτηριστικά παραδειγμάτων και πολιτικών, και παρουσιάζονται απόψεις και προτάσεις γύρω από το συγκεκριμένο θέμα.

Εικόνες – Πίνακες – Ακρωνύμια

Πίνακας 1	Γενικά στοιχεία για το νερό
Εικόνα 1	Συμβόλαια της Veolia στην Κίνα
Πίνακας 2	Veolia. Έσοδα 2011
Πίνακας 3	Veolia. Υπάλληλοι 2011
Πίνακας 4	Θυγατρικές της Veolia στην Ευρώπη στον τομέα του νερού, 2012
Πίνακας 5	Έσοδα της Suez ανά περιοχή. 2011
Πίνακας 6	Έσοδα της Suez (πωλήσεις) και κέρδη ανά τμήμα. 2011
Πίνακας 7	Suez Environment: Υπάλληλοι ανά περιοχή.(νερά & απόβλητα) 2011
Πίνακας 8	Θυγατρικές και συνεργαζόμενες εταιρίες στην Ευρώπη
Πίνακας 9	Παραδείγματα Συμβάσεων Παροχής Υπηρεσιών Ύδρευσης

AgBar	Aguas de Barcelona
BOT	Build Operate Transfer
CDC	Caisse des Depots et Consignations
CRECEP	Centre de Recherche et de Controle des Eaux de Paris
DBFO	Design Build Finance Operate
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EE	European Eunion
EPSU	European federation of Public Service Unions
GDF	Gaz de France
GIE	Groupement d'interet economique
ICSID	International Centre for Settlement of Investment

IMF	International Monetary Fund
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
ONEP	Office National de l'EAU Potable
PPP	Public Private Partnership
SAGEP	Societe Anonyme de Gestion des Eaux de Paris
SEEG	Societe d'Energie et d'Eau de Gabon
SEEN	Société d'Exploitation des Eaux du Niger
SPV	Special Purpose Vehicles
UN	United Nations
UNESCO	United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation
UNICEF	United Nations Children's Fund
USG	Utility Service Group
UWUA	Utility Workers Union of America
WB	World Bank
WBSCD	World Business Council for Sustainable Development
WCW	World Commission of Water
WWC	World Water Council
WWF	World Water Forum
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις Και Οργανισμοί
ΔΑΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΥΑΘ	Εταιρία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης
ΕΥΔΑΠ	Εταιρία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΣΔΙΤ	Σύμβαση Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
ΤΕΕ/ΤΚΜ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος / Τομέας Κεντρικής Μακεδονίας

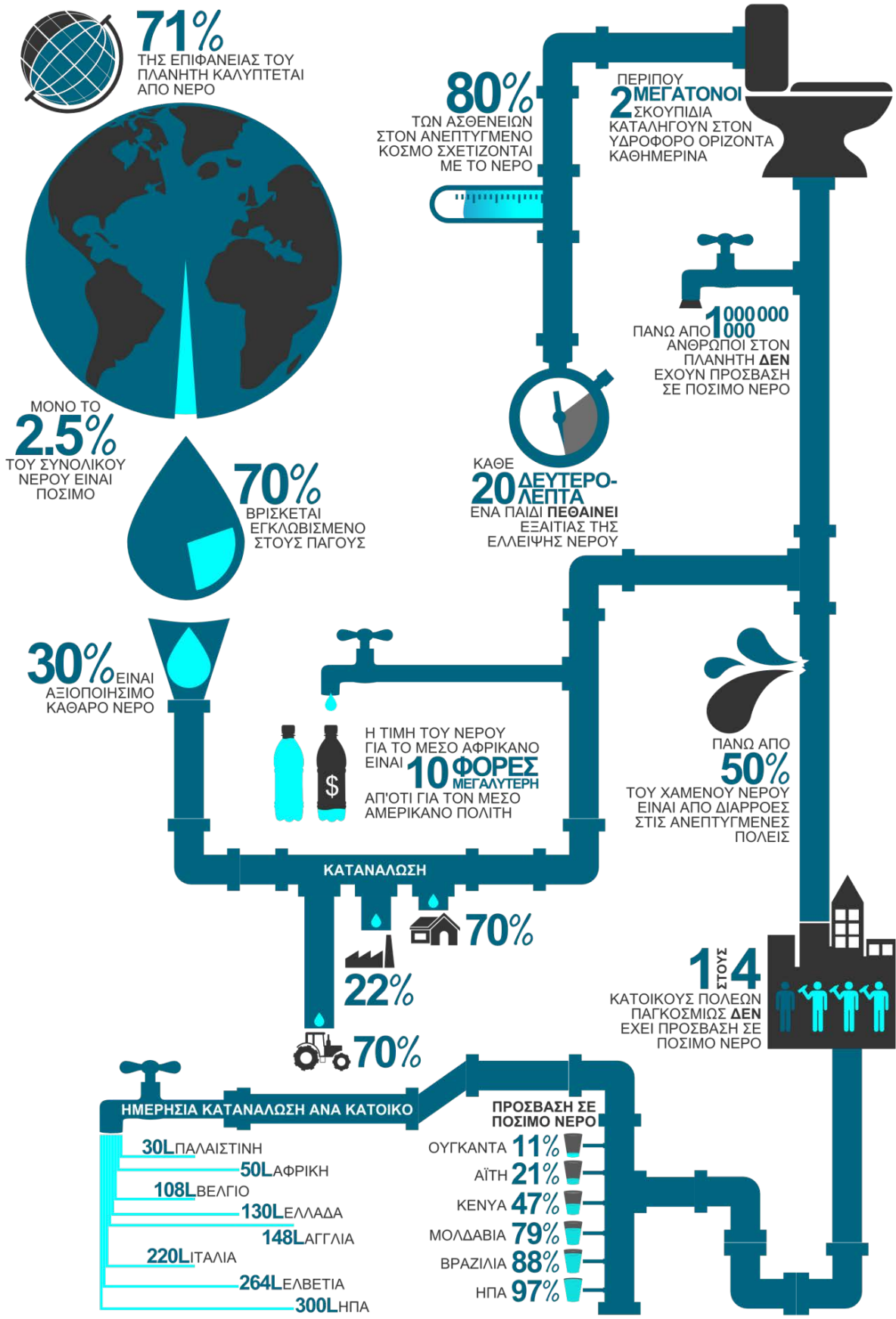
Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1.1 Νερό

Το νερό, ή ύδωρ, ή οξιδάνιο κατά τη χημική ονοματολογία, είναι η πιο διαδεδομένη χημική ένωση στην επιφάνεια της Γης, καλύπτοντας το 70,9% του πλανήτη. Στη φύση, το νερό υπάρχει στην αέρια κατάσταση (υδρατμός), στην υγρή κατάσταση και στη στερεή κατάσταση (πάγος). Το νερό μέχρι το 18ο αιώνα θεωρούνταν ως στοιχείο, όταν ο πατέρας της νεότερης χημείας Λαβουαζιέ απέδειξε ότι είναι ένωση του υδρογόνου και του οξυγόνου. Το καθαρό υγρό νερό είναι άγευστο και άοσμο, σχεδόν άχρωμο, αλλά εμφανίζει μια γαλάζια χροιά όταν βρίσκεται σε βαθιά στρώματα. Λόγω της ιδιότητάς του, πολλές ουσίες να διαλύονται σε αυτό, συχνά αποκαλείται «συμπαντικός διαλύτης» (universal solvent) και είναι η αιτία που το νερό στη φύση είναι σπάνια καθαρό. Το νερό είναι η μόνη συνηθισμένη ουσία που βρίσκεται και στις τρεις κοινές καταστάσεις της ύλης και είναι ζωτικό για όλες τις γνωστές μορφές ζωής στη Γη (UN.org 2005).

Το ασφαλές πόσιμο νερό είναι ζωτικής σημασίας για τους ανθρώπους και τις άλλες μορφές ζωής. Η πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό έχει βελτιωθεί τις τελευταίες δεκαετίες σχεδόν σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά 1.000.000.000 άνθρωποι ακόμη δεν έχουν πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό και πάνω από 2.500.000.000 έχουν ανεπαρκή πρόσβαση σε αποχέτευση (UN, The Millennium Development Goals Report 2008). Υπάρχει μια καθαρή γραμμική σχέση μεταξύ της πρόσβασης σε ασφαλές πόσιμο νερό και στο ΑΕΠ ανά κάτοικο της κάθε περιοχής (UN.org 2005), ωστόσο, κάποιοι μελετητές εκτιμούν ότι το 2025 περισσότερο από το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού θα είναι αντιμέτωπο με προβλήματα που τους κάνουν ευάλωτους εξαιτίας της ποιότητας του, προσβάσιμου σε αυτούς, νερού (Kulshreshtha, S.N (1998). "A Global Outlook for Water Resources to the Year 2025"). Τα παραπάνω στοιχεία, τα δεδομένα που παρουσιάζονται στην εικόνα 1.1, καθώς και η αυτονόητη αλλά θεμελιώδης παρατήρηση ότι το νερό είναι η πιο σημαντική ανάγκη του ανθρώπου και η πηγή της ζωής του, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δε μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το νερό ως ένα από τα υπόλοιπα αγαθά.

ΠΗΓΕΣ: UNITED NATIONS (2008), WORLD WATER ORGANISATION (2011), UNESCO (2010) | ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΑΥΤΟΥΣΤΙΝΟΣ ΠΑΡΙΑΝΟΣ | ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: DESIGNATURE

Πίνακας 1: Γενικά στοιχεία για το νερό

Το «γλυκό νερό» είναι ένας ανανεώσιμος πόρος, αλλά παρόλα αυτά η παγκόσμια προμήθεια καθαρού «γλυκού» νερού σταθερά μειώνεται (Global groundwater use outpaces supply; Measure reveals unsustainable use of world's aquifers August 8th, 2012 Science News). Η ζήτηση νερού ήδη ξεπερνά την προσφορά σε πολλά μέρη του κόσμου, καθώς ο παγκόσμιος πληθυσμός συνεχίζει να αυξάνεται, και επομένως το ίδιο και η παγκόσμια ζήτηση νερού. Η εγρήγορση για την παγκόσμια σημασία διατήρησης νερού για την εξυπηρέτηση οικοσυστημάτων έχει μόλις πρόσφατα αρχίσει να αναπτύσσεται, συγκεκριμένα κατά τον 20ό αιώνα, και πάνω από τους μισούς υγρότοπους της Γης έχουν χαθεί μαζί με τις πολύτιμες οικολογικές τους υπηρεσίες. Το νομικό πλαίσιο για την κατανομή των υδάτινων πόρων στους χρήστες νερού είναι γνωστό ως «δικαιώματα στο νερό» (water rights).

Εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού της Γης, της μαζικής κατανάλωσης, της κατάχρησης των φυσικών πόρων, της ρύπανσης και μόλυνσης του νερού η διαθεσιμότητα του πόσιμου νερού δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και διαρκώς μειώνεται. Για αυτό το λόγο, το νερό αποτελεί στρατηγικής σημασίας αγαθό σε όλη την υφήλιο και άρχισε ήδη να αποτελεί αιτία για πολλές πολιτικές διενέξεις. Σύμφωνα με την έρευνα της UNESCO που πραγματοποιήθηκε το 2003 για τα παγκόσμια αποθέματα νερού, υπολογίζεται ότι στα επόμενα 20 χρόνια η ποσότητα του νερού που αναλογεί στον καθένα προβλέπεται να μειωθεί κατά 30%.

1.2 Ελεύθερο ή Ιδιωτικό, Αγαθό ή Εμπόρευμα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της ενίσχυσης της οικονομίας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας έχει θέσει κάποιες προτεραιότητες, μία βασική από τις οποίες είναι η προστασία των απειλούμενων ειδών και η αποτελεσματικότερη χρήση των φυσικών πόρων. Σύμφωνα με το άρθρο 174 της ιδρυτικής συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική έχει σαν στόχο την εξασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για διορθωτικά μέτρα με σκοπό την αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων ή για μέτρα που καλύπτουν περισσότερους τομείς ή ενσωματώνονται σε άλλους τομείς άσκησης πολιτικής.

Συγκεκριμένα για το ζήτημα το νερού η πολιτική στόχευση της ΕΕ κινείται σε τρεις άξονες.

- Πρόσβαση όλων των Ευρωπαίων σε νερό καλής ποιότητας και σε επαρκείς ποσότητες.
- Τήρηση ελαχίστων ποιοτικών προτύπων σε όλα τα υδατικά συστήματα στην Ευρώπη.
- Προστασία στα ευπαθή υδάτινα περιβάλλοντα.

1.3 Νομοθεσία.

Με βάση αυτούς τους άξονες και τις στοχοθεσίες της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής, δημιουργήθηκε ένα νομικό πλαίσιο, που περιλαμβάνει μία από τις σημαντικότερες νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορά στον τομέα διαχείρισης των υδάτινων πόρων, που είναι η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα.

1.3.1 Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα.

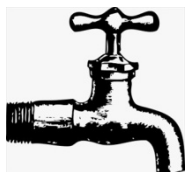
Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη οδηγία, τα κράτη μέλη οφείλουν να ταυτοποιήσουν και να αναλύσουν τα ευρωπαϊκά ύδατα, ανά υδρογραφική λεκάνη και ανά περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Έπειτα εκπονούνται διαχειριστικά σχέδια και λαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του κάθε υδατικού συστήματος.

Όσο αναφορά το έτος του 2012, η στοχοθεσία των σχεδίων διαχείρισης ήταν η εξής:

- Η πρόληψη της επιδείνωσης, η βελτίωση και η αποκατάσταση των υδατικών συστημάτων των επιφανειακών υδάτων, η επίτευξη του στόχου της καλής οικολογικής και βιοχημικής κατάστασης αυτών, μέχρι τα τέλη του 2015, και η μείωση της ρύπανσης λόγω απορρίψεων και εκπομπών επικίνδυνων ουσιών.
- Η προστασία, η βελτίωση και η αποκατάσταση της κατάστασης των υπογείων υδάτων, η πρόληψη της ρύπανσής τους και η επιδείνωση της κατάστασής τους όπου αυτό είναι απαραίτητο, με στόχο την ισορροπία μεταξύ άντλησης και ανανέωσης.
- Η διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.

Ένα άλλο ζήτημα που θέτει η οδηγία προς εξασφάλιση στα κράτη-μέλη είναι η πολιτική της τιμολόγησης. Σύμφωνα με την ΕΕ, αυτό αποτελεί κίνητρο και βοηθά στην πιο αποτελεσματική χρήση των πόρων από τους καταναλωτές και συμβάλλει στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών που σχετίζονται με τη χρήση των υδάτων από τους επιμέρους κλάδους της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και τους πόρους. Σε περίπτωση παραβάσεων της οδηγίας-πλαίσιου, τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις.

1.3.2 Κοστολόγηση και βιώσιμη διαχείριση των υδάτων.

Σύμφωνα με την ΕΕ, η πολιτική της τιμολόγησης παίζει μεγάλο ρόλο σε μια κατεύθυνση τόσο του περιορισμού της χρήσης των υδάτινων πόρων, όσο και της συντήρησης των υποδομών. Επιπλέον απαιτείται μια εναρμονισμένη προσέγγιση στην πολιτική της τιμολόγησης προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που μπορεί να προκύψουν από την άνιση εφαρμογή των οικονομικών αρχών στην εσωτερική αγορά.

Ένα σύστημα τιμολόγησης πρέπει να εισαχθεί σταδιακά, κυρίως για λόγους κόστους και πολιτικής αποδοχής. Τα κοινωνικά κριτήρια θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν στην τιμολόγηση του νερού, χωρίς όμως αυτά να υπερισχύουν σε περίπτωση υδάτινων πόρων υπό απειλή, περιπτώσεις κατά τις οποίες θα προτιμώνται συνοδευτικές κοινωνικές πολιτικές.

Η υιοθέτηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου ίσως είναι αναγκαία στα πλαίσια της διευκόλυνσης της μετάβασης στην τιμολόγηση κινήτρων. Κρίσιμοι παράγοντες όπως η διαφάνεια μέσω πληροφόρησης, επικοινωνίας και συγκρίσεων ποιότητας-τιμής, και η

συμμετοχή του κοινού στις πολιτικές τιμολόγησης, είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι. Τέλος, οι έλεγχοι στις τιμές του νερού είναι απαραίτητοι για τη διασφάλιση του αντικατοπτρισμού του κόστους.

1.3.3 Ποιότητα του πόσιμου νερού (Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου)

Το πόσιμο νερό στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένα κριτήρια υγιεινής και καθαριότητας για την προστασία της υγείας του κοινού. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να προσφέρονται εγγυήσεις υγιεινής και καθαριότητας των νερών που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση, με την απαραίτητη ενημέρωση προς τους καταναλωτές. Κάθε τρία χρόνια, τα κράτη μέλη δημοσιεύουν εκθέσεις προς τους καταναλωτές σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού, σύμφωνα με τις οποίες η αρμόδια Επιτροπή εκπονεί μια συνθετική έκθεση για την ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης στην ΕΕ.

Κεφάλαιο 2

Ιδιωτικοποίηση – Παγκόσμια Τράπεζα – Δίκτυα

2.1 Ιδιωτικοποίηση

Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην διαχείριση των υδατικών πόρων, δεν αποτελεί νέο φαινόμενο. Καθώς όμως οι έννοιες «δημόσιο» και «ιδιωτικό» έχουν πολλαπλές σημασίες στην καθημερινή χρήση, θα ήταν σκόπιμο να προσδιοριστεί ο όρος «ιδιωτικοποίηση». Ο όρος «ιδιωτικό», όπως ευρέως χρησιμοποιείται, αναφέρεται στον έλεγχο και τη διαχείριση ενός πράγματος, από έναν ιδιώτη, που συνήθως έχει σκοπό το κέρδος. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση των υδατικών πόρων, ο ορισμός της «ιδιωτικοποίησης» είναι η παραχώρηση του ελέγχου από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα, είτε μέσω της αλλαγής της ιδιοκτησίας, είτε μέσω της ανάληψης της ευθύνης της διαχείρισης, της παροχής και των υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Στην περίπτωση της διαχείρισης των υδάτων, η ιδιωτικοποίηση εμφανίζεται συχνά μαζί με την εμπορευματοποίηση. Το γεγονός αυτό, αναθεωρεί τους θεσμούς της διαχείρισης, αφού εισάγονται ιδιωτικές νόρμες. Η εμπορευματοποίηση συνήθως περιλαμβάνει την αναθεώρηση του τρόπου λήψης αποφάσεων και των διαχειριστικών μηχανισμών, όταν για παράδειγμα ο νόμος αντικαθίσταται με ένα συμβόλαιο που λειτουργεί σαν ρυθμιστικός μηχανισμός.

Παραδείγματα πλήρους αγοραιοποίησης είναι σπάνια, ωστόσο πολλές εταιρίες νερού έχουν επιχειρηματοποιηθεί κατά ένα ποσοστό. Για παράδειγμα στο Άμστερνταμ, η εμπορική εταιρία ύδρευσης κοινής ωφέλειας, νομικά μία ιδιωτική εταιρία, λειτουργεί ανεξάρτητα από την εκάστοτε τοπική αυτοδιοίκηση, παρόλα αυτά παραμένει στην ιδιοκτησία του κράτους.

Οι ιδιωτικοποιημένες υπηρεσίες δεν είναι πάντοτε πλήρως επιχειρηματοποιημένες. Κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιωτικές επιχειρήσεις συμμετέχουν σε συμπράξεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), με τις κατάλληλες ρυθμίσεις και δομές στα τιμολόγια, ανάλογα με τα στρώματα του πληθυσμού που εξυπηρετούνται. Η διάκριση μεταξύ πλήρους «δημόσιου, μη επιχειρηματοποιημένου» και «ιδιωτικού, επιχειρηματοποιημένου» είναι σχετική, καθώς τα δικαιώματα, η νομοθεσία και οι φορείς διαχείρισης του νερού διαφέρουν από τόπο σε τόπο.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, περιλαμβάνει μία «δότηση» επιχειρηματοποίησης, είτε με την αναθεώρηση των αναγκών και των προτεραιοτήτων (μετατροπή κοινωνικών αναγκών σε οικονομικές), είτε με την επαναπροσαρμογή των στόχων της διαχείρισης των υποδομών (μετατροπή της ανάγκης μιας επαρκούς παροχής σε ανάγκη για

την ανάκτηση του κόστους της υποδομής), ή γενικότερα μέσω της αναθεώρησης των αρχών της διαχείρισης και παροχής του νερού σαν μία καθαρά οικονομική δραστηριότητα. Το νερό παύει να είναι αγαθό, με τα όποια προνόμια αυτής της ιδιότητας του, οικονομικά και μη, και μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε εμπόρευμα, το οποίο πωλείται στους καταναλωτές με μία κερδοσκοπική λογική.

2.2 “State vs Market”

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, εμφανίζεται το δίλημμα «Κράτος ή Αγορά», ή καλύτερα «κρατικοποίηση-ιδιωτικοποίηση», δεδομένης της μικρότερης επιρροής του ιδιωτικού τομέα και της κρατικής κυριαρχίας στους τομείς της διαχείρισης και της παροχής των υδατικών πόρων κατά τον 20^ο αιώνα. Τα τρία κύρια δεδομένα που κυριαρχούν είναι: η έλλειψη κρατικών πόρων, η αποτυχία των δομών του κράτους και το αυξανόμενο φαινόμενο της λειψυδρίας.

Στο μεγαλύτερο μέρος του 20^{ου} αιώνα, όλες οι δραστηριότητες παροχής και διαχείρισης του νερού αποτελούσαν μηχανισμούς κοινωνικής νομιμοποίησης του κράτους, ενώ βοηθούσαν και την συσσώρευση κεφαλαίου. Το νερό θεωρούνταν ένας στρατηγικός πόρος των χωρών κατά τη διάρκεια του εκσυγχρονισμού τους (εκβιομηχάνιση, αστικοποίηση), βασικός παράγοντας της παραγωγής, και η χρήση του είχε τεράστιες επιπτώσεις στη δημόσια υγεία και στην ποιότητα του περιβάλλοντος. Το πόσιμο νερό θεωρούνταν δημόσιο αγαθό και ήταν βασικό και απαραίτητο στοιχείο της εκάστοτε κοινωνίας. Μάλιστα υπήρχε άτυπα το λεγόμενο «δικαίωμα» στο νερό, καθώς όλα τα νοικοκυριά έπρεπε να έχουν συνδέσεις νερού, σε πολλές περιπτώσεις είχαν απαγορευτεί οι διακοπές των συνδέσεων αυτών και υπήρχαν επιδοτήσεις σε συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις. Γενικότερα το νερό, μαζί με κάποιες άλλες υπηρεσίες πρόνοιας, δημιούργησε ένα ευρύτερο σύνολο κοινωνικό-πολιτισμικών δικαιωμάτων. Αυτός ο κρατικός τρόπος διαχείρισης του νερού, μπορεί να διέφερε από χώρα σε χώρα, χαρακτηρίζονταν όμως από τον σχεδόν πλήρη δημόσιο έλεγχο της παροχής, της ανάπτυξης των υποδομών ακόμα και των περιπτώσεων παραχώρησης της διαχείρισης του νερού σε διάφορους φορείς, που είχαν το σκεπτικό ότι το νερό είναι δημόσιο, κοινωνικό και όχι εμπορεύσιμο αγαθό.

Η κρατική διαχείριση των υδάτων, υποστηρίζονταν με το επιχείρημα της «αποτυχίας της αγοράς» (market failure), ως προς την διαχείριση και την παροχή του νερού. Οι υπερασπιστές αυτού του επιχειρήματος υποστήριζαν ότι μόνο το κράτος θα μπορούσε να διαφυλάξει τη δημόσια υγεία στο κομμάτι της παροχής του νερού. Επίσης, η κυριαρχία του φυσικού μονοπωλίου στα δίκτυα παροχής υδατικών πόρων, ήταν άλλο ένα επιχείρημα ενάντια στην ιδιοκτησία και τη διαχείριση αυτών των πόρων από ιδιωτικές εταιρίες. Επιπλέον, το νερό ως το πιο ανελαστικό και απαραίτητο για τη ζωή αγαθό, έχει μία παραπάνω συμβολική και πολιτισμική σημασία, δεσπόμενη πολιτική σημασία, σημασία εδαφικής κυριαρχίας. Είναι αναγκαίο για τις βιομηχανικές και αστικές κοινωνίες εφόσον είναι απαραίτητο για πολλές λειτουργίες της παραγωγικής διαδικασίας (γεωργικές, βιομηχανικές, βιολογικές, περιβαλλοντικές). Για όλα αυτά, απαιτείται η διαχείριση και η μεταφορά τεράστιων ποσοτήτων νερού και εγκαταστάσεων δικτύων, με πολύ υψηλό κόστος σε σχέση με την οικονομική του αξία. Απαιτούνται μεγάλες, μακροπρόθεσμες επενδύσεις κεφαλαίου, που οι ιδιωτικές εταιρίες είτε δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν, είτε δεν ήταν πρόθυμες να αναλάβουν, ειδικά τον 20^ο

αιώνα, παρά μόνο με τη συμμετοχή του δημόσιου τομέα. Πράγματι, οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στη δημόσια υγεινή λόγω της ελλειπούς πρόσβασης σε νερό, σε συνδυασμό με την αναντίστοιχη επέκταση και συντήρηση των δικτύων στις «φτωχότερες» γειτονιές (λόγω υψηλού κόστους), ήταν δύο από τους πιο σημαντικούς λόγους για να παραμένει η διαχείριση της ύδρευσης υπό τον έλεγχο του κράτους, είτε συνολικά, είτε μέσω της δημόσιας ιδιοκτησίας των υποδομών.

Κατά τη διάρκεια των περασμένων δύο δεκαετιών, τη θέση της θεωρίας της «αποτυχίας της αγοράς» πήρε η «αποτυχία του κράτους» (state failure). Οι υποστηρικτές αυτής της υπόθεσης πιστεύουν ότι η κακή διαχείριση και οι διαρθρωτικές ελλείψεις στο δημόσιο τομέα, ως προς την διαχείριση των υδατικών πόρων, συντελούν στην κακή ποιότητα και στην έλλειψη του πόσιμου νερού καθώς και στην ανεπαρκή κάλυψη των δικτύων ύδρευσης ανά την υφήλιο. Όπως υποστηρίζουν οι κορυφαίοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί-δανειστές για υδραυλικά έργα, μόνο εάν ελατωθεί ο έλεγχος του κράτους, τότε οι χώρες θα είναι σε θέση να απελευθερώσουν πόρους για σημαντικές δραστηριότητες, να ανοίξουν το δρόμο για την παροχή φθηνότερων υπηρεσιών και για την ανάπτυξη μέσω του ιδιωτικού τομέα. Το βασικό επιχείρημα είναι ότι η αγορά είναι πιο αποτελεσματική από το κράτος στην παροχή βασικών υπηρεσιών. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αυξάνει την αποδοτικότητα μέσω των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, και όσο αναφορά το κοινωνικό κομμάτι, ανοίγονται νέες θέσεις εργασίας και δίνονται συγκεκριμένες επιδοτήσεις στην τιμολόγηση για τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα.

Συνοψίζοντας, εκεί που η έννοια της «αποτυχίας της αγοράς» υπογράμμιζε την ανάγκη της κρατικής διαχείρισης και παροχής των υδατικών πόρων, τώρα η παγκόσμια οικονομική ελίτ επικαλείται την «αποτυχία του κράτους» για να επιχειρηματολογήσει υπέρ της ιδιωτικοποίησης. Σύμφωνα με την τελευταία θεώρηση, «δεν υπάρχει καλός λόγος για την κρατική ιδιοκτησία στις βιομηχανίες εμπορεύσιμων αγαθών, δεδομένου ότι το κράτος είναι λιγότερο αποτελεσματικό από την αγορά, στους θεσμούς και στους τρόπους λήψης αποφάσεων», κρίνοντας έτσι απαραίτητη «τη μεγαλύτερη συμμετοχή του ιδιωτικού κεφαλαίου στον τομέα των υδάτων». Σε κοινωνικό επίπεδο, τα αποτελέσματα της επικράτησης μιας τέτοιας αντίληψης είναι δύο. Πρώτον, η κατηγορία των εμπορεύσιμων αγαθών διευρύνεται και περιλαμβάνει πλέον και το νερό, που δεν είναι πλέον ένα δημόσιο αγαθό παρεχόμενο από το κράτος με επιδοτούμενες τιμές, αλλά ένα αγαθό που παρέχεται κερδοσκοπικά από την αγορά, υπό ανταγωνιστικούς όρους. Και δεύτερον, οι τομείς κοινής ωφέλειας αναθεωρούνται ως δυνητικά κερδοφόροι και όχι ως επιδοτούμενοι, δημόσιοι παροχείς των στρατηγικών πόρων, όπως ίσχυε τον 20^ο αιώνα.

2.3 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

2.3.1 Ο ρόλος της Παγκόσμιας τράπεζας και τα δίκτυά της.

Όπως προαναφέρθηκε, τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει παρατηρηθεί μία ριζική αλλαγή στην πολιτική που ακολουθείται σε παγκόσμια κλίμακα για το θέμα της διαχείρισης του νερού και την καταπολέμηση των προβλημάτων που προκύπτουν στον συγκεκριμένο τομέα.

Αναλύοντας αυτήν τη ριζική αλλαγή, πέραν της αξιοσημείωτης ιδεολογικής μεταστροφής προς την κατεύθυνση ενός «πράσινου» νεοφιλελευθερισμού, πρέπει να εξεταστεί και ο κρίσιμος ρόλος της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ για την εφαρμογή και την προσαρμογή αυτής της πολιτικής στις χώρες του παγκόσμιου νότου, όπου ακόμα υπάρχουν οι περισσότεροι «ανεκμετάλλευτοι», με την καπιταλιστική-οικονομική έννοια, φυσικοί πόροι και φορείς διαχείρισής τους.

Η εξέταση του πλαισίου ανάπτυξης της Παγκόσμιας Τράπεζας πρέπει να γίνει παράλληλα με το παγκόσμια επεκτατικό, θεσμικό έδαφος πάνω στο οποίο λειτουργεί. Αρχικά, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η πολιτική της Παγκόσμιας Τράπεζας στις δεκαετίες του 1950 και του 1960, δεν σχετιζόταν με τη σημερινή έννοια της ανάπτυξης ή τον διακηρυγμένο πλέον στόχο της για εξάλειψη της φτώχειας. Τότε, χωρίς πολλές τυμπανοκρουσίες ή δημοσιότητα από τον τύπο, η Τράπεζα δάνειζε σχετικά μικρά ποσά στις κυβερνήσεις του νότου για να πληρώσουν τους βόρειους εργολάβους, για την κατασκευή βασικών υποδομών όπως σιδηροδρομικοί σταθμοί ή μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Οι φορείς αυτών των υποδομών στη διάρκεια της λειτουργίας τους, χρηματοδοτούνταν από τους ίδιους ευρωπαίους επενδυτές, για να ανακτήσουν οι ευρωπαϊκές εταιρίες τους πόρους τους, την περίοδο μετά τον Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και των μετέπειτα αποχωρήσεων των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και επιχειρήσεων από τις αποικίες τους. Τότε, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν είχαν ακούσει ποτέ για την Παγκόσμια Τράπεζα, ούτε είχαν ανατρέξει στα έργα της ή στις οικονομικές και πολιτικές της ιδέες. Στα 25 πρώτα χρόνια ύπαρξής της (1944-1969), η έδρα της Παγκόσμιας Τράπεζας ήταν στην Washington, διοικούταν από τραπεζίτες της Wall Street, στελεχωμένη από πρώην αξιωματικούς αποικιών, και θεωρούνταν συνεπής, συντηρητική, αποφεύγοντας το ρίσκο της Wall Street (Goldman, 2005).

Όλα αυτά άρχισαν να αλλάζουν στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Τότε παρατηρήθηκε μία αναταραχή στην παγκόσμια οικονομία, και ιδιαίτερα σε αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών με τα υψηλά κόστη από τον πόλεμο της Ινδοκίνας. Αυτό είχε σαν συνέπεια την έντονη ανησυχία των μεγάλων επενδυτών, προκαλώντας νομισματική κρίση (δολλάριο, γιεν) καθώς και διστακτικότητα στις επενδύσεις, κυρίως στις ΗΠΑ.

Σε αυτό συνέβαλαν και οι ανεξαρτητοποιήσεις διαφόρων χωρών (αποικιών) του παγκόσμιου Νότου, που είχαν δεχτεί πλήγμα από την έλλειψη επενδύσεων από το Βορρά, και η αύξηση των κοινωνικών κινημάτων για βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και ελεύθερη πρόσβαση στα δημόσια αγαθά.

Το 1968 ο Robert McNamara, που είχε αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα ως γραμματέας εθνικής άμυνας των ΗΠΑ, εξελέχθηκε πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας. Μία κίνηση αμφιλεγόμενη που εν τέλει απέφερε καρπούς, καθώς μετέτρεψε την Τράπεζα από ένα μικρό, συνετό και επιφυλακτικό επενδυτικό οργανισμό, σε ένα τελείως διαφορετικό πράγμα. Η Τράπεζα χρηματοδότησε περισσότερα έργα και δάνεισε περισσότερα λεφτά στα πρώτα πέντε χρόνια του McNamara, από ότι στα προηγούμενα εικοσιδύο χρόνια συνολικά (George & Sabelli, 1994-Shapley, 1993).

Με τη συμβολή του νέου του ταμιά Eugene Rotberg, ο McNamara δημιούργησε μία ασφαλή και κερδοφόρα αρένα για μεγάλους θεσμικούς επενδυτές, μέσω ενός μοναδικού συστήματος ομολόγων. Μία μεγάλη, πολυπολιτισμική, πολυθρησκευτική Παγκόσμια Τράπεζα ομολόγων (Institutional Investor, 1988).

Αυτή η κίνηση δεν τόνωσε μόνο την αγορά για παγκόσμια ομόλογα, προσέφερε ένα οικονομικό όραμα για τον παγκόσμιο νότο, οι ανεκμετάλλευτοι φυσικοί πόροι του οποίου, θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια τεράστια κερδοφόρα έκρηξη ανάπτυξης στη βόρεια βιομηχανική παραγωγή.

Η εποχή McNamara έδωσε στην Παγκόσμια Τράπεζα φήμη και ισχυρή παρουσία. Η Τράπεζα πέραν από το οικονομικό κομμάτι, αναβαθμίστηκε πολιτικά και ιδεολογικά. Στόχοι όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, έδωσαν έναν διαφορετικό τόνο και μια αισιοδοξία στις επικείμενες επενδύσεις, καθώς και μεγαλύτερη αποδοχή από τον κόσμο. Για να υλοποιηθούν όλα αυτά τα σχέδια και να αποδειχθούν κερδοφόρα, δεδομένα και στοιχεία για διάφορους τομείς των αναπτυσσόμενων χωρών, συλλέγονταν και επεξεργάζονταν καθημερινά στη μεγάλη «αποθήκη» της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Δεδομένου ότι κανένα κεφάλαιο της τράπεζας δεν δανείζονταν χωρίς συγκεκριμένες υποχρεώσεις ή εγγυήσεις και επειδή οι χώρες του Νότου ήταν οικονομικά ευάλωτες ευάλωτες, έπρεπε να υπάρχει και η κατάλληλη προώθηση, ενημέρωση και διαπεδαγωγή των κατοίκων της εκάστοτε χώρας. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε ένα διακρατικό δίκτυο μονάδων παραγωγής και ανάλυσης δεδομένων για τις δανειζόμενες χώρες, όπου πραγματοποιούνταν ελέγχοι στους δημόσιους οργανισμούς, διεξάγονταν διάφορες καμπάνιες ανά τον κόσμο με προτεινόμενες επενδύσεις και λύσεις σε διάφορα δημοσιονομικά ζητήματα.

Επίσης η Τράπεζα ίδρυσε τα δικά της εκπαιδευτικά κέντρα, όπως το Economic Development Institute που λειτούργησε μέχρι τη δεκαετία του 80 και το World Bank Institute που λειτούργησε στα τέλη της δεκαετίας του 90. Αυτά είχαν σαν στόχο την εκπαίδευση προσωπικού, μελών των κρατικών υπηρεσιών δανεισμού, ΜΚΟ, ακαδημαϊκών, υπαλλήλων εταιριών καθώς και μηχανικών (για τα έργα). Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης κινούταν στα πλαίσια του ευρύτερου οικονομικού και πολιτικού σχεδίου της Τράπεζας, της διαχείρισης των επενδύσεων, των δανείων και των διαφόρων μεταρρυθμίσεων.

Χαρακτηριστικά το 2002 πραγματοποιήθηκαν πάνω από 550 εκπαιδευτικές δραστηριότητες ανά τον κόσμο με 48000 συμμετέχοντες από 150 χώρες και τη συμμετοχή 400 εταιριών και ιδρυμάτων. Σε αυτές τις διαδικασίες πήραν μέρος βουλευτες, πολιτικοί φορείς, τεχνικοί, δημοσιογράφοι, καθηγητές και φοιτητές (World Bank, 2002).

Στον τομέα της ιδιωτικοποίησης του νερού, το World Bank Institute-Water Policy Capacity Building Program από μόνο του, έχει εκπαιδεύσει περισσότερους από 20000 επαγγελματίες από 100 χώρες από το 1994. Πάνω από τους μισούς δήλωσαν ότι οι δραστηριότητες του World Bank Institute συνέβαλαν καθοριστικά στην μεταρρύθμιση πάνω στη διαχείριση των υδάτων στις χώρες τους.

Περίπου στις αρχές της δεκαετίας του 80, η τεράστια αύξηση στις δανειακές παροχές και στα ποσά που δανείζονταν, φάνηκε να βρίσκει τοίχο. Μπορεί από τη μία πλευρά οι επιχειρήσεις και οι επενδυτές του ιδιωτικού τομέα να κερδοφορούσαν, από την άλλη όμως οι χώρες δανειολήπτες δεν μπορούσαν να διαχειριστούν τα υπέρογκα αυτά δάνεια με τις οικονομίες τους που βασιζόνταν στα τοπικά τους νομίματα (Babb, 2005). Γεγονός που θυμίζει και τη σημερινή εποχή, παρά το κοινό νόμισμα που υπάρχει (ευρώ).

Η κρίση χρέους, ανάγκασε την τράπεζα του McNamara να κάνει μια επανεκκίνηση και μια αναθεώρηση του ρόλου της. Αντί να καταρρεύσει κάτω από το βάρος των χρεών των

δανειοληπτών της και της αδυναμίας αποπληρωμής τους, η Τράπεζα επανατοποθετήθηκε επιτυχώς, σαν παγκόσμιος ρυθμιστής-διαιτητής στο παιχνίδι του χρέους, δημιουργώντας το επόμενο αναπτυξιακό καθεστώς της διαρθρωτικής προσαρμογής, όπου παρά την παγκόσμια κρίση, την βοήθησε να εδραιωθεί, να διευρύνει και να εμβαθύνει την εξουσία της. Υπό το νέο αυτό ρόλο, ανανεώθηκε το καθεστώς της ανάπτυξης με κύρια χαρακτηριστικά και στόχους τη μακρο-οικονομική πολιτική και τις αναδιαρθρώσεις από την πλευρά των κυβερνήσεων.

Έτσι η ανάμειξη της Τράπεζας στην καθημερινή λειτουργία της εκάστοτε κυβέρνησης όπως και στον καθορισμό μιας μακροοικονομικής πολιτικής μιας χώρας (π.χ. ημερήσιες τιμές συναλλάγματος), ήταν δεδομένη, και σε αυτό συνέβαλαν και οι επαγγελματίες και οι εταιρίες των χωρών του νότου. Η Τράπεζα επέκετεινε το πεδίο επιρροής της, πέραν από τους παραδοσιακούς πελάτες, εργολάβους και κρατικούς οργανισμούς, σε διάφορες κοινωνικές ομάδες, που θα συμβάλουν ενεργά στην καλλιέργεια και τη «διαφήμιση» αυτής της «ιδεολογίας».

Από τα μέσα της δεκαετίας του 90, η ιδιωτικοποίηση του νερού ήταν από τα πρώτα θέματα στην ατζέντα της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η προώθηση της πολιτικής της στον συγκεκριμένο τομέα περιλαμβάνει τρεις βασικούς άξονες: Την δημιουργία παγκόσμιων δικτύων πολιτικών φορέων, επιχειρήσεων και άλλων συμβαλλόμενων, την παροχή μεγάλων αναπτυξιακών δανείων με στόχο την ιδιωτικοποίηση του δημόσιου τομέα και τις αυστηρές προϋποθέσεις στους δανειολήπτες για την πρόσβασή τους στα ξένα κεφάλαια.

Δικτύωση για μια νέα παγκόσμια ατζέντα για το νερό.

Μέχρι το 1990, λιγότερο από 51.000.000 άνθρωποι προμηθεύονταν νερό από ιδιωτικές εταιρίες, κυρίως στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Μόλις 10 χρόνια αργότερα, περισσότερο από 460.000.000 κόσμος στηρίζονταν για την ύδρευσή του σε λίγες εταιρίες, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως Αφρική, Ασία και Λατινική Αμερική.

Τα τελευταία χρόνια μία υπερχρεωμένη χώρα δεν μπορεί να δανειστεί από της κεντρικές τράπεζες (Παγκόσμια-Ευρωπαϊκή) ή από το ΔΝΤ χωρίς την προϋπόθεση αλλαγής της εσωτερικής της πολιτικής, τη συρρίκνωση του δημοσίου τομέα, και συνεπώς και την ιδιωτικοποίηση του νερού.

2.3.2 World Commission of Water for the 21st century (WCW)

Η Παγκόσμια Επιτροπή του Νερού για τον 21ο αιώνα, συγκροτήθηκε το 1998. Από τη σύνθεση της επιτροπής έχουν περάσει πρώην αρχηγοί κρατών, όπως ο Mikhail Gorbachev της ΕΣΣΔ, ο Fidel Ramow της Μποτσουάνα και ο Ingvar Carlsson της Σουηδίας. Επίσης, έχουν διατελέσει μέλη πρώην και νυν στελέχη της Παγκόσμιας Τράπεζας, όπως ο Robert McNamara πρώην πρόεδρος της WB, ο Mohamed El-Ashry, ο οποίος ήταν υπεύθυνος της περιβαλλοντικής πολιτικής της τράπεζας, ο Enrique Iglesias (πρόεδρος της Inter-American Development Bank), ο πρώην αντιπρόεδρος της τράπεζας Wilfried Thalwitz, και ο Ismail Serageldin, ο οποίος ήταν πρώην αντιπρόεδρος και στέλεχος στο περιβαλλοντικό τμήμα της Τράπεζας. Κομβικό ρόλο στο συγκεκριμένο πάνελ έπαιζαν και συνεχίζουν να παίζουν διευθυντές και υπεύθυνοι

επιχειρήσεων, όπως ο Jerome Monod, πρώην πρόεδρος της Suez, μία από τις δύο μεγαλύτερες εταιρίες νερού στον κόσμο, και ο Maurice Strong, πρώην γενικός διευθυντής της Petro-Canada (διεθνής εταιρία πετρελαίου). Σε αυτήν την επιτροπή επίσης συμμετέχουν διακρατικοί οργανισμοί όπως η African Development Bank και η Unesco, κυβερνήσεις και κυβερνητικές αρχές όπως το υπ. Περιβάλλοντος της Γαλλίας, ο δήμος της Μασσαλίας, το υπεύθυνο υπουργείο για το νερό της Κίνας και ο Αμερικάνικος Στρατός, διάφορες επιχειρήσεις και υπηρεσίες, Μ.Κ.Ο., επαγγελματικές ενώσεις και ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Αυτά και άλλα αναγνωρίσιμα ονόματα από τον κόσμο των επιχειρήσεων και της ανάπτυξης, έχουν συμβάλει, στη δημιουργία ενός διακρατικού δικτύου χάραξης πολιτικής για το νερό. Η συγκεκριμένη αυτή επιτροπή, ιδρύθηκε από έναν άλλο σημαντικό φορέα, το Παγκόσμιο Συμβούλιο για το Νερό (World Water Council, WWC). Το Παγκόσμιο Συμβούλιο για το Νερό, καθιερώθηκε το 1996 ως ένα «διεθνές think tank για την πολιτική του νερού», με στόχο την διεξαγωγή αναβαθμισμένης έρευνας και παραγωγή προτάσεων-λύσεων σε αυτούς που ασκούν πολιτική για παγκόσμια θέματα νερού, από πολιτικούς μέχρι οργανισμούς και κυβερνήσεις. Το συμβούλιο, χρηματοδοτείται και υποστηρίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη και την Παγκόσμια Τράπεζα, και διαχειρίζεται από μέλη της Παγκόσμιας Τράπεζας, τη CIDA, του προγράμματος ανάπτυξης του ΟΗΕ, του IUCN (International Union for the Conservation of Nature), της Suez και άλλων ευρωπαϊκών εταιριών νερού και επαγγελματικών οργανισμών σχετικών με το νερό. Αυτός ο φορέας, αποτελούμενος από 300 μέλη, έπαιξε καταλυτικό ρόλο στη διοργάνωση του 2^{ου} Παγκόσμιου Φόρουμ (World Water Forum) για το νερό στη Χάγη και του 3^{ου} στο Κυότο. Επίσης, δημοσίευσε και τη γνωστή αναφορά “World Water Vision”, η οποία έθετε βασικά θέματα στην ατζέντα της ιδιωτικοποίησης του νερού, τα οποία συμβάδιζαν και προχώραγαν ένα βήμα παραπέρα, τις πολιτικές θέσεις και τις οικονομικές αναλύσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, για το θέμα της μεταρρύθμισης του νερού.

Άλλος ένας σημαντικός φορέας στο παγκόσμιο δίκτυο πολιτικής για το νερό, είναι το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για την Αειφόρο Ανάπτυξη (World Business Council for Sustainable Development WBCSD). Εκπροσωπώντας μια σύμπραξη από 160 διεθνείς εταιρίες, το WBCSD δημιουργήθηκε από κάποιες από τις μεγαλύτερες εταιρίες στον κόσμο, που δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς των υδάτων, της ενέργειας και της διαχείρισης αποβλήτων. Τον Αύγουστο του 2002, εξέδωσε μία αναφορά που είχε μεγάλη επιρροή στις διεθνείς συζητήσεις για το θέμα του νερού, με τίτλο «Water for the Poor» με το μότο «Καθόλου Νερό, καμία αειφόρος ανάπτυξη». Η αναφορά υποστήριξε και εμπλούτισε το Bonn Action Plan, το οποίο ήταν ένα σχέδιο που αναπτύχθηκε στο διεθνές συνέδριο καθαρού νερού που διεξήχθη στη Βόννη της Γερμανίας το 2001, με τη συμμετοχή σχετικών φορέων. Στη συγκεκριμένη αναφορά, οι βασικές θέσεις αντανakλούν έναν πολιτικό ορθολογισμό που επιχειρεί να δημιουργήσει μια σύμπλευση των αναγκών των επιχειρήσεων και των δημόσιων οργανισμών, με αυτές των φτωχών.

Εν ολίγοις, βγαίνουν όλοι κερδισμένοι, και οι εταιρίες που συμμετέχουν στην παγκόσμια αναπτυξιακή κοινότητα, και οι κυβερνήσεις που παρέχουν νερό στον κόσμο, και οι καταναλωτές που καταλήγει το νερό. Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης αναφοράς ακουμπάει στις απόψεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, που προωθεί στα επαγγελματικά, εκπαιδευτικά της σεμινάρια και στην πολιτική της δουλειά.

Πρωταγωνιστές βέβαια στο διεθνές δίκτυο πολιτικής για το νερό, εκτός από κυβερνητικούς εκπροσώπους, διεθνή χρηματοπιστωτικά και αναπτυξιακά ιδρύματα και εταιρίες, ήταν πάντα

και οι Μ.Κ.Ο.. Από τις πιο παλιές και διακεκριμένες Μ.Κ.Ο., που είχε αναμειχθεί με όλο αυτό το δίκτυο, ήταν η βρετανική WaterAid. Η Wateraid συμμετείχε στο κάλεσμα των επιτροπών της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΟΗΕ για τους «νέους αναπτυξιακούς στόχους της χλιετίας», όσο αναφορά τη μείωση κατά το ήμισυ του ποσοστού των ανθρώπων που δεν έχουν πρόσβαση σε νερό και αποχετευτικά δίκτυα. Επίσης υποστήριξε τον αναβαθμισμένο ρόλο που πρέπει να έχουν οι Μ.Κ.Ο., οι κοινωνικές ομάδες και οι διεθνείς εταιρίες νερού στην μεταρρύθμισή του. Όπως αναφέρεται και στην ιστοσελίδα τους «Μία λύση σε αυτήν την κρίση είναι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Το επιχείρημα είναι ότι περισσότεροι συμμετέχοντες (όχι μόνο κυβερνήσεις) να εισαχθούν σε ένα φορέα και να προσφέρουν υπηρεσίες. Σε ένα περιβάλλον σχετικά ελεύθερης αγοράς, ο ιδιωτικός φορέας, μπορεί να προσφέρει όχι μόνο επενδύσεις, αλλά και τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και βελτιώσεις που είναι αναγκαίες στις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης.»

Κάπως έτσι μία από τις μεγαλύτερες ΜΚΟ στον τομέα του νερού αγκάλιασε το κάλεσμα της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ για την ιδιωτικοποίηση του νερού σαν την πιο λογική λύση για να αποφευχθούν τα αυξανόμενα προβλήματα. Η WaterAid επίσης, όπως και άλλες ΜΚΟ, υποστηρίζει την αμφιλεγόμενη πολιτική της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ, για την εφαρμογή της ιδιωτικοποίησης, ως αναγκαία προϋπόθεση για την πρόσβαση σε απελπιστικά αναγκαία κεφάλαια και την αλάφρυνση του χρέους σε μία χώρα. Αυτή η πολιτική που περιλαμβάνει τέτοιου είδους διορθωτικές προσαρμογές, εφαρμόζεται έντονα σε υπερχρεωμένες χώρες τα τελευταία χρόνια.

Η WaterAid είναι ευρέως γνωστή στο βρετανικό κοινό, έχει αναπτύξει φιλανθρωπική δράση από κινήσεις για την καταπολέμηση της φτώχειας, μέχρι και χρηματοδοτήσεις για έργα ύδρευσης και αποχέτευσης στον παγκόσμιο νότο. Μέσω του λογαριασμού του νερού, διανέμει σε κάθε σπίτι ενημερωτικά φυλλάδια και διεξάγει φιλανθρωπικούς εράνους μέσω γνωστών ΜΜΕ. Η Wateraid ιδρύθηκε το 1981 και είναι μεγάλη υποστηρικτής της κίνησης «νερό για όλους». Σε αντίθεση με άλλες ΜΚΟ, ξεκίνησε να λειτουργεί από μεγάλες εταιρίες νερού, και ακόμα υποστηρίζεται από αυτές με ιδιωτικές δωρεές, έχοντας παράλληλα και κυβερνητική υποστήριξη από τη Μ. Βρετανία και γενικά από την Ε.Ε.. Σχεδόν όλοι οι διαχειριστές της εργάζονται, ή είχαν στο παρελθόν εργαστεί σε κάποια μεγάλη εταιρία νερού. Για παράδειγμα, ο Vic Cocker είναι συνταξιούχος διευθύνων σύμβουλος της Severn Trent, ο David Luffrum και ο John Sexton ήταν διευθυντές στην Thames Water, ο Stuart Derwent της Southern Water και ο Colin Skellet, πρόεδρος της Wessex Water. Η WaterAid είναι μία από τις πιο δικτυωμένες ΜΚΟ στον τομέα του νερού παγκόσμια, και έχει διεξάγει μία σειρά από ημερίδες στο Kyoto Water Forum, συμπεριλαμβανομένου ένα που είχε τον εύστοχο προβληματισμό «Πώς οι φτωχοί θα γίνουν πελάτες;», ερώτηση την οποία οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (Τράπεζες, ΔΝΤ) και οι μεγαλύτερες διεθνείς εταιρίες νερού τόσα χρόνια προσπαθούν να προωθήσουν.

Ανιχνεύοντας λοιπόν τη δομή και τα ιστορικά των διεθνών πρωτοβουλιών και φόρουμ για την χάραξη μιας πολιτικής γραμμής για το νερό, παρατηρείται ο μεγάλος ρόλος που έχουν παίξει οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ, συγκροτώντας και στηρίζοντας αυτά τα δίκτυα καθώς και το «πολιτικό» περιεχόμενό τους. Τρία από τα μεγαλύτερα παγκόσμια δίκτυα όπως η Παγκόσμια Σύμπραξη για το Νερό (Global Water Partnership), το Παγκόσμιο Συμβούλιο Νερού (World Water Council) και η Παγκόσμια Επιτροπή για το Νερό του 21^{ου} αιώνα (World Commission on Water for the 21st Century), απέκτησαν μεγάλη βαρύτητα από την υποστήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας. Όλα αυτά παρήγαγαν κομβικά στοιχεία και έβαλαν τις βάσεις για μια σειρά από διεθνή συνέδρια για το νερό, εκπαιδευτικά και

επιμορφωτικά σεμινάρια, πολιτικές και τελικά ένα σύνολο ειδικών «στελεχών» για το νερό που διαδραματίζουν έναν ηγετικό και καθοδηγητικό ρόλο σε αυτή την μεταρρυθμιστική προσπάθεια που γίνεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Άλλες τέτοιες πρωτοβουλίες που υποστηρίχθηκαν από την Παγκόσμια τράπεζα, είναι τα τριετή Παγκόσμια Φόρουμ για το νερό (triannual World Water Forums), η ίδρυση του Διεθνούς Συμποσίου για το Νερό (International Symposium on Water), η Παγκόσμια Επιτροπή για τη χρηματοδότηση των υποδομών νερού (Global Panel on Financing Water Infrastructure), το Water Media Network, το Water Utility Partnership-Africa, και μια σειρά άλλα δίκτυα που φέρνουν κράτη, ιδιωτικό τομέα, ΜΚΟ σε μία κοινή θεματική και ατζέντα. Επίσης, κατά το διάστημα 1994-2001 και συγκεκριμένα για τη μεταρρύθμιση στον τομέα των υδάτων, η Παγκόσμια Τράπεζα εκπαίδευσε περισσότερους από 9000 επαγγελματίες από 90 χώρες.

Την περίοδο 1998-1999, η WaterAid, η Vivendi, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο, οργάνωσαν μία σειρά από σημαντικές συναντήσεις με θέμα την ύδρευση και τα αποχετευτικά δίκτυα, παρουσιάζοντας εκθέσεις και επιχειρήματα που είχαν αναπτυχθεί στα παραπάνω δίκτυα, μεταφέροντας μία εικόνα συμφωνίας και σιγουριάς μέσα από αυτά, για την ύπαρξη λύσεων στην κρίση της λειψυδρίας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90, σε συναντήσεις υψηλού επιπέδου, φόρουμς και πολιτικά συνέδρια σε Ευρώπη, Ασία, Λατινική Αμερική και Αφρική, το θέμα του νερού ήταν βασικό στην ημερήσια διάταξη, αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό και φάνηκε ότι υπάρχει μια παγκόσμια συναίνεση. Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς, ότι αυτά τα καλώς εδραιωμένα και χρηματοδοτούμενα πολιτικά δίκτυα, καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των ιδεών της αγοράς για το ζήτημα της πολιτικής των υδάτων ανά τον κόσμο, καθώς τα μέλη τους μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά και χρονικά στην δραστηριοποίηση, παρακολούθηση και συμμετοχή σε όλα αυτά τα παγκόσμια συνέδρια και να έχουν πρόσβαση σε μεγάλες και αξιόπιστες αποθήκες δεδομένων σε όλο τον κόσμο.

2.3.3 Δημιουργώντας μία παγκόσμια συναίνεση για τη μεταρρύθμιση για το νερό.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων και φορέων, με διαφορετικά συμφέροντα και αναφορές, που εκφράζουν την άποψή τους για την κατάσταση των υδάτων, από κυβερνητικές οργανώσεις, πολιτικούς αναλυτές, εταιρίες και ΜΚΟ, υπάρχει μία γενικότερη τάση «παγκόσμιας συναίνεσης» για μια καθοριστική μεταρρύθμιση για το νερό. Τα επιχειρήματα όλων αυτών των δικτύων, ξεκινούν από τη βασική παραδοχή ότι υπάρχει έλλειψη αποθεμάτων νερού σε παγκόσμια κλίμακα και από το γεγονός ότι σε πολλές χώρες ένα φτωχό κομμάτι των κατοίκων δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό, δημιουργώντας μειωμένη συνεισφορά αυτών, στην παραγωγική διαδικασία της εκάστοτε κοινωνίας. Σύμφωνα επίσης με αναλύσεις που έχουν γίνει από τους παραπάνω, οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στην υποβάθμιση των υπηρεσιών των υδάτων και σε έλλειψη αποθεμάτων είναι οι πολιτικές διεφθαρμένων και κακώς οργανωμένων κυβερνήσεων, όπου αντιμετώπιζαν το νερό σαν έναν απεριόριστο και ελεύθερο φυσικό πόρο. Θίγεται μάλιστα και η ανικανότητα κυβερνήσεων στο να τιμολογήσουν το νερό σύμφωνα με την «πραγματική του αξία», αναπαράγοντας έτσι μια κουλτούρα άσκοπης σπατάλης.

Γενικότερα επικράτησε ένα κλίμα, ότι για την πλειοψηφία των περιπτώσεων έλλειψης πρόσβασης σε καθαρό νερό, υπαίτιες είναι οι κυβερνήσεις λόγω αδιαφορίας και αδυναμίας να

τιμολογήσουν και να χρεώσουν επαρκώς το νερό στους καταναλωτές. Σε αυτά τα αίτια χρεώνεται κατά ένα μέρος και η εξάπλωση της φτώχειας. Σύμφωνα λοιπόν με τον πολιτικό ορθολογισμό των παγκόσμιων αυτών πολιτικών δικτύων για το νερό, τα παραπάνω ισχύουν σχεδόν για το σύνολο του παγκόσμιου νότου. Μία αντιμετώπιση του προβλήματος που προτείνεται, είναι η υιοθέτηση διεθνών λογιστικών μεθόδων, παροχή βοήθειας (οικονομικής, τεχνικής) και στήριξη διεθνών πιστωτικών οργανισμών και κυρίως επιβολή τιμολόγησης στο νερό. Όλα αυτά θα γίνουν με τη συμβολή του «βόρειου» ιδιωτικού τομέα, καθώς παρουσιάζεται με την κατάλληλη τεχνογνωσία, αποτελεσματικότητα και διαχείριση των υδατικών δικτύων. Αυτά τα επιχειρήματα αναπτύχθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του '90, και με σκληρή δουλειά και προβολή από τα διεθνή αυτά δίκτυα, παρουσιάζονται ως οι μοναδικές λύσεις στο πρόβλημα της λειψυδρίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το μεγαλύτερο γεγονός για την παγκόσμια πολιτική των υδάτων, η Παγκόσμια Σύνοδος Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (World Summit on Sustainable Development) που έγινε το 2002 στο Johannesburg, έβγαλε στην επιφάνεια αυτήν την παγκόσμια συναίνεση και ουσιαστικά τα αποτελέσματα των ζυμώσεων και δραστηριοτήτων όλων αυτών των διεθνών δικτύων για τα ύδατα. Παρόλο που μία σειρά άλλων σοβαρών ζητημάτων ήταν στην ατζέντα της συνόδου, όπως ο λιμός στη Νότια Αφρική, ο ιός του Aids, τα δάση και οι εξορύξεις, η ιδιωτικοποίηση του νερού ήταν το κυρίως πιάτο αυτού του γεύματος. Αυτό φάνηκε και με την εξώστρεφη εκδήλωση του WaterDome, ένα θεαματικό γεγονός υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, όπου επιφανείς προσωπικότητες όπως ο Nelson Mandela, ανάμεσα σε πλήθος κοινού, δημοσιογράφων και «ειδικών» σε θέματα γύρω από το νερό, γιόρτασαν την έναρξη μιας καινούριας «συνεργασίας», των συμβάσεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για τις υπηρεσίες των υδάτων ανά τον κόσμο. Την ίδια στιγμή, οι «παγκόσμιοι άρχοντες του νερού» επαναλάμβαναν επιχειρήματα, ότι τα χαμηλότερα λαϊκά στρώματα χωρών που δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό είναι θύματα των κακών συνηθειών τους. Οι θεματικές που προβλήθηκαν μέσω του WaterDome και της Συνόδου, ήταν ταυτόσημες με αυτές που είχαν αναπτυχθεί από τα παγκόσμια δίκτυα που αναφέρονται παραπάνω, με τη διάγνωση:

«παγκόσμια κρίση νερού για τους φτωχούς»,

και προτεινόμενες λύσεις:

- μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών νερού,
- καλύτερη ανάκτηση του κόστους,
- μεταφορά των υπηρεσιών και της λειτουργίας τους από τον δημόσιο τομέα στον ιδιωτικό μέσω συμβάσεων και συνεργασιών.

2.4 Εφαρμόζοντας (επιβάλλοντας) τη μεταρρύθμιση για το νερό και την ιδιωτικοποίηση.

Ο πιο άμεσος και εφικτός τρόπος να εφαρμοστούν όλα τα παραπάνω σχέδια δράσης για το νερό στις χώρες που έχουν λάβει οικονομικά πακέτα στήριξης, είναι μέσω των όρων και προϋποθέσεων των δανείων της Παγκόσμιας Τράπεζας, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ. Στην

πραγματικότητα, η συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων ιδιωτικοποίησης κάποιας ΔΕΚΟ (εκτός από χώρες των ΗΠΑ και της δυτικής Ευρώπης), έχει πραγματοποιηθεί λόγω του ενεργού ρόλου της Παγκόσμιας Τράπεζας, του ΔΝΤ και τώρα πλέον και της ΕΚΤ. Οι όροι αυτών των δανείων είναι καταναγκαστικοί, καθώς οι εκάστοτε κυβερνόντες ξέρουν ότι ανά πάσα στιγμή, μπορεί να σταματήσει η χρηματοδότηση από αυτούς τους οργανισμούς. Σε περιπτώσεις χωρών, όπου λόγω του χρέους τους ασκήθηκε τεράστια πίεση στο εσωτερικό τους με τα διάφορα μέτρα λιτότητας, και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ακραία κοινωνικά φαινόμενα και αντιδράσεις (π.χ. τεράστια πείνα στη νότια Αφρική 2002-2003), οι Τράπεζες και το ΔΝΤ, μέσω της ελάφρυνσης του χρέους (κούρεμα), συνεχίζουν τις προσπάθειες εφαρμογής αυτής της μεταρρύθμισης του νερού. Η ελάφρυνση του χρέους χωρίς επιπλέον όρους και η αναπροσαρμογή των δανειακών όρων, ήταν τα βασικά αιτήματα των αφρικάνων διαδηλωτών στα φόρουμ αντισυνόδου, κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας συνόδου στο Johannesburg.

Για παράδειγμα το 2001 η Παγκόσμια τράπεζα είχε χορηγήσει 11 δάνεια που αφορούσαν την ύδρευση και την αποχέτευση, τα οποία συνοδεύονταν από όρους προς τις δανειζόμενες κυβερνήσεις, είτε να ιδιωτικοποιήσουν αυτές τις υπηρεσίες, είτε να αυξήσουν τις τιμές για την παροχή τους. Έτσι για να φτιάξει ένα χρεωμένο κράτος μία βιώσιμη πολιτική στον συγκεκριμένο τομέα, έχει πολύ λίγο χρόνο, μεγάλη πίεση, και συνήθως ζητά βοήθεια από τα διεθνή δίκτυα που ασχολούνται με το νερό, για να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις των τραπεζών και του ΔΝΤ.

Πέραν από το κομμάτι των δανείων για τις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, η Παγκόσμια Τράπεζα αλλά και η Ευρωπαϊκή τα τελευταία χρόνια, επιβάλουν αυστηρούς όρους και στα μεγάλα δάνεια διαρθρωτικής προσαρμογής που χορηγούν σε διάφορες χώρες. Κρατικές επιχειρήσεις και δημόσιες υπηρεσίες, τέθηκαν διαθέσιμες για αγορά από ιδιωτικά κεφάλαια, είτε σε κάποιο ποσοστό, είτε στο σύνολό τους. Ιδιαίτερα από το 2000 και μετά, πολλές χώρες του παγκόσμιου νότου, και αργότερα ευρωπαϊκές χώρες όπως η Ελλάδα, συμφώνησαν σε τέτοιου είδους όρους, προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στα κεφάλαια των Τραπεζών και του ΔΝΤ. Σε αυτές τις συμφωνίες, είτε άμεσα είτε έμμεσα, η ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης ήταν από τους βασικούς όρους. Και σε αυτού του είδους των δανείων, στις περιπτώσεις ελάφρυνσης ή «κουρέματος», η ιδιωτικοποίηση στο νερό είναι αναγκαία συνθήκη.

Τα δάνεια της Παγκόσμιας τράπεζας μετά το 2000 που αφορούσαν υπηρεσίες για το νερό, έφτασαν σε δεκάδες δις δολάρια. Τα περισσότερα από αυτά ξεκίνησαν με προαπαιτούμενο την ανάκτηση του κόστους των επενδύσεων, όμως σε περιπτώσεις που οι εκάστοτε κυβερνήσεις δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν ή δεν υπήρχε περιθώριο αύξησης τιμών, το επόμενο στάδιο ήταν μερική ή καθολική ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών αυτών, καθώς ο δημόσιος τομέας θεωρείται ανεπαρκής. Έτσι οι περισσότερες συμφωνίες ανάκτησης κόστους οδηγήθηκαν σε κάποια μορφή ιδιωτικοποίησης και παρουσιάστηκαν ως ένα «σχέδιο διάσωσης», κατά το οποίο ιδιωτικές εταιρίες συνέβαλαν και ενίσχυσαν τις κυβερνήσεις για να καλύψουν τις απαιτήσεις των τραπεζών και του ΔΝΤ. Οι εταιρίες αρχικά, έπαιξαν έναν «φιλανθρωπικό ρόλο» προσφέροντας βοήθεια, τεχνογνωσία και καινομίας όπου χρειάστηκε. Από ένα σημείο και μετά, στις περισσότερες των περιπτώσεων, τα συμφέροντα των κρατών και των εταιριών σταμάτησαν να συμβαδίζουν.

Σε περιπτώσεις χωρών που εδώ και πολλά χρόνια εφαρμόζουν τέτοιου είδους προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής, θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει μία σύγκριση στα ποσά που

δαπανούνται για τις δημόσιες επενδύσεις, και στα ποσά των τόκων αυτών των δανείων που καταλήγουν να είναι πολύ περισσότερα.

Θα ήταν επίσης ενδιαφέρον, να αναπτυχθούν κάποια κριτικά ερωτήματα γύρω από τους λόγους του μεγάλου ενδιαφέροντος των παγκόσμιων αυτών δικτύων σε σχέση με την «παγκόσμια λειψυδρία» και «κρίση», και να εξεταστούν τα πραγματικά πολιτικο-οικονομικά ενδιαφέροντα και τα τυχόν συμφέροντα που κρύβονται πίσω από αυτά. Κατ' αρχήν, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, όλες αυτές οι «πρακτικές διάσωσης» είναι προϊόντα μιας συγκεκριμένης ατζέντας διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, χωρίς να έχουν αναδειχθεί από άμεσα αποτελέσματα προβλημάτων και απαιτήσεων των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης των φτωχών κοινωνιών. Η συγκεκριμένη αυτή πολιτική που προέρχεται «από τα πάνω» και είναι προϊόν της πράσινης-νεοφιλελεύθερης μεταμόρφωσης του καπιταλισμού, εφαρμόζεται από τους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τους παγκόσμιους αναπτυξιακούς εταίρους τους. Από το 1990, η Παγκόσμια Τράπεζα όχι μόνο ενίσχυσε οικονομικά την ίδρυση αυτών των διακρατικών πολιτικών δικτύων, αλλά χρηματοδότησε και την εξάπλωση των ιδιωτικοποιήσεων και άλλων δημοσίων υπηρεσιών, επιχειρήσεων και αγαθών (Goldman 2005, 2001). Στον τομέα του νερού, τα δάνεια από την Παγκόσμια Τράπεζα σε χώρες που έχουν ανάγκη, έχουν πολλαπλασιαστεί τα τελευταία δέκα χρόνια, τα περισσότερα από τα οποία υποχρεώνουν τη δανειζόμενη χώρα να ιδιωτικοποιήσει κάποιες πτυχές ή το σύνολο υπηρεσιών για να λάβει τα χρήματα.

2.5 Ανάδειξη πρώτων προβληματισμών

Μετά το πρώτο κύμα των ιδιωτικοποιήσεων γύρω στο 2000, οι εταιρίες εξέφρασαν ανοιχτά τον προβληματισμό τους για το αν αυτές οι επενδύσεις είναι ελκυστικές, και αν οι οικονομικά κατώτερες τάξεις του πληθυσμού της εκάστοτε χώρας, είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις υπηρεσίες που τους προσφέρονται, καθώς οι οικονομικοί πόροι του ιδιωτικού τομέα δεν είναι ανεξάντλητοι. Έτσι συμφωνήθηκε να μπουν κάποιες ασφαλιστικές δικλίδες με τη μορφή επιδοτήσεων και μικρών δανείων στις κυβερνήσεις από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ή από άλλες πλουσιότερες χώρες, ώστε να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές απαιτήσεις των εταιριών, στην ανάκτηση δηλαδή του κόστους των επενδύσεών τους και στα προσδοκώμενα κέρδη τους. Επίσης, επιδοτήσεις δίνονται και κατευθείαν σε εταιρίες. Σε πολλές περιπτώσεις, εάν δεν ισχύσει κάποια συνθήκη από τις παραπάνω, οι εταιρίες είτε αρνούνται να προχωρήσουν σε επενδύσεις, είτε αποσύρονται από ήδη συμφωνημένες επενδύσεις. Το ερώτημα για το λόγο που δεν δίνονται οι επιδοτήσεις στους καταναλωτές, αλλά στις κυβερνήσεις και τις εταιρίες, απαντιέται από την πλευρά των διεθνών φορέων ότι κάτι τέτοιο δεν είναι οικονομικά σωστό, καθώς οι εταιρίες και τα κράτη αξιοποιούν πιο αποτελεσματικά αυτά τα χρήματα.

Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα εταιριών που παρερμηνεύουν εσκεμμένα λέξεις ή φράσεις από τις συμβάσεις που έχουν υπογράψει, ώστε να μειώσουν το κόστος των επενδύσεων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εταιρία Suez, που στη σύμβασή της με την πόλη La Paz της Βολιβίας για να «συνδέσει» την παραγκούπολη El Alto με σύστημα ύδρευσης, υποστήριξε ότι η λέξη «σύνδεση» δεν σημαίνει «σύνδεση με αγωγούς», αλλά «πρόσβαση σε κεντρικό αγωγό, ή δεξαμενή». Γεγονότα σαν αυτό, αν συνέβαιναν κάτω από δημόσιο καθεστώς, τα παγκόσμια

δίκτυα για το νερό και οι ΜΚΟ θα τα χαρακτήριζαν αξιοθρήνητα. Οι εταιρίες επίσης απαιτούν την εθελοντική εργασία των φτωχών κοινοτήτων, ως αντάλλαγμα για την παροχή νερού. Ουσιαστικά δηλαδή δημιουργείται ένα μη χρηματικό σύστημα ανταλλαγής, το οποίο στηρίζεται στην δωρεάν εργασία των φτωχών, με σκοπό να γίνουν βιώσιμες οι συμφωνίες που έχουν υπογραφεί και να καλυφθούν τα ποσοστά του κέρδους. Κάπως έτσι συναντιέται η καπιταλιστική ανάπτυξη του 21^{ου} αιώνα των νέων τεχνολογιών με τα εργασιακά καθεστώτα του 19ου αιώνα (O'Connor, 1998).

Στην Γκάνα σε πρώτη φάση οι διαδικασίες της ιδιωτικοποίησης τερματίστηκαν απότομα, όταν η Παγκόσμια Τράπεζα απέσυρε τη χρηματοδότηση λόγω της δημόσιας κατακραυγής για δολιοφθορές τις εταιρίας Enron. Σε μερικές περιοχές, οι εταιρίες αποσύρθηκαν, καθώς δεν ήταν εφικτό να βγάλουν τα αναμενόμενα κέρδη χωρίς να μεταβάλουν τους όρους των συμβάσεων. Η στάση των φτωχών «πελατών» ήταν μια ηχηρή αντίδραση ενάντια στις υπέρογκες αυξήσεις στους λογαριασμούς, χωρίς καμία βελτίωση των υπηρεσιών, πιέζοντας έτσι τις πολιτικές ηγεσίες να απαιτήσουν ισότιμη εξυπηρέτηση και χαμηλές τιμές από τις ξένες εταιρίες. Από το 2000 και έπειτα, πολλές συμβάσεις στην Αφρική ακυρώθηκαν λόγω μαζικών κοινωνικοπολιτικών δράσεων και κινητοποιήσεων, κάτι που είναι ένα κομμάτι μιας ευρείας τάσης που συνέβη και συνεχίζει να συμβαίνει στη Λατινική Αμερική, στην Ασία, στην ανατολική Ευρώπη και στις ΗΠΑ (Public Citizen, 2005). Χαρακτηριστικά, στη γαλλική Grenoble (έδρα της Suez, της μεγαλύτερης εταιρίας του τομέα των υδάτων), οι κάτοικοι έδιωξαν τη θυγατρική της Suez, Lyonnaise des Eaux, για κραυγαλέα παραπτώματα, όπως υπερβολικές χρεώσεις, κλοπές και διαφθορά στις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης (Barlow κ Clarke, 2002, Lobina 2000), φαινόμενα για τα οποία ως τότε φημίζονταν οι χώρες του τρίτου κόσμου, και καλούνταν η ευρωπαϊκή δύση να τα εξαλείψει, μέσω του δικού της ιδιωτικού τομέα.

2.6 Το παράδειγμα της Βολιβίας

Το 2002 κατατέθηκε στο Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Επενδυτικών Διαφορών της Παγκόσμιας Τράπεζας, μια αμφιλεγόμενη μήνυση από την εταιρία Bechtel που εδρεύει στην Καλιφόρνια. Κατά τη διάρκεια του Απριλίου του 2000, δεκάδες χιλιάδες Βολιβιανοί συγκεντρώθηκαν στους δρόμους της Cochabamba διαδηλώνοντας ενάντια στην πολιτική της ιδιωτικοποίησης του νερού της κυβέρνησης, που διαπραγματευόταν με την παγκόσμια τράπεζα το ξεπούλημα της υπηρεσίας στην εταιρία Bechtel. Μετά από οχτώ μέρες συνεχόμενων κινητοποιήσεων, η τοπική κυβέρνηση υποχώρησε, η σύμβαση καταργήθηκε και εκδιώχθηκε μια ολλανδική θυγατρική της αμερικάνικης εταιρίας. Το Φεβρουάριο του 2002, η Bechtel κατέθεσε αγωγή 25 εκατομμυρίων δολλαρίων μέσω ICSID εναντίον της Βολιβίας, για απώλεια «συμφωνηθέντων» μελλοντικών κερδών. Ο Oscar Olivera, ένας από τους ηγέτες του βολιβιανού κινήματος ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού δήλωσε χαρακτηριστικά: «Θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε αυτά τα λεφτά για να πληρώσουμε 25.000 δασκάλους ή να χτίσουμε 120.000 συλλέκτες νερού στην Cochabamba. Αντ'αυτού, πρέπει να προσλάβουμε δικηγόρους και να παλέψουμε ενάντια σε μία εταιρία, με ετήσια έσοδα 14 δις \$, ποσό διπλάσιο από το ΑΕΠ της Βολιβίας. Το πρόβλημα είναι ότι η Παγκόσμια Τράπεζα που υποστήριξε τη συμφωνία ιδιωτικοποίησης στην Βολιβία, είναι τώρα και ο δικαστής της υπόθεσης αυτής. Σε ποιόν λογοδοτεί η Τράπεζα;». Παρά το γεγονός ότι η τράπεζα δεν είναι ο τυπικά επίσημος κριτής στην υπόθεση, το ICSID τελεί υπό

την αιγίδα της και είναι ο νομικός ρυθμιστής των διαφορών που υπάρχουν στις επιδοτήσεις και στις συμφωνίες που επισυνάπτει.

Η βασική αφορμή για όλες αυτές τις διαμαρτυρίες και τις διακοπές των συμβάσεων, είναι η απότομη αύξηση των τιμών στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, καθώς οι λογαριασμοί του νερού είχαν φτάσει σε σημείο να επιβαρύνουν ένα μεγάλο μέρος ενός οικογενειακού εισοδήματος, ακόμα και στο ένα τρίτο. Στο παράδειγμα της Cochabamba, το κόστος για τους λογαριασμούς του νερού έφτασε σε σημείο να ισούται με το ένα τέταρτο του εισοδήματος μιας μέσης οικογένειας μετά από τις αυξήσεις των τιμών της Bechtel, με σκοπό να αντανakλάται το «πραγματικό κόστος του νερού» (Ιστοσελίδα Frontline PBS, Multinational Monitor Review, January 2000), και για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, η τιμή του νερού εκτινάχθηκε ακόμα και πάνω από 200% (Laurie and Marvin, 1999). Η Bechtel επίσης επέμεινε να υπάρξει χρέωση των κοινοτήτων για την κατανάλωση του νερού από τους χειροποίητους συλλέκτες βροχής, συστήματα που προϋπήρχαν σε κάποιες περιοχές. (Finnegan, 2002).

Στις μαύρες γειτονίες του Johannesburg στη Νότια Αφρική, όπου οι περισσότεροι κάτοικοι είναι υποαπασχολούμενοι ή άνεργοι, οι τιμές του νερού αυξήθηκαν πάνω από 50% έπειτα από την ιδιωτικοποίηση του δημόσιου συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης. Αυτές οι κοινότητες βίωσαν αναλογικά μεγαλύτερη αύξηση των τιμών σε σχέση με τις «λευκές» γειτονίες που ζουν οι καταναλωτές μεσαίας τάξης, γεγονός το οποίο κάποιοι επικριτές το χαρακτήρισαν ως το Απαρτχάιντ του νεοφιλελευθερισμού. Στη Γουινέα, οι τιμές σχεδόν πενταπλασιάστηκαν μετά την ιδιωτικοποίηση, που είχε σαν αποτέλεσμα μία απότομη πτώση στις πληρωμές των λογαριασμών και μια απότομη αύξηση στις ανενεργές συνδέσεις. Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω πρέπει να ξαναμπεί σε συζήτηση το ερώτημα του αν το πέρασμα από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα αυξάνει και διευκολύνει την πρόσβαση του συνόλου του πληθυσμού στο νερό.

Κεφάλαιο 3

ΣΔΙΤ – Ελλάδα – Ύδρευση

3.1 ΣΔΙΤ Σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα

Σύμφωνα με τον γενικό ορισμό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, οι Σύμπραξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα, αφορούν τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα σε υποδομές και υπηρεσίες που παραδοσιακά παρέχονταν από το κράτος. Οι ΣΔΙΤ συμμετέχουν σε ένα ευρύ φάσμα έργων υποδομών και υπηρεσιών, αλλά κυρίως συμβάλουν στην κατασκευή και λειτουργία δημόσιων κτιρίων, δρόμων, γεφυρών, σιδηροδρομικών δικτύων, αεροδρομίων καθώς και στην περίπτωση διαχείρισης δικτύων ύδρευσης ή ενέργειας. Οι ΣΔΙΤ μπορούν να είναι ευνοϊκές για το κράτος καθώς και για τον ιδιωτικό τομέα. Από την πλευρά του κράτους, η ιδιωτική χρηματοδότηση μπορεί να υποστηρίξει μεγάλες επενδύσεις σε υποδομές, χωρίς να επιβαρυνθεί το δημόσιο χρέος. Η αποτελεσματικότερη διαχείριση από τον ιδιωτικό τομέα, και η τεχνογνωσία του στις καινοτομίες, αυξάνουν την αποτελεσματικότητα, και υπό κανονικές συνθήκες επιτυγχάνεται ένας συνδυασμός καλύτερης ποιότητας παροχής υπηρεσιών με μικρότερο κόστος. Για τον ιδιωτικό τομέα, οι ΣΔΙΤ αποτελούν επαγγελματικές και οικονομικές ευκαιρίες σε τομείς που σε πολλές περιπτώσεις τα προηγούμενα χρόνια δεν ήταν προσβάσιμοι.

Οι περιπτώσεις των ΣΔΙΤ, έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά με τις περιπτώσεις πλήρους ιδιωτικοποίησης. Ωστόσο, οι πλήρεις ιδιωτικοποιήσεις φτάνουν ένα βήμα παραπέρα, σε τομείς που ο δημόσιος τομέας είχε τον πρώτο λόγο και δεν υπήρχε ανταγωνισμός. Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι στους τομείς που υπόκεινται σε ΣΔΙΤ, με μία καλή διαχείριση στην αρχή και παροχή προνομίων (χαμηλότερες τιμές, χαμηλότερα κόστη), προετοιμάζεται ένα γόνιμο έδαφος για την πλήρη ιδιωτικοποίηση. Κάπως έτσι πραγματοποιήθηκαν περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις σε αρκετούς εμπορικούς τομείς, όπως τα μέσα μαζικής μεταφοράς και μικρές ή μεσαίες εταιρίες κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1980 και του 1990. Από την άλλη μεριά, η ιδιωτικοποίηση των μεγάλων δημόσιων φορέων σε κομβικούς τομείς, όπως ηλεκτρισμός, καύσιμα και νερό, πετρελαϊκές και αεροπορικές εταιρίες, δεν ήταν τόσο ευρέως διαδεδομένη σε παγκόσμια κλίμακα, λόγω του μονοπωλιακού χαρακτήρα και τη στρατηγική σημασία τους. Μία εξαίρεση σε όλα αυτά είναι ο τομέας των τηλεπικοινωνιών, όπου η τεχνολογική πρόοδος, αύξησε σημαντικά τον ανταγωνισμό ανά τον κόσμο.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, παρατηρήθηκε μία ελάττωση των ρυθμών της πλήρους ιδιωτικοποίησης, αν και σε πολλές χώρες προέκυπταν θέματα σε διάφορους τομείς και υποδομές, είτε κρατικούς είτε ιδιωτικούς. Σε εκείνο το σημείο, οι ΣΔΙΤ έπαιξαν κομβικό ρόλο, είτε διαχειρίζοντας το ήδη υπάρχον ιδιωτικό κεφάλαιο, είτε σαν μία εναλλακτική λύση στις περιπτώσεις που είχε απορρηφθεί η πλήρης ιδιωτικοποίηση. Από εκεί και έπειτα, Σύμπραξεις

Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, έγιναν ευρέως διαδεδομένες σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, σε όλον τον κόσμο.

3.1.1 Χαρακτηριστικά των ΣΔΙΤ

Ένας γενικός κανόνας και ορισμός για το ακριβές περιεχόμενο μίας Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα δεν υφίσταται. Μία ΣΔΙΤ προσδιορίστηκε ως «η παραχώρηση επενδυτικών πρότζεκτς στον ιδιωτικό τομέα, που παραδοσιακά εκτελούνταν ή χρηματοδοτούνταν από το δημόσιο τομέα» (European Commission, 2003, p.96). Οι υπέρμαχοι των ΣΔΙΤ, προσθέτουν δύο ακόμα χαρακτηριστικά σε αυτόν τον ορισμό: ότι από τον ιδιωτικό τομέα δίνεται μία ώθηση στην παροχή υπηρεσιών και στις επενδύσεις, και ότι απορροφά το ενδεχόμενο ρίσκο από το κράτος. Ωστόσο, στην «τυπική» τους μορφή, οι ΣΔΙΤ εκφράζουν τη συνεργασία μεταξύ κράτους και ιδιωτικού τομέα, στην κατασκευή και στην διαχείριση των υποδομών και την παροχή των αντίστοιχών τους υπηρεσιών. Επίσης, μορφές ΣΔΙΤ είναι και διάφορες συμφωνίες και συμβόλαια παραχώρησης (γης, υπηρεσιών κλπ), που πραγματοποιούνται για να μειωθεί ο οικονομικός ρόλος του κράτους.

3.1.2 Βασικά Στοιχεία των ΣΔΙΤ.

Σύμφωνα με τον Peters (1998), οι ΣΔΙΤ, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις ανά τόπο και ανά είδος, παρουσιάζουν κάποια γενικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα.

Σε μια ΣΔΙΤ συμμετέχουν δυο ή περισσότερα μέρη, εκ των οποίων το ένα είναι το δημόσιο ενώ τα άλλα προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα, είτε ως διευθυντές έργου (project manager), είτε ως κοινοπραξία εταιρειών.

Κάθε ένας που συμμετέχει σε μια ΣΔΙΤ θεωρείται ότι δύναται να διαπραγματεύεται αυτόνομα και για τα ίδια του συμφέροντα, εφόσον δε χρειάζεται να αναφερθεί σε κάποιο όργανο ανώτερης εξουσίας. Μερικές φορές, το δημόσιο χρειάζεται να συστήσει κάποια ειδική υπηρεσία ή κάποιο θεσμοθετημένο όργανο, προτού εισέλθει σε μια τέτοια συνεργασία (Grimsey and Graham, 1997).

Μεταξύ των δύο μερών, να μεν καθορίζεται από την αρχή η σχέση και οι υποχρεώσεις τους, αλλά υπάρχει και μία δυναμική αλληλεπίδραση κατά τη διάρκεια της ισχύος της σύμβασης.

Όπως αναφέρουν οι Bennet και Krebs, πρέπει να υπάρχει μία αλληλοσυνεισφορά μεταξύ των μερών σε μία ΣΔΙΤ. Κάθε μέρος οφείλει να συνεισφέρει υλικά αγαθά ή μη, όπως γη, χρήματα, τεχνογνωσία, διοίκηση και πράγματα τα οποία δεν είναι εμφανή και μετρήσιμα, στα οποία χρειάζεται μία παραπάνω προσοχή.

Ασφαλώς η ευθύνη για τη λειτουργία και το αποτέλεσμα είναι μοιρασμένη, ανάλογα και με το πεδίο δράσης του εκάστοτε μέρους.

3.1.3 Βασικά Χαρακτηριστικά

Μία τυπική ΣΔΙΤ συνήθως παίρνει τη μορφή ενός DBFO σχήματος. Σύμφωνα με αυτό, το κράτος ορίζει τις συγκεκριμένες υπηρεσίες που ζητάει από τον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος σχεδιάζει, χρηματοδοτεί την κατασκευή ή τη διαχείριση αυτού που του έχει ζητηθεί, το λειτουργεί, παρέχοντας τις αντίστοιχες υπηρεσίες. Αυτό διαφέρει από τις κλασσικές δημόσιες επενδύσεις και τις συμφωνίες με τον ιδιωτικό τομέα για την κατασκευή ενός έργου, καθώς η χρηματοδότηση και συνήθως ο σχεδιασμός, προέρχονταν από το κράτος, και στις περισσότερες περιπτώσεις και η λειτουργία μετά το πέρας της κατασκευής. Ένα επιχείρημα υπέρ των ΣΔΙΤ είναι ότι δίνοντας την συνολική ευθύνη της σχεδίασης, της κατασκευής, της χρηματοδότησης και της λειτουργίας μιας υποδομής, στον ιδιωτικό τομέα, υπάρχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην αντίστοιχη παροχή υπηρεσιών.

Ανάλογα με το χαρακτήρα της εκάστοτε υποδομής, αποδέκτης των υπηρεσιών είναι είτε το κράτος, με σκοπό να παρέχει μέσω αυτής άλλες υπηρεσίες (π.χ. σχολείο, δρόμος ελεύθερης προσβασης), είτε απ'ευθείας το κοινό (π.χ. δρόμος με διόδους, αεροδρόμιο με φόρους). Στην τελευταία περίπτωση, τέτοιου είδους συμφωνίες αναφέρονται ως παραχωρήσεις. Έτσι, ο ιδιώτης πληρώνει ένα αντίτιμο παραχώρησης ή κάποιο ποσοστό από τα κέρδη στο κράτος. Η εκάστοτε υποδομή ανήκει στον ιδιώτη, διαχειρίζεται από αυτόν, και σε πολλές περιπτώσεις, στο τέλος του συμβολαίου λειτουργίας, παραχωρείται στο κράτος, συνήθως με κάποιο αντίτιμο.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι τα βασικά στοιχεία των ΣΔΙΤ είναι

Η μεγάλη διάρκεια της έννομης σχέσης που συνάπτεται μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού φορέα.

Ο τρόπος χρηματοδότησης και ο φορέας από τον οποίο εξασφαλίζεται, εξ ολοκλήρου ή σε ένα ποσοστό.

Η οικονομική ανάλυση της ΣΔΙΤ η οποία πρέπει να είναι σωστά καταρτισμένη και να ελέγχεται με την ολοκλήρωση του κάθε στόχου και υποστόχου σε όλα τα στάδια του επιχειρηματικού σχεδιασμού.

Ορθολογική κατανομή των κινδύνων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού φορέα, που συγκεκριμενοποιείται στη σύμβαση που υπογράφεται.

3.1.4 Τύποι των ΣΔΙΤ.

Σύμφωνα με τις ισχύουσες κοινοτικές διατάξεις, διακρίνονται σε δυο κατηγορίες ΣΔΙΤ:

Οι ΣΔΙΤ **καθαρά συμβατικού τύπου**, στις οποίες η σύμπραξη μεταξύ του Δημόσιου και του Ιδιωτικού Τομέα βασίζεται σε αποκλειστικά συμβατικούς δεσμούς.

Οι ΣΔΙΤ **θεσμοθετημένου τύπου**, στις οποίες υπάρχει συνεργασία μεταξύ του Δημόσιου και του Ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός άλλου Φορέα ή της εισόδου του ιδιώτη σε έναν υπάρχοντα φορέα. (Γιάνναρος, 2005)

Οι τελευταία κατηγορία είναι και η πιο διαδεδομένη στις μέρες μας, τουλάχιστον στην Ευρώπη.

Οι ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου

Οι ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου αφορούν σε συμπράξεις που βασίζονται σε αποκλειστικά συμβατικούς δεσμούς μεταξύ του Δημοσίου και του Ιδιωτικού τομέα. Καλύπτουν ρυθμίσεις με τις οποίες ανατίθενται ένα ή περισσότερα καθήκοντα μικρότερης ή μεγαλύτερης σπουδαιότητας στον Ιδιωτικό Τομέα, στα οποία περιλαμβάνονται ο σχεδιασμός, η χρηματοδότηση, η υλοποίηση, η ανακαίνιση ή η εκμετάλλευση ενός έργου ή ακόμα και μιας υπηρεσίας (Γιάνναρος, 2005).

Οι μορφές των ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου

Οι μορφές των ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου είναι οι παρακάτω:

Οι κλασικές μέθοδοι χρηματοδότησης (*conventional procurement*)

Είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για δημόσιες υποδομές ή υπηρεσίες. Το παραδοσιακό ελληνικό σύστημα χρηματοδότησης δημόσιων έργων βασιζόταν κυρίως σε εθνικούς πόρους (φόροι, έσοδα από εξαγωγές κ.λπ.), τα οποία συμπληρώνονταν με δάνεια από την ΕΕ, από ελληνικές ή ξένες εμπορικές τράπεζες (Γιάνναρος, 2005). Έτσι λοιπόν με επιχειρήματα το υψηλό κόστος και τις δυσκολίες αντιμετώπισης στη διαχείριση και συντήρηση των διαφόρων έργων υποδομής, το κράτος με τέτοιου είδους συμβάσεις επιχειρεί να βελτιώσει την αποδοτικότητα που φέρεται να του προσφέρει ο δημόσιος τομέας.

Οι κύριες επιλογές είναι:

Τα συμβόλαια διαχείρισης και συντήρησης (*Management & Maintenance Contracts*)

Τα ποσοτικά βασισμένα συμβόλαια συντήρησης (*Quantity Based Maintenance Contracts*)

Αυτού του είδους τα συμβόλαια έχουν εφαρμοστεί σε αρκετές χώρες και η αμοιβή του αναδόχου βασίζεται στις τιμές μονάδος, όπως αυτές καθορίζονται από το συμβόλαιο και τις ποσότητες, ανάλογα με την περιοχή. Οι εργασίες σχεδιασμού (*design works*) καθορίζονται από το Σύμβουλο Υποστήριξης και από το Σύμβουλο Επίβλεψης (*supervisor*) στις χρηματοδοτήσεις, όσον αφορά την ποιότητα και την ποσότητα των εργασιών που γίνονται. Η σύγχρονη τάση είναι να συμπεριληφθεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων συντήρησης που απαιτείται για ένα κομμάτι υποδομής (ή για ένα τμήμα αυτής) με απώτερο σκοπό να διευκολυνθεί η διοίκηση και να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας. Αυτές αναφέρονται ως ακέριες συμβάσεις παραχώρησης (*integral maintenance contracts*), δεδομένου ότι καλύπτουν ποικίλες υπηρεσίες συντήρησης, λειτουργίας και διοίκησης (Γιάνναρος, 2005).

Οι συμβάσεις συντήρησης βάσει της απόδοσης (*Performance - based maintenance contracts*)

Προέρχονται από τον προηγούμενο τύπο συμβολαίου με μετατόπιση των ευθυνών από τη διοίκηση (δραστηριότητες - πόροι συντήρησης), σε ορισμένους όρους απόδοσης που

εκτιμούνται από τους χρήστες της υποδομής. Αφήνουν τον ανάδοχο (contractor) με περισσότερη αυτονομία στο σχέδιο και στην οργάνωση των εργασιών και η ανταμοιβή είναι βασισμένη σε μια προκαθορισμένη αμοιβή (fee), η οποία αναφέρεται στο συμβόλαιο και συνδέεται άμεσα με τους δείκτες απόδοσης (Γιάνναρος, 2005).

Οι συμβάσεις διαχείρισης (Management Contracts)

Η σύμβαση αυτή περιγράφει μια ρύθμιση (arrangement) στην οποία μια σειρά από δράσεις (tasks) περνούν στον Ανάδοχο, ενώ συνήθως εκτελούνταν από κάποια δημόσια αρχή, σχετική με την οργάνωση της διαδικασίας συντήρησης των υποδομών. Συνήθως, οι απαιτήσεις ως προς τον Ιδιώτη, είναι να ανταποκριθεί στις καθημερινές απαιτήσεις συντήρησης των υποδομών (εργολαβία) εξ ονόματος του δημόσιου τομέα. Αυτού του είδους οι συμβάσεις μπορούν επίσης (ή μόνο) να εστιάσουν στη διαχείριση λειτουργίας (operation management). (Γιάνναρος, 2005)

Από τα παραπάνω για τις συμβάσεις διαχείρισης συμπεραίνουμε ότι ο δημόσιος τομέας έχει στόχο να μεταφέρει την ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών λειτουργίας και συντήρησης στον ιδιωτικό φορέα, ο οποίος ενεργεί για λογαριασμό του δημοσίου, διοικητικά ανεξάρτητα και δεν έχει άμεση οικονομική εξάρτηση από το δημόσιο. Αμοιβεται για την παροχή των υπηρεσιών και η αμοιβή αυτή μπορεί να είναι σταθερή ή να είναι σε συνάρτηση με την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, όπως για παράδειγμα η βελτίωση της αποδοτικότητας.

Οι συμβάσεις παραχώρησης της εκμετάλλευσης (Concessions):

Είναι η συμφωνία (σύμβαση) στην οποία ο ένας Δημόσιος Φορέας, που είναι και ιδιοκτήτης της υποδομής, παραχωρεί στον Ιδιωτικό Φορέα (concessionaire) την ευθύνη για την παροχή και την συντήρηση ενός συγκεκριμένου επιπέδου υπηρεσιών προς τους χρήστες της υποδομής, με αντάλλαγμα το δικαίωμα να συλλέξει έσοδα (revenues) από τους χρήστες (Γιάνναρος, 2005).

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο τύπος αυτός των ΣΔΙΤ εφαρμόζεται όταν υπάρχει επαρκής ζήτηση για το έργο ή τις υπηρεσίες, με αποτέλεσμα τα έσοδα από την εκμετάλλευση των παγίων να διασφαλίζουν τη βιωσιμότητά του, χωρίς να υπάρχουν αντιδράσεις από την κοινή γνώμη για την εκμετάλλευση αυτή. Το κύριο χαρακτηριστικό της, ως προς το περιεχόμενο των ΣΔΙΤ, είναι η εκχώρηση στον ιδιώτη του δικαιώματος εκμετάλλευσης των οικονομικών-εμπορικών δυνατοτήτων ενός δημοσίου παγίου ή αγαθού, για μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο. Στην περίπτωση αυτή ο Δημόσιος Τομέας μεταφέρει την πλήρη ευθύνη για την παράδοση των υπηρεσιών υποδομής στον Ιδιωτικό Τομέα, μέσω διαδικασιών διαγωνισμών. Οι ευθύνες αυτές περιλαμβάνουν τόσο κάποιες τεχνικές εργασίες (κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και επέκταση του συστήματος), όσο και κάποιες χρηματοοικονομικές (συλλογή εσόδων, ανεύρεση κεφαλαίων) και διαχειριστικές εργασίες.

Ο Δημόσιος Τομέας παραχωρεί στον Ιδιωτικό **τα πάγια** για μια περίοδο, συνήθως 20-30 ετών, αλλά η ιδιοκτησία των παγίων παραμένει στο δημόσιο. Ο Ιδιωτικός Τομέας χρηματοδοτεί το έργο και έχει την πλήρη ευθύνη για τη λειτουργία και τη συντήρηση. Ο Δημόσιος Τομέας έχει την ευθύνη του να θέσει στόχους αποδοτικότητας (όπως π.χ. το ζητούμενο επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών), η επίτευξη των οποίων αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τον ιδιωτικό τομέα για την ανάπτυξη καινοτομικών τεχνολογικών λύσεων, αφού η βελτίωση της αποδοτικότητας συνδέεται άμεσα με την αύξηση των κερδών.

Πρόκειται για συμβάσεις όμοιες με τη μέθοδο DBFO (Design – Build – Finance - Operate), που ακολουθεί, με τη μόνη διαφορά ότι ο ιδιωτικός φορέας αποπληρώνεται, για το κεφάλαιο που έχει επενδύσει, από την απευθείας χρέωση του τελικού χρήστη ή από τη χρέωση του χρήστη και εν μέρει, αλλά όχι αποκλειστικά, του Δημοσίου (Ειδική Επιτροπή Εμπειρογνομώνων για τα Δημόσια Έργα, 2006).

Μορφές των συμβάσεων παραχώρησης της εκμετάλλευσης

Οι συμβάσεις παραχώρησης μπορεί να πάρουν τις ακόλουθες μορφές :

Οι παραχωρήσεις λειτουργίας και συντήρησης (Operational and maintenance concessions)

Ο κύριος στόχος μέσα από αυτά τα συμβόλαια , είναι ο Ιδιωτικός Τομέας να διατηρήσει και να λειτουργήσει (operate and maintain) μια υπάρχουσα υποδομή και επομένως του παραχωρείται η δυνατότητα να χρεώνει τους χρήστες της υποδομής , ώστε να μπορεί να χρηματοδοτήσει τη συντήρηση και τη λειτουργία της υποδομής . Τέτοιου είδους παραχώρηση μετατοπίζει τ ο χρηματικό βάρος που απαιτείται στο χρήστη της υποδομής και ταυτόχρονα αυξάνει την αποδοτικότητα στο έργο. Εκτός από τα έμφυτα ζητήματα σε μια παραχώρηση , μια παραχώρηση λειτουργίας και συντήρησης είναι παρόμοια , σε σκοπό και σε προσέ γγιση, με μια τυπική συμφωνία για την συντήρηση και την λειτουργία μεταξύ των ιδιωτικών συμβαλλομένων μερών στο πλαίσιο μιας συμφωνίας BOT (Γιάνναρος, 2005).

Η Πρωτοβουλία Ιδιωτικής Χρηματοδότησης - PFI (Private Finance Initiative):

Πρόγραμμα – μηχανισμός που υλοποιεί η Βρετανική Κυβέρνηση , το οποίο αποσκοπεί στην προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων σε δημόσια έργα υποδομής και υπηρεσιών . Ο μηχανισμός αυτός κυρίως εστιάζει στο μοντέλο DBFO (Design –Build – Finance - Operate), στο οποίο ο ιδιώτης (ανάδοχος) αναλαμβάνει τη σχεδίαση , την κατασκευή και τη διαχείριση της υποδομής και των υπηρεσιών αυτής . Η χρηματοδότηση προέρχεται κυρίως από τις δημόσιες αρχές και είναι ανάλογη της φύσης της υποδομής ή της υπηρεσίας. Το ίδιο μοντέλο χρησιμοποιείται και σε άλλα κράτη με σημαντικές , πολλές φορές, παραλλαγές. Το μοντέλο PFI, για παράδειγμα, έδωσε την έμπνευση για την ανάπτυξη του Betreibermodell στην Γερμανία. Στο μοντέλο αυτό η αμοιβή του Ιδιωτικού Τομέα δεν έχει τη μορφή τελών που καταβάλλονται από τους χρήστες του έργου ή της υπηρεσίας , αλλά τακτικών πληρωμών που καταβάλλονται από το Δημόσιο Τομέα . Οι πληρωμές αυτές μπορεί να είναι σταθερές, αλλά μπορεί επίσης να υπολογίζονται με μεταβλητό τρόπο, ανάλογα, για παράδειγμα , με τη διαθεσιμότητα του σχετικού έργου ή των σχετικών υπηρεσιών, ή ακόμη ανάλογα με τη συχνότητα χρήσης του έργου (περίπτωση «εικονικών διοδίων», που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο σχε δίων για αυτοκινητοδρόμους , στη Μ . Βρετανία, στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και στη Φινλανδία) (Γιάνναρος, 2005).

Οι ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου

Οι ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός Φορέα που ελέγχεται από κοινού από το Δημόσιο και τον Ιδιωτικό Τομέα . Ο κοινός αυτός Φορέας έχει την ευθύνη για την εκτέλεση ενός έργου ή την παροχή μιας υπηρεσίας προς όφελος του κοινού . Στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), οι δημόσιες αρχές προσφεύγουν σε δομές αυτού του είδους , κυρίως για τη διαχείριση δημόσιων υπηρεσιών σε δημοτικό ή περιφερειακό επίπεδο (π.χ. υπηρεσίες ύδρευσης ή υπηρεσίες αποκομιδής απορριμμάτων). Είναι προφανές ότι σε τέτοιες μορφές συμπράξεων η συμμετοχή του δημόσιου τομέα είναι επιβεβλημένη για λόγους κοινωνικής αποδοχής . Η άμεση συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών , στα πλαίσια αυτού του Φορέα, επιτρέπει στο Δημόσιο Τομέα να διατηρήσει ένα μεγάλο μέρος του ελέγχου των εργασιών, το οποίο μπορεί να προσαρμόζεται κατά διαστήματα ανάλογα με τις περιστάσεις , μέσω της παρουσίας του στα διοικητικά όργανα . Δίνει, επίσης, τη δυνατότητα στο Φορέα να αναπτύξει τη δική του δράση και εμπειρία όσον αφορά στην εκμετάλλευση της σχετικής υπηρεσίας, υποστηριζόμενος συγχρόνως από ένα κομμάτι του ιδιωτικού τομέα . Η σύσταση ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου μπορεί να γίνει :

- με τη δημιουργία ενός Φορέα που ελέγχεται από κοινού από το Δημόσιο και τον Ιδιωτικό Τομέα, και
- με την απόκτηση του ελέγχου μιας υπάρχουσας δημόσιας επιχείρησης από τον Ιδιωτικό Τομέα.

Η σύσταση της σύμπραξης συνεπάγεται τη δημιουργία Φορέα ad hoc, ο οποίος ελέγχεται από τις δύο πλευρές . Επίσης, η σύσταση ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου μπορεί να γίνει και με την τροποποίηση της μετοχικής σύνθεσης ενός Δημόσιου Φορέα . Η μετάβαση μιας επιχείρησης του Δημόσιου Τομέα στον Ιδιωτικό Τομέα αποτελεί επιλογή στα πλαίσια μιας γενικής οικονομικής πολιτικής που υιοθετείται και προωθείται με ταχύ των κρατών -μελών της ΕΕ . Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας μορφής ΣΔΙΤ είναι η σύσταση κοινών επιχειρήσεων με Ιδιώτες (Joint Venture Companies) στις οποίες συμμετέχει και το Δημόσιο (κρατικοί Φορείς ή Ο.Τ.Α.) με σκοπό την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών . Η συνεισφορά του Δημοσίου σε αυτές τις επιχειρήσεις μπορεί να είναι περιουσιακά στοιχεία , κεφάλαια ή εργατικό δυναμικό . Ο Ιδιωτικός Τομέας συνεισφέρει κεφάλαια , τεχνογνωσία και αναλαμβάνει να κατασκευάσει και να λειτουργήσει τις υποδομές.

Οι Φορείς αυτής της μορφής μπορεί να έχουν ως αντικείμενο την εμπορική εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου Τομέα ή και γενικότερα την αξιοποίηση επιχειρηματικών ευκαιριών που μπορεί να παρουσιαστούν. Για παράδειγμα , ένας Ο.Τ.Α. διαθέτει ένα ακίνητο που προσφέρεται για την δημιουργία ενός θεματικού πάρκου ψυχαγωγίας και πολιτισμού και προκηρύσσει διαγωνισμό ανοιχτό σε ιδιώτες επενδυτές να καταθέσουν προτάσεις για την αξιοποίηση και εμπορική εκμετάλλευση του ακινήτου σε αυτή την κατεύθυνση . Αφού εξετάσει τις προτάσεις τους , επιλέγει τον Ανάδοχο , με τον οποίο συστήνει κοινή επιχείρηση που αναλαμβάνει να κατασκευάσει και να λειτουργήσει το πάρκο . Ο Ο.Τ.Α. συμμετέχει μειοψηφικά στην διοίκηση του Φορέα, ελέγχει ζητήματα λειτουργίας και τιμολόγησης και αποκτά το μερίδιο των κερδών που του αναλογεί, με βάση το ποσοστό συμμετοχής του (Γιάνναρος, 2005).

Στην περίπτωση ίδρυσης ενός νέου φορέα, δεν εφαρμόζεται κατ' αρχήν το κοινοτικό δίκαιο δημοσίων συμβάσεων. Η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων για τις δημόσιες συμβάσεις γίνεται όταν η ίδρυση του νέου φορέα συνοδεύεται από ανάθεση καθηκόντων μέσω πράξης που μπορεί να χαρακτηριστεί ως δημόσια σύμβαση ή παραχώρηση. Επίσης επιβάλλεται η

εφαρμογή των αρχών της απαγόρευσης διακρίσεων και της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων και εφαρμόζεται το κοινοτικό δίκαιο για την ανάθεση άλλων συμβάσεων από τον μικτό φορέα στον ιδιώτη-εταίρο.

Στη δεύτερη περίπτωση ανάληψης ελέγχου ενός ήδη υπάρχοντος δημόσιου φορέα, το κοινοτικό δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων δεν εφαρμόζεται σε πράξεις μεταβίβασης δημόσιας επιχείρησης ή κεφαλαιϊκών συναλλαγών. Επιβάλλεται η εφαρμογή της αρχής της ελευθερίας εγκατάστασης καθώς και η εφαρμογή των αρχών της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης, όταν η πράξη εκχώρησης κεφαλαίου συνεπάγεται την ανάθεση στον ιδιώτη-εταίρο καθηκόντων που ασκούσαν δημόσιες αρχές.

Αυτού του είδους τις συμβάσεις συναντάμε κυρίως στον τομέα της διαχείρισης των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, μία ιδιωτική εταιρία αποκτά ένα πλειοψηφικό ποσοστό του ήδη υπάρχοντος φορέα ύδρευσης και αποχέτευσης μιας χώρας, αναλαμβάνοντας έτσι τη λειτουργία, την κατασκευή και συντήρηση των υποδομών και των δικτύων, αλλά και την οικονομική διαχείριση των παγίων και της τιμολόγησης των υπηρεσιών αυτών.

3.1.5 Χρηματοδότηση.

Η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα μπορεί να ενισχυθεί με πολλούς τρόπους. Μία έκθεση του ΔΝΤ για τις ΣΔΙΤ, χρησιμοποιεί το παρακάτω παράδειγμα. Στις περιπτώσεις που οι υπηρεσίες “πωλούνται” άμεσα στο κοινό, ο ιδιώτης μπορεί να απευθυνθεί στην αγορά, χρησιμοποιώντας τον υπολογισμό των εσόδων σαν εγγύηση (π.χ. εισπράξεις διοδίων). Στην περίπτωση που το κράτος είναι ο “κύριος” πελάτης των υπηρεσιών, εικονικά διόδια που θα πληρώνονται από το κράτος ή πληρωμές υπηρεσιών υπό συγκεκριμένα συμβόλαια λειτουργίας, θα χρησιμοποιούνται για τον ίδιο σκοπό. Οι κυβερνήσεις μπορεί ακόμα να συμβάλουν άμεσα στο κόστος συγκεκριμένων πρότζεκτς. Αυτό το ποσό μπορεί να πάρει τη μορφή μεριδίου (στις περιπτώσεις που μοιράζονται τα κέρδη), δανείου, ή επιδότησης (στις περιπτώσεις που το κράτος μεριμνεί για χαμηλότερη τιμολόγηση σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες). Η κυβέρνηση μπορεί επίσης να εγγυηθεί για τη δανειοδότηση του ιδιωτικού τομέα.

Η χρηματοδότηση των ΣΔΙΤ συχνά υποστηρίζεται μέσω μηχανισμών ειδικών σκοπών (Special Purpose Vehicles SPVs). Για παράδειγμα, ένα σύνολο τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών που συμπράτουν για την αξιοποίηση των κεφαλαίων τους, έχοντας γνωμοδοντικό ρόλο και θέτοντας συγκεκριμένες κατευθύνσεις στην εκάστοτε επένδυση. Ωστόσο, ένας τέτοιος μηχανισμός, μπορεί να «κρύβεται» πίσω από τον έλεγχο μιας ΣΔΙΤ, είτε μέσω της άμεσης εμπλοκής στους δημόσιους οικονομικούς φορείς που είναι κυβερνητικές εγγυήσεις των δανείων από αυτούς τους μηχανισμούς, είτε ένα τεκμήριο που η κυβέρνηση βρίσκεται πίσω από αυτό.

Οι υποστηρικτές του θεσμού των ΣΔΙΤ έχουν να παρουσιάσουν έναν πλούσιο κατάλογο πλεονεκτημάτων. Πλεονεκτήματα που υιοθετούνται πέραν από τιον ιδιωτικό τομέα, από επίσημους κρατικούς και διακρατικούς πολιτικούς και οικονομικούς φορείς, συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική τους ατζέντα και αποτελούν βασικά επιχειρήματα για την προώθηση και εφαρμογή των οικονομικών και αναπτυξιακών τους πλάνων σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.2 ΣΔΙΤ – ΕΛΛΑΔΑ

Οι ΣΔΙΤ στην Ελλάδα έκαναν την εμφάνισή τους τη δεκαετία του 90, με σκοπό την προώθηση των «μεγάλων έργων», όπως το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος ή η Αττική Οδός. Με το νόμο 3389 περί ΣΔΙΤ που ψηφίστηκε το 2005, ουσιαστικά τις θεσμοθέτησε και διέυρνε το πεδίο εφαρμογής τους και σε έργα υποδομής, εθνικά δίκτυα και υπηρεσίες. Έτσι ξεκίνησε η διαδικασία ένταξης ενός μεγάλου αριθμού έργων διαφορετικών χαρακτηριστικών στις διατάξεις και διαδικασίες περί ΣΔΙΤ. Χαρακτηριστικά από την άνοιξη του 2006 έως το φθινόπωρο του 2008 εγκρίθηκε η ένταξη στις ΣΔΙΤ 52 έργων συνολικού προϋπολογισμού 2,2 δις ευρώ, πολλά από τα οποία είναι ένα σύνολο μικρών έργων ακόμα και γεωγραφικά διασκορπισμένα. Επίσης από το 2005 που ψηφίστηκε ο νόμος το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) φάνηκε να συρρικνώνεται και οι ΣΔΙΤ να καλύπτουν αυτά τα κενά, άσχετα εάν οι κυβερνητικοί ιθύνοντες είχαν δηλώσει ότι το πρόγραμμα των έργων που εντάσσονται σε ΣΔΙΤ δρα συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά προς το ΠΔΕ. Κάτι τέτοιο φαίνεται ότι θα συνεχιστεί και στο μέλλον, καθώς οι ετήσιες πληρωμές των ιδιωτών επενδυτών κατά τη διάρκεια λειτουργίας ή κατασκευής ενός έργου θα βαρύνουν το ΠΔΕ, κυρίως όσο αναφορά τα μη ανταποδοτικά έργα μέσω ΣΔΙΤ.

Το υπουργείο Οικονομικών τονίζει τα τρία βασικά πλεονεκτήματα των ΣΔΙΤ όπως περιγράφηκαν και παραπάνω:

1. Δυνατότητα χρηματοδότησης πρόσθετων έργων.
2. Μεταβίβαση κινδύνων (ή μέρους αυτών) σε ιδιωτικούς φορείς (μείωση των υπερβάσεων κόστους κατασκευής).
3. Βελτίωση του επενδυτικού κλίματος.

Πολύ ενδιαφέροντα είναι τα αποτελέσματα της έρευνας για την εφαρμογή των ΣΔΙΤ στη χώρα μας που πραγματοποιήθηκε το 2010 από ομάδα εργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ, κυρίως το τεχνικοοικονομικό κομμάτι. Εκείνη η περίοδος έχει μια ιδιαίτερη αξία, λίγο πριν την είσοδο στο μνημόνιο, τότε που οι ΣΔΙΤ εξαπλώνονταν σε νέα έργα και υπάρχουσες δημόσιες υποδομές και παρουσιάζονταν από την κυβέρνηση ως αναπτυξιακή λύση για την έξοδο από την κρίση.

Ένα κομμάτι λοιπόν της διαδικασίας υπαγωγής έργου ή υπηρεσίας σε ΣΔΙΤ περιγράφεται ως εξής:

«Προκειμένου ένας φορέας του Δημοσίου να υποβάλει πρόταση στην Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ του Υπουργείου Οικονομίας για την υπαγωγή έργου του στις ΣΔΙΤ, συμβάλλεται με τεχνικό – οικονομικό σύμβουλο για την προετοιμασία της πρότασης. Όπως αναφέρεται στη συνέχεια της εισήγησης αυτής, μόνον από ΟΤΑ, κατά τα έτη 2005 – 2007, υπεβλήθησαν 137 προτάσεις, που ανετέθησαν σε ελάχιστες εταιρείες συμβούλων, με συνολικές αμοιβές 14,0 εκ. ευρώ περίπου.

Μετά την υπαγωγή ενός έργου στις ΣΔΙΤ, ακολουθεί διαγωνισμός για την πρόσληψη τεχνικού – οικονομικού – νομικού Συμβούλου, ο οποίος αναλαμβάνει:

- τη σύνταξη του φακέλου του έργου,
- την προετοιμασία του διαγωνισμού για την ανάθεση του έργου και τη

σύνταξη των τευχών του διαγωνισμού, και

- την υποστήριξη της Επιτροπής του διαγωνισμού σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής του.

Ουσιαστικά, δηλαδή οι Σύμβουλοι (συνήθως ο κύριος εταίρος είναι Οίκος Συμβούλων του εξωτερικού με σχετική εμπειρία ή Υπηρεσία Τράπεζας εξειδικευμένη σε χρηματοδότηση παρομοίων δραστηριοτήτων) αναλαμβάνουν τις εργασίες τις οποίες σε ένα συμβατικό δημόσιο έργο, μέχρι την κατακύρωσή του θα εκτελούσαν οι Υπηρεσίες του Δημοσίου.

Μετά την κατακύρωση του έργου και την υπογραφή της σύμβασης με τον Ανάδοχο, τον ρόλο της Διευθύνουσας Υπηρεσίας, που θα υπήρχε σε ένα συμβατικό δημόσιο έργο, αναλαμβάνει ο **Ανεξάρτητος Μηχανικός**. Πρόκειται, συνήθως, για έναν από τους εξειδικευμένους στο αντικείμενο αυτό Οίκους Συμβούλων του εξωτερικού, ο οποίος ιδρύει είτε μια θυγατρική εταιρεία, είτε απλώς ένα γραφείο στην Ελλάδα. Ο Ανεξάρτητος Μηχανικός, ο οποίος επιλέγεται με μια διαδικασία κοινής συναίνεσης Κυρίου του Έργου – Αναδόχου και έχει ως Εργοδότη τον Ανάδοχο, αναλαμβάνει την παρακολούθηση και έλεγχο των μελετών, την επίβλεψη του έργου και γενικά την εποπτεία εφαρμογής της σύμβασης μέχρι την παράδοση – παραλαβή του έργου.

Ουσιαστικά, δηλαδή, ο Ανεξάρτητος Μηχανικός υποκαθιστά τις Υπηρεσίες του Δημοσίου κατά την εκτέλεση της σύμβασης. Σημειώνεται, ότι ο Κύριος του Έργου παρεμβαίνει μόνον σε περίπτωση διαφωνίας Αναδόχου – Ανεξάρτητου Μηχανικού.»

Η ανάθεση αυτών των κομβικών θέσεων σε ιδιώτες και όχι σε υπηρεσίες και υπαλλήλους του δημοσίου, πέραν από την επιπλέον επιβάρυνση του κράτους, φαίνεται περιττή καθώς στο δημόσιο υπάρχει και η αντίστοιχη εμπειρία και το κατάλληλο επιστημονικό δυναμικό και σε πολλές περιπτώσεις αναξιόπιστη λόγω δομής, σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων.

Για παράδειγμα η θέση του Ανεξάρτητου Μηχανικού είναι θεσμικά προβληματική. Ο μηχανικός αυτός έχει αντικείμενο και καθήκον την επίβλεψη και τον έλεγχο για τη σωστή και διαφανή εφαρμογή της σύμβασης, διασφαλίζοντας έτσι τα συμφέροντα του δημοσίου. Το προβληματικό της υπόθεσης είναι ότι εργοδότης του μηχανικού και αυτός που τον προτείνει είναι ο Ανάδοχος, δηλαδή ο ιδιώτης. Από αυτήν τη σχέση εξάρτησης εργοδότη-εργαζομένου, προκύπτει μία σύγκρουση προσωπικού συμφέροντος και επαγγελματικής δεοντολογίας. Οι κομβικές αυτές θέσεις και σε ποιανού λογαριασμό λειτουργούν, δείχνουν και τη θέση ισχύος στη σύμβαση.

Η έρευνα του ΤΕΕ/TKM παρουσιάζει και κάποιους παράγοντες που αυξάνουν το κόστος ενός έργου που υλοποιείται μέσω ΣΔΙΤ σε σχέση με ένα εξ ολοκλήρου δημόσιο έργο:

- Το κόστος δανεισμού από τις Τράπεζες του ιδιωτικού φορέα, που αναλαμβάνει το έργο, το οποίο είναι σαφώς μεγαλύτερο από το κόστος δανεισμού με το οποίο θα επιβαρυνόταν το Δημόσιο, εάν υλοποιούσε το ίδιο το έργο.

- Η απαίτηση της ασφάλισης από τις χρηματοδότες Τράπεζες όχι μόνον του έργου κατά την κατασκευή του, αλλά του όλου project για όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, από κάθε πιθανό ή απίθανο κίνδυνο.

- Οι οικονομικοί, τεχνικοί και νομικοί σύμβουλοι του Δημοσίου, που αναλαμβάνουν την προετοιμασία του άκρως πολύπλοκου, από νομική και οικονομική άποψη, διαγωνισμού και την υποστήριξη του Δημοσίου κατά τη διενέργειά του.

- Οι οικονομικοί, τεχνικοί και οι νομικοί σύμβουλοι των Τραπεζών, που χρηματοδοτούν το έργο και των ασφαλιστικών εταιρειών που το ασφαλίζουν, οι οποίοι καλούνται από τη μεριά τους να εξετάσουν από κάθε άποψη όλες τις παραμέτρους και πιθανούς κινδύνους του project και να εισηγηθούν στους εργοδότες τους.

- Ο «Ανεξάρτητος Μηχανικός», ο οποίος αναλαμβάνει την παρακολούθηση και έλεγχο των μελετών, την επίβλεψη κατασκευής του έργου και την εν γένει ορθή εφαρμογή της σύμβασης.

- Η αναμενόμενη υπερκοστολόγηση των υπηρεσιών, που αναλαμβάνει να παρέχει ο ανάδοχος για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα (20 – 30 έτη) (υπηρεσίες συντήρησης, καθαριότητας, φύλαξης κ.λπ.), καθώς θα πρέπει να λάβει υπόψη του μη προβλέψιμες μελλοντικές καταστάσεις.

- Το κέρδος του αναδόχου, όχι βέβαια μόνον επί του κόστους κατασκευής του έργου, αλλά επί του συνολικού κόστους, που περιλαμβάνει όλα τα ανωτέρω.

- Το γεγονός ότι οι Τράπεζες (και οι Ασφαλιστικοί φορείς), που εξειδικεύονται σε τέτοιου είδους χρηματοδοτήσεις είναι λίγες και, επομένως, μπορούν να επιβάλλουν τους όρους τους.

- Το γεγονός ότι, ενώ τα έργα ΣΔΙΤ είναι πολλά, οι δυνάμενοι να μετάσχουν στους διαγωνισμούς από ελληνικής τουλάχιστον πλευράς (όσοι πληρούν τα πολύ αυστηρά κριτήρια τεχνικής και οικονομικής ικανότητας που τίθενται, αλλά συγχρόνως έχουν τη δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν από τις Τράπεζες) είναι ελάχιστοι, καθιστά τον ανταγωνισμό υποτυπώδη έως ανύπαρκτο. Τα πράγματα χειροτερεύουν από την απαράδεκτη πρωμοδότηση, που προβλέπεται στους διαγωνισμούς, υπέρ όσων έχουν ήδη αναλάβει έργο ΣΔΙΤ ή παραχώρησης. Έτσι η **«αγορά» των ΣΔΙΤ διαμορφώνεται σε ολιγοπώλιο**, με όλες τις σχετικές συνέπειες.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι το κόστος και η συντήρηση ενός έργου ή μιας υπηρεσίας είναι σημαντικά μεγαλύτερο ύπο το καθεστώς ΣΔΙΤ σε σχέση με το δημόσιο, κάτι το οποίο δεν μπορεί να γίνει συγκρίσιμο, καθώς διαφέρει η χρηματοδότηση και δεν είναι ακριβώς γνωστό το κόστος του μακροπρόθεσμου δανεισμού του δημοσίου κ.ο.κ. Πέραν όμως από το άμεσο κόστος, θα πρέπει να λάβει κανείς υπόψιν του και τις έμμεσες συνέπειες που υπάρχουν.

Οι εταιρίες που συμμετέχουν σε μεγάλες ΣΔΙΤ είναι συνήθως μεγάλες εταιρίες από το εξωτερικό ή κάποιες θυγατρικές τους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη μεταφορά σημαντικών ποσών στο

εξωτερικό, την αποδυνάμωση των κατασκευαστικών ή άλλων επιχειρήσεων κάθε βαθμίδας, καθώς μια σύμβαση έργου περιλαμβάνει και παράπλευρα έργα μικρότερης κλίμακας για τα οποία έχει τον πρώτο λόγο ο ανάδοχος και οι θυγατρικές του καθώς και για έργα που θα προκύψουν στην πορεία γύρω από το εκάστοτε πεδίο δράσης. Επίσης αφαιρούνται από τις υπηρεσίες του δημοσίου διάφορα σοβαρά τεχνικά αντικείμενα, μένει μόνο ο γραφειοκρατικός τους ρόλος και έτσι εξαρτώνται από έναν ουσιαστικά μικρό αριθμό εργοληπτικών εταιριών. Τέλος τα μικρά μελετητικά γραφεία δεν μπορούν να μπουν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό, καθώς οι όροι και τα μεγέθη είναι έχουν μεγάλες ανισότητες.

Ένα ακόμη σημαντικό θέμα που θέτει η προαναφερθείσα έρευνα είναι ότι η ισχύουσα νομοθεσία δεν θέτει ουσιαστικά προϋποθέσεις για την ένταξη των δημοσίων έργων στις ΣΔΙΤ, δε θέτει κριτήρια επιλογής των δημοσίων έργων και υπηρεσιών που θα υπαχθούν σε ΣΔΙΤ. Το μόνο που προβλέπεται είναι η σύνταξη μιας συνοπτικής αιτιολογικής έκθεσης από την Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ, μία παρουσίαση δηλαδή των λόγων της υπαγωγής του εκάστοτε έργου ή υπηρεσίας σε ΣΔΙΤ και μία απλή αναφορά των κριτηρίων επιλογής. «Δεν προβλέπεται ούτε συγκριτική αξιολόγηση ούτε η βαθμολόγηση κάποιων συγκεκριμένων κριτηρίων. Απλώς η αναφορά λόγων και κριτηρίων».

Σε πολλές περιπτώσεις, όπως οι χώρες του Νότου σε προηγούμενες δεκαετίες αλλά και ευρωπαϊκές χώρες πιο πρόσφατα όπως η Ελλάδα που έχουν ενταχθεί σε μηχανισμό οικονομικής στήριξης, το καθεστώς ένταξης δημοσίων έργων ή υπηρεσιών σε ΣΔΙΤ ξεπερνάει την εγχώρια νομοθεσία, καθώς η πλήρης ή μερική ιδιωτικοποίηση έργων και υπηρεσιών είναι συχνά όρος των δανειακών συμβάσεων.

3.3 Υπηρεσίες Ύδρευσης.

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι δημοτικές και περιφερειακές αρχές οφείλουν να παρέχουν ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες, που σε αρκετές περιπτώσεις δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο εθνικό ρυθμιστικό σχέδιο, έτσι οι ίδιες ορίζουν τις γενικές αρχές λειτουργίας της εκάστοτε υπηρεσίας, ρυθμίζουν την τιμολόγηση, ελέγχουν την πορεία της αγοράς, οργανώνουν τον ανταγωνισμό (όπου υπάρχει) και διασφαλίζουν την απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών.

Ωστόσο, αν και η ευθύνη στο κομμάτι της παροχής των υπηρεσιών είναι στο δημόσιο, η διαχείριση των υπηρεσιών αυτών μπορεί να είναι είτε δημόσια είτε ιδιωτική. Οι τοπικές αρχές μπορούν να αποφασίσουν να μεταβιβάσουν ένα μέρος των δικαιωμάτων τους της διαχείρισης και της λειτουργίας της υπηρεσίας σε κάποιον εξωτερικό φορέα. Σε αυτήν την περίπτωση, υπογράφεται μια σύμβαση με συγκεκριμένους όρους που ποικίλουν ανάλογα με το εύρος των επενδύσεων που θα αναλάβει ο ιδιωτικός φορέας και τον καταμερισμό του ρίσκου μεταξύ των δύο πλευρών.

Όταν η αρμόδια δημόσια αρχή επιλέγει να συμπεριλάβει κάποια ιδιωτική εταιρία, όπως περιγράφηκε παραπάνω πραγματοποιείται σύναψη μιας σύμβασης σύμφωνα με την οποία η εταιρία πληρώνεται με συγκεκριμένη αμοιβή, ή με ανταποδοτικά έσοδα ανάλογα με την απόδοση της στην υπηρεσία. Αυτές οι συμβάσεις δεν παρέχουν μεγάλα κίνητρα για μείωση των

τιμών και μεταβιβάζουν ελάχιστα έως καθόλου ρίσκα στον ιδιωτικό φορέα αλλά και τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων.

Επίσης μεταξύ αυτών των συμβάσεων και της πλήρους ιδιωτικοποίησης υπάρχουν δύο είδη συμβάσεων διαχείρισης, που διαφέρουν αναλόγα με το πως αποζημιώνονται οι ιδιωτικοί φορείς για τις υπηρεσίες που παρέχουν και για τις επενδύσεις που αναλαμβάνουν. Ειδικότερα, ο δημόσιος φορέας μπορεί να πιλέξει μία σύμβαση μίσθωσης στην οποία ο ιδιώτης αναλαμβάνει μόνο τη συντήρηση του υπάρχοντος δικτύου ύδρευσης (όλες οι υπόλοιπες δαπάνες καλύπτονται από το δημόσιο) και αποζημιώνεται μέσω των λογαριασμών των καταναλωτών, οι οποίοι χρησιμοποιούν το συγκεκριμένο δίκτυο. Τέλος, υπάρχει και η σύμβαση παραχώρησης, σύμφωνα με την οποία ο εξωτερικός φορέας αναλαμβάνει κατασκευαστικό ρίσκο, καθώς πρέπει να χρηματοδοτήσει ένα μεγάλο αριθμό επενδύσεων κατά τη διάρκεια της σύμβασης όπως κατασκευή νέων υποδομών και δικτύων, συντήρηση των υπαρχόντων κλπ. Επιπλέον, οι υποδομές μεταβιβάζονται τυπικά στη λήξη της σύμβασης, συνήθως χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα. Αυτού του είδους οι συμβάσεις διαφέρουν με τις προηγούμενες καθώς δίνουν κίνητρα στην εταιρία να μειώσει τις τιμές, και η οποία αναλαμβάνει μεγαλύτερο μερίδιο του ρίσκου για να έχει ένα λόγο παραπάνω στη λήψη των αποφάσεων και μεγαλύτερα ποσοστά στα κέρδη.

3.4 Πιθανά προβλήματα των ΣΔΙΤ.

Το στοίχημα των εκάστοτε τοπικών αρχών είναι η οργάνωση του ανταγωνισμού στην αγορά του εκάστοτε πεδίου, σε αυτήν την περίπτωση της διαχείρισης της ύδρευσης, έτσι ώστε να επιλέξει τον φορέα με την καλύτερη απόδοση στην προσφορά των αντίστοιχων υπηρεσιών. Αυτό είναι δύσκολο, αφού η διαδικασία επιλογής είναι αρκετά περίπλοκη, καθώς απαιτεί προσαρμογή του φορέα και καθορισμό των τιμών ανάλογα με το είδος του καταναλωτή, το χρονικό διάστημα και την ποιότητα του νερού. Επιπλέον, στην περίπτωση που οι φορείς επιλέγονται σύμφωνα με την καλύτερη προσφορά, τότε η υπηρεσία είναι ευάλωτη στην κατάρα του νικητή (winner's curse), καθώς ο φορέας-νικητής του διαγωνισμού μπορεί να έχει υποεκτιμήσει το παραγωγικό κόστος ή να έχει υπερεκτιμήσει τα μελλοντικά έσοδα. Διαφορετικά, υπάρχει και η περίπτωση των φορέων με τις λεγόμενες «επιθετικές» προσφορές, στις οποίες στρατηγικά υποεκτιμάται το παραγωγικό κόστος ή υπερεκτιμώνται τα μελλοντικά έσοδα για να κερδίσουν την υπογραφή της σύμβασης και αργότερα να προκαλέσουν διαπραγματεύσεις με τις δημόσιες αρχές να βρισκονται σε πολύ δύσκολη θέση.

Επίσης, υπάρχει και το ενδεχόμενο της επαναδιαπραγμάτευσης καθώς οι συνθήκες και οι απαιτήσεις μεταβάλλονται κατά τη διάρκεια μιας σύμβασης και απαιτείται η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού μηχανισμού προσαρμογής των όρων που έχουν συμφωνηθεί. Η δημόσια και η ιδιωτική πλευρά μπορούν να συμπεριλάβουν στην αρχική σύμβαση συγκεκριμένα ενδεχόμενα ή να δημιουργήσουν μια διαδικασία επανεξέτασης για μια περιοδική αξιολόγηση και αλλαγή των τιμών (Athias and Saussier, 2005) (Bajari et al., 2003). Σε κάθε περίπτωση είναι αναπόφευκτες οι εκτενείς διαβουλεύσεις και διαδικασίες επαναπροσδιορισμού των αρχικών όρων της σύμβασης.

Στην περίπτωση που η αρμόδια δημόσια αρχή αντικαταστήσει τον ιδιωτικό φορέα με κάποιον άλλον, θα αντιμετωπίσει πρόβλημα πολιτικής αστάθειας, θα μειωθούν τα κίνητρα για τους ιδιώτες στο να επενδύσουν στη συγκεκριμένη υπηρεσία (φοβούμενοι πρόωγη λήξη της

σύμβασης) και επίσης χρειάζεται και προκήρυξη νέου διαγωνισμού (με μεγάλο κόστος). Από την άλλη πλευρά, τα έξοδα για μια ενδεχόμενη αλλαγή δίνουν κίνητρο στις εταιρίες να επαναδιαπραγματευτούν τις συμβάσεις για να αυξήσουν τις τιμές, να αλλοιώσουν τα πραγματικά έξοδα και να παρέχουν υπηρεσίες χαμηλότερης ποιότητας. Ακόμα μεγαλύτερα είναι τα προβλήματα που δημιουργούνται από την καθόλου ή ελλιπή ενημέρωση όλων των διαδικασιών και τομέων της υπηρεσίας όπως η παραγωγή, τα οικονομικά, τα εργασιακά, από τον ιδιωτικό φορέα προς το δημόσιο. Επίσης στη διαδικασία ανανέωσης μιας σύμβασης ο προηγούμενος ανάδοχος έχει πλεονέκτημα λόγω των αλλαγών που ο ίδιος έχει κάνει στην υπηρεσία κι έτσι παίρνει προβάδισμα σε συγκεκριμένους τομείς σε σχέση με τους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους. Αυτό το κομμάτι είναι πολύ σημαντικό, καθώς ο εκάστοτε ανάδοχος δημιουργεί ένα δίκτυο συνεργασίας και επιρροής γύρω από τον κάθε τομέα της υπηρεσίας που συμπεριλαμβάνει από εργαζόμενους και εργολάβους παράπλευρων και συμπληρωματικών έργων μέχρι και πρόσωπα που κατέχουν ανώτερες διοικητικές θέσεις. Επιπλέον, ο προηγούμενος ανάδοχος γνωρίζει καλύτερα την ποιότητα και την ποσότητα των απαιτούμενων μελλοντικών επενδύσεων για τη λειτουργία της υπηρεσίας.

Κεφάλαιο 4

Εταιρίες

4.1 Ιδιωτικές Εταιρίες στον τομέα των υδάτων.

Οι δύο μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρίες κολοσσοί στον τομέα του νερού είναι οι γαλλικές Suez και Veolia. Οι δυο τους είχαν ένα ευρύ πεδίο δράσης και μεγάλο αριθμό επενδύσεων, εκτός από την ίδια τους τη χώρα και την Ευρώπη, και σε άλλες, κυρίως αναπτυσσόμενες χώρες, είτε με άμεση εμπλοκή, είτε με την ίδρυση και των έλεγχο κατά τόπους θυγατρικών μικρότερων εταιριών, κυρίως στη δεκαετία του 90 και στις αρχές του 2000. Πλέον η δράση τους και η αναζήτηση επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες έχει μειωθεί, και όπως επίσημα δηλώνουν, ενδιαφέρονται για επενδύσεις στην Ευρώπη, στη βόρεια Αμερική, στην Κίνα, στη Μέση Ανατολή και στη βόρεια Αφρική. Στην πράξη όμως, την τελευταία δεκαετία έχουν διαφόρων ειδών απώλειες σε αυτές τις χώρες, εκτός ίσως από την Κίνα, που η συμμετοχή τους παραμένει πολύ μικρή σε σύγκριση με την κυριαρχία του δημόσιου τομέα. Οι στόχοι τους αναπροσαρμόστηκαν και επικεντρώνονται κυρίως σε συμβάσεις που αφορούν τον κατασκευαστικό τομέα (engineering contracts), που παραμένει ένα επικερδές πεδίο συγκεκριμένα όσο αναφορά την ανάπτυξη και την επέκταση των συστημάτων της υδροπαραγωγής.

Περίπου από το 2003 και έπειτα, σε διάφορες περιπτώσεις και παραδείγματα, η ιδιωτικοποίηση χάνει την εμπιστοσύνη και τη σιγουριά που τη χαρακτήριζε. Αυτό συνέβει κυρίως για τα συνεχώς αυξανόμενα τιμολόγια από τις εταιρίες και τη μη πραγματοποίηση των αναμενόμενων επενδύσεων στην ανάπτυξη και την αναβάθμιση των δικτύων. Σε αυτά έρχεται να προστεθεί η αποτυχία για την επίτευξη του στόχου της πρόσβασης του συνόλου του πληθυσμού σε νερό, καθώς υδροδοτούνταν μόνο αστικές περιοχές για το λόγο ότι στις υπόλοιπες δεν υπήρχε κέρδος για τις εταιρίες, γεγονός που δημιούργησε λειψυδρία, ασθένειες ακόμα και θανάτους σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εταιρίες απέτυχαν να δημιουργήσουν τα κέρδη που αναμένονταν από τους «βόρειους» επενδυτές, έτσι οι ίδιες επιθυμούσαν τον τερματισμό ή την επαναδιαπραγμάτευση των περισσότερων συμβάσεων. Σαν αποτέλεσμα όλων αυτών των παραγόντων, πολλές από τις συμβάσεις ιδιωτικοποιήσεων του νερού τερματίστηκαν και στις περισσότερες περιπτώσεις οι υπηρεσίες ύδρευσης επανακρατικοποιήθηκαν. Σε κάποιες χώρες, όπως η Ουρουγουάη και η Ολλανδία, η ιδιωτικοποίηση του νερού κρίθηκε παράνομη.

4.1.1 Τα πρόσφατα.

Από το 2010 συνέβησαν αρκετές συγχωνεύσεις και εξαγορές στον συγκεκριμένο κλάδο. Για παράδειγμα η Suez και η Veolia πούλησαν τις τελευταίες θυγατρικές τους εταιρίες ύδρευσης στη Μ. Βρετανία σε κοινοπραξίες ιδιωτών (private equity consortia) που κυριαρχούν τώρα στον τομέα των υδάτων της περιοχής.

Μια αρκετά δυνατή τάση που έχει εμφανιστεί σε αυτόν τον τομέα είναι η επαναδημοτικοποίηση. Διάφορες πόλεις και περιφέρειες στη Γαλλία ακολουθούν το παράδειγμα του Παρισιού το 2010 και επαναδημοτικοποιούν τις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης μετά την λήξη των συμβάσεων. Οι αντίστοιχες υπηρεσίες του Βερολίνου και της Βουδαπέστης βρίσκονται σε διαδικασία επιστροφής στην πλήρη δημόσια ιδιοκτησία. Στην Ιταλία κατόπιν δημοψηφίσματος, οι πολίτες πιέζουν για επαναδημοτικοποίηση, και οι πολυεθνικές αποφασίζουν να μειώσουν την παρουσία τους στη χώρα.

Ωστόσο, υπάρχει ακόμη και η σημαντική αντίρροπη τάση, που τα τελευταία χρόνια εκφράζεται μέσω των πακέτων λιτότητας σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Βουλγαρία, όπου η ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών του νερού είναι όροι των δανειακών συμβάσεων που έχουν υπογράψει. Στην Ισπανία, Το δημοτικό συμβούλιο της Μαδρίτης κινείται προς μία κατεύθυνση ιδιωτικοποίηση της εταιρίας ύδρευσης της πόλης, Canal Isabel II.

Οι μεγάλες εταιρίες, ιδιαίτερα η Veolia, προσπαθούν να αναπτύξουν ένα μοντέλο συνεργασίας που θα βασίζεται σε μακροχρόνιες συμβάσεις εξωτερικής συνεργασίας με τις δημόσιες υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης. Αυτό εγκυμονεί κινδύνους για τους καταναλωτές και τους εργαζόμενους, καθώς το κόστος αυτών των συμβάσεων μειώνει άλλες δαπάνες, δημιουργούνται ανοδικές πιέσεις στις τιμές και μειώσεις στους μισθούς των εργαζομένων για να εξισοροποιηθεί η κατάσταση και να μην υπάρξει μείωση στα κέρδη.

Η Veolia, κάνει προσπάθειες να επηρεάσει την Ε.Ε. με σκοπό να μεγιστοποιηθούν οι διαθέσιμες επαγγελματικές συμφωνίες με τους όρους αυτού του νέου μοντέλου, συμπεριλαμβάνοντας υψηλές δαπάνες σε τομείς όπως η επεξεργασία του νερού (water treatment) και η αφαλάτωση και συνδυάζοντας την αποδοχή ενός πυρήνα μιας δημόσιας υπηρεσίας που λειτουργεί με δημόσια χρηματοδότηση. Μαζί με άλλες πολυεθνικές συμμετέχει σε μία βασική επιτροπή της Ε.Ε. που διερευνά τις πολιτικές για την «αποδοτικότητα των πόρων», η οποία θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την επόμενη οδηγία της Ε.Ε. για τους υδατικούς πόρους.

Η Ε.Ε. δημοσίευσε μία καινούρια οδηγία για την πολιτική του νερού στις αναπτυσσόμενες χώρες, που επικεντρώνεται λιγότερο στην ιδιωτικοποίηση σε σχέση με το παρελθόν και έχει διαθέσει χρήματα για την υποστήριξη των συμβάσεων μεταξύ δημοσίων επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης Ευρώπης και Αφρικής (public-public partnerships).

Εκτός Ευρώπης, οι μεγάλες εταιρίες συνεχίζουν να αποχωρούν σιγά σιγά από την Αφρική, ενώ διατηρούν σε ένα καλό ποσοστό τις συμβάσεις στην Λατινική Αμερική. Η πολιτική που έχουν διακηρύξει είναι να επικεντρωθούν σε συμβάσεις υπηρεσιών και διαχείρισης που αφορούν τον τομέα της βιομηχανίας, σε βόρεια Αμερική, ανατολική Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Κίνα, παρ'όλα αυτά η Suez και η Veolia έχουν εξασφαλίσει μεγάλες συμβάσεις στην Ινδία.

4.2 Κατηγορίες διεθνών ενεργών εταιριών.

Οι ευρωπαϊκές εταιρίες που δραστηριοποιούνται διεθνώς στον τομέα των υδάτων θα μπορούσαν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες.

Οι μεγάλες γαλλικές εταιρίες που συνεχίζουν την δραστηριότητά τους στη Γαλλία, και στην Ιταλία, με θυγατρικές ή συνεργασίες στην Ισπανία και στην κεντρική Ευρώπη, στην Τσεχία, καθώς και με μια μικρή παρουσία στην Ανατολική Ευρώπη. Ωστόσο δεν έχουν πλέον παρουσία στη Μεγάλη Βρετανία.

Οι ισπανικές κατασκευαστικές πολυεθνικές, η FCC και η Sacyr, είναι ενεργές στην Ισπανία και στην Πορτογαλία και στην περίπτωση της FCC, και στην Κεντρική Ευρώπη.

Γερμανικές και Αυστριακές εταιρίες, ιδιαίτερα οι δημοτικές Gelsenwasser και Energie AG, έχουν συνάψει συμβάσεις για ιδιωτική παροχή νερού στην Κεντρική Ευρώπη και κυρίως στην Τσεχία.

Επιπλέον, ξεχωρίζουν άλλες τρεις μικρότερες κατηγορίες ιδιωτικών εταιριών στον συγκεκριμένο τομέα:

Διάφορες εταιρίες που επενδύουν ιδιωτικά κεφάλαια στις εκάστοτε υπηρεσίες, συμμετέχοντας σε συγκεκριμένες επενδύσεις ή σε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου κ.ο.κ., οι οποίες αυτή τη στιγμή ελέγχουν τις περισσότερες ιδιωτικές εταιρίες νερού στη Μεγάλη Βρετανία, και συμμετέχουν και σε κάποιες ΣΔΙΤ στην Ανατολική Ευρώπη, χωρίς όμως να κυριαρχεί κάποια από αυτές.

Εταιρίες που δραστηριοποιούνται μόνο στις χώρες τους. Για παράδειγμα, οι εναπομείνασες αγγλικές εταιρίες, όπως η Seven Trent και η United Utilities (η οποία διατηρεί μία και μοναδική διεθνή σύμβαση στην Εσθονία), ημιιδιωτικοποιημένες ιταλικές εταιρίες όπως η Acea, η ισπανική Urbaser (μέρος της ACS), οι γερμανικές εταιρίες RWE και Rethmann, για τις οποίες ο τομέας του νερού είναι ένα πολύ μικρό κομμάτι σε σχέση με τις βασικές δραστηριότητες τους που είναι η ενέργεια και η διαχείριση απορριμάτων, και τέλος κάποιες ιδιωτικές εταιρίες που έχουν συμβάσεις στην Ανατολική Ευρώπη.

Πολυεθνικές από την Ασία που κατέχουν τρεις Βρετανικές εταιρίες ύδρευσης, χωρίς όμως να υπάρχουν σημάδια επέκτασης στον τομέα.

Οι δύο εταιρίες κολοσσοί στον τομέα των υδάτων με δραστηριότητα και θυγατρικές σε πάρα πολλές χώρες στον κόσμο, αλλά και επιρροή σε παγκόσμιους οργανισμούς για το νερό και κυβερνήσεις, είναι η Veolia και η Suez. Παρακάτω γίνεται μια παρουσίαση του προφίλ των δύο αυτών εταιριών, της πολιτικής τους αλλά και προσώπων που έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην χάραξη της παγκόσμιας πολιτικής για το νερό.

4.3 VEOLIA

Η εταιρία Veolia Environnement είναι η μεγαλύτερη εταιρία υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στον κόσμο, εξυπηρετώντας 95 εκατομμύρια ανθρώπους προσφέροντας πόσιμο νερό και 68 εκατομμύρια προσφέροντας δίκτυα αποχέτευσης. Χαρακτηριστικά το 2010 η γαλλική πολυεθνική είχε 35 δις Ευρώ έσοδα, περισσότερο

από το 1/3 των οποίων προέρχονταν από τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το νερό, προσφέροντας 581 εκατομμύρια ευρώ καθαρά κέρδη στους ιδιοκτήτες της. Πέραν από το νερό, οι άλλοι τομείς που δραστηριοποιείται είναι το περιβάλλον, η ενέργεια και οι μαζικές μεταφορές.

Το Δεκέμβριο του 2009, τα τμήματα νερού και οι αντίστοιχες θυγατρικές της εταιρίας δραστηριοποιούνται σε τουλάχιστον 728 διαφορετικούς φορείς σε 66 χώρες. Έτσι η εταιρία είναι γνωστή με διάφορα ονόματα όπως, United Water στην Αυστραλία και στη Νέα Ζηλανδία, PVK στην Τσεχία, Ara Nova στη Ρουμανία.

Όπως προαναφέρθηκε, οι ρίζες της Veolia είναι γαλλικές. Ιδρύθηκε το 1853 με την επωνυμία Compagnie Générale des Eaux με αντικείμενο την διαχείριση των συστημάτων ύδρευσης στη Γαλλία. Διανύοντας πάνω από έναν αιώνα παρέχοντας νερό, τη δεκαετία του 80 ξεκίνησε μία περίοδος διεθνούς εξάπλωσης για την εταιρία. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα μεταμορφώθηκε σε μια μεγάλη πολυεθνική εταιρία ποικίλων δραστηριοτήτων, με το όνομα Vivendi.

Το 1996, ο Jean-Marie Messier έγινε εκτελεστικός διευθυντής, οδηγώντας την εταιρία σε ένα μεγάλο αγοραστικό κρεσέντο, με αποκορύφωμα το 2000 την εξαγορά της δημοφιλούς εταιρίας Seagram με 34 δις δολάρια, που πέραν από το κομμάτι των αναψυκτικών και των εμφιαλώσεων συνοδεύονταν από μεγάλα περιουσιακά στοιχεία σε τομείς των “media” όπως τα Universal Studios και η Universal Music. Το 2002, μετά από 6 χρόνια βεβιασμένων και υπερτιμημένων εξαγορών, η εταιρία είχε συγκεντρώσει ένα μεγάλο ποσό χρέους που έφτανε τα 33 δις Ευρώ. Τα ομόλογα της εταιρίας υποβαθμίστηκαν σε καθεστώς “junk”, οι τράπεζες αρνήθηκαν να επεκτείνουν την πίστωση και η τιμή της μετοχής έπεσε κατακόρυφα 60%. Το διοικητικό συμβούλιο βλέποντας την συνεχιζόμενη οικονομική πτώση της εταιρίας έδιωξε τον Messier από τη θέση του εκτελεστικού διευθυντή, ο οποίος σύντομα βρέθηκε αντιμέτωπος με νομικές κατηγορίες περί απόκρυψης των οικονομικών προβλημάτων της εταιρίας και αποπροσανατολισμού των επενδυτών. Το 2003, το αμερικανικό δικαστήριο και η επιτροπή κεφαλαιαγοράς (U.S. Securities and Exchange Commission) του επέβαλε πρόστιμο 1 εκατομμύριο δολάρια και τον ανάγκασε να παραιτηθεί από το πακέτο αποζημίωσης που έφτανε τα 21 εκατομμύρια ευρώ. Το 2011, του επιβάλεται επιπλέον πρόστιμο 150.000 Ευρώ και τριετή κάθειρξη με αναστολή, από ένα δικαστήριο στο Παρίσι, για κατάχρηση των πόρων της εταιρίας.

Το 2000 η Vivendi διαχώρισε τους τομείς της του νερού και του περιβάλλοντος, κι έτσι δημιουργήθηκε η Vivendi Environnement, στην οποία από το 2002 ο όμιλος των media δεν είχε καμία συμμετοχή και διαχωρίστηκε πλήρως το 2006. Η Vivendi Environnement από το 2003

χρησιμοποιούσε και την επωνυμία Veolia Environnement σε μια προσπάθεια να αποστασιοποιηθεί από τον πρώην ιδιοκτήτη της. Ο επόμενος που πήρε τα ηνία της εταιρίας ήταν ο Henri Proglio, ο οποίος έφτιαξε ένα πρόγραμμα για να απαλλαγεί από τις μη συμφέρουσες αγορές του Messier. Για παράδειγμα, έβγαλε σε δημοπρασία το μεγαλύτερο μέρος της U.S. Filter, μιας μεγάλης αμερικάνικης εταιρίας επεξεργασίας υδάτων που είχε αγοράσει η Vivendi το 1999 έναντι 6,2 δις δολλαρίων, από την οποία βεβαία έχασε 4 δις μετά την πώλησή της στη Siemens το 2004. Μετά την ανάκαμψη της εταιρίας από τις υπερβολές της Vivendi, υλοποιήθηκε ένα νέο επεκτατικό πλάνο, προσανατολισμένο κυρίως στην εξαγορά εταιριών που δραστηριοποιούνταν στο περιβάλλον. Χαρακτηριστικά την περίοδο 2007-2008 η Veolia διέθεσε περίπου 4 δις δολλάρια για τέτοιου είδους επενδύσεις-εξαγορές, ακόμα και εν τέλει ζημιολύγες, όπως ήταν κάποιες μεγάλες ιταλικές και γερμανικές εταιρίες διαχείρισης απορριμάτων. Κάπως έτσι τα έσοδα της εταιρίας για το 2008 προκάλεσαν συναγερμό, καθώς λόγω της οικονομικής κρίσης και της πτώσης της αξίας του τομέα της διαχείρισης των απορριμάτων κατά 430 εκατομμύρια ευρώ, το κέρδος της εταιρίας μειώθηκε κατά το ήμισυ και η αγοραστική της αξία έπεσε κατά 70%.

Το 2009, η Veolia έκανε μια στροφή 180 μοιρών στην πολιτική των επενδύσεων και των εξαγορών και άρχισε σιγά σιγά να κάνει ένα «κούρεμα» στις επιχειρήσεις της. Ο Proglio διαβεβαίωσε τους επενδυτές ότι η προτεραιότητα για το 2009 είναι η βελτίωση της κερδοφορίας. Οι πρώτοι στόχοι ήταν η μείωση του κόστους λειτουργίας κατά 280 εκατομμύρια ευρώ και των καθαρών επενδύσεων κατά 40%. Την περίοδο 2009-2010 πωλήθηκαν εγκαταστάσεις που απέφεραν 2,5 δις ευρώ και προγραμματίστηκαν επιπλέον μειώσεις της τάξεως των 4 δις ευρώ για το 2013. Μέσα σε δύο χρόνια μειώθηκε ο αριθμός των χωρών δραστηριοποίησης από 77 σε λιγότερο από 40, μειώθηκε η παρουσία της στη νότια Ευρώπη (Ιταλία) και στη βόρεια Αφρική, πούλησε εταιρίες ύδρευσης στην Αγγλία, εταιρίες αποχέτευσης στις ΗΠΑ, καθώς και διάφορα μερίδιά της σε άλλες εταιρίες όπως η Transdev (μεταφορές) και Berlinwasser.

Ο Proglio που ηγήθηκε της εταιρίας και στο στάδιο της ανάκτησης αλλά και στο στάδιο της υποτροπής, παραιτήθηκε από διευθύνων σύμβουλος στα τέλη του 2009, αν και παρέμεινε άτυπα πρόεδρος του ΔΣ για άλλον έναν χρόνο. Έπειτα, ο πρώην πρόεδρος της Γαλλίας Νικολά Σαρκοζί, που ήταν και προσωπικός φίλος του Proglio, τον διόρισε γενικό διευθυντή της Électricité de France, της τεράστιας γαλλικής εταιρίας ενέργειας. Τη θέση του στη Veolia πήρε ο Antoine Frérot, ο οποίος ήταν υπεύθυνος του τομέα του νερού της εταιρίας για 6 χρόνια και θεωρούταν από τα πιο πιστά στελέχη της εταιρίας.

4.3.1 Ιδιοκτησιακό καθεστώς και θυγατρικές.

Τα τμήματα του νερού και του περιβάλλοντος της εταιρίας, ανήκουν εξ ολοκλήρου στη Veolia. Πέραν όμως της δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, υπάρχουν και άλλοι μέτοχοι και εταιρίες.

Στις χώρες της Λατινικής Αμερικής που υπάρχει δραστηριοποίηση, οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης παρέχονται από την Proactiva, η οποία ανήκει 50% στη Veolia και 50% στην ισπανική FCC (ένα μέρος της οποίας άνηκε στη Veolia στις αρχές του 2000 και τον Ιανουάριο του 2010 ο μεγαλομέτοχός της Esther Koplowitz επανεξελέγει στο ΔΣ της Veolia).

Στην ανατολική Ευρώπη και στην κεντρική Ασία, δραστηριοποιείται η Velia Voda, πάνω από το 25% της οποίας ανήκει σε διεθνείς τράπεζες (16% EBRD, 9% IFC).

Για τις συμφωνίες παροχής ύδρευσης και αποχέτευσης στην Αφρική και στην Ασία, υπάρχει η Veolia AMI, σχεδόν το 20% της οποίας ανήκει σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (13,9% IFC, 5% Proparco-Γαλλία).

Η Dalkia, το τμήμα ενέργειας της Veolia, είναι μία κοινοπραξία 66-34 με την EDF (Electricite de France, η οποία κατά ένα 85% ανήκει στη γαλλική κυβέρνηση), η οποία κατέχει και ένα 25% της Dalkia International. Οι διεθνείς δραστηριότητες του συγκεκριμένου τμήματος ουσιαστικά είναι επίσης μία κοινοπραξία 50-50 μεταξύ της Veolia και της EDF.

4.3.2 Δραστηριότητες και πολιτικές, 2012.

Ευρώπη.

Η δραστηριότητες της εταιρίας μπορεί να μειώθηκαν στις χώρες της δυτικής Ευρώπης, διαφαίνεται όμως μια τάση εξάπλωσης στις ανατολικές χώρες.

Στη Γαλλία, η Veolia έχασε κάποιες πολύ σημαντικές συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένης και αυτής του Παρισιού, το παράδειγμα της οποίας αναφέρεται παρακάτω. Διατήρησε τη μεγάλη σύμβαση που είχε στην περιοχή Ile de France, με πιο σκληρούς όρους, συνεπώς με χαμηλότερα έσοδα. Επίσης, αντιμετώπισε ένα κύμα απεργιών, καθώς 15000 εργαζόμενοι στον τομέα της ύδρευσης διεκδίκησαν και κέρδισαν αυξήσεις στο μισθό τους μετά από μια πενθήμερη απεργία τον Ιούνιο του 2012 και το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, πραγματοποίησαν απεργία και οι εργαζόμενοι στα τηλεφωνικά κέντρα της εταιρίας για αυξήσεις στους μισθούς.

Στη Μεγάλη Βρετανία, η εταιρία έχει πουλήσει τις εταιρίες ύδρευσης που κατείχε, διατηρώντας όμως τη δραστηριότητά της στον τομέα της τεχνικής υποστήριξης και λειτουργίας στις βασικές εταιρίες ύδρευσης.

Στη Γερμανία πούλησε το μερίδιό της στην Berlinwasser.

Στην Ιταλία διέγραψε συνολικά 520 εκατομμύρια ευρώ, τα 75,5 από τα οποία αφορούσαν το τμήμα των υδάτων, σαν αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος που τάχθηκε ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού και επειδή ακυρώθηκε και η σύμβαση στην Calabria.

Στην Ολλανδία, πούλησε το 29% από το 40% των μετοχών που κατείχε του εργοστασίου επεξεργασίας λυμμάτων Delfluentto στο Rotterdam, στη δημοτική εταιρία Evides.

Στην Πορτογαλία, μείωσε 11,2 εκατομμύρια ευρώ στα κόστη λειτουργίας στις υπηρεσίες ύδρευσης.

Οι δραστηριότητες της εταιρίας στην ανατολική Ευρώπη έχουν αυξηθεί σημαντικά, καθώς αγόρασε τις θυγατρικές της United Utilities στη Βουλγαρία και στην Πολωνία και σχεδιάζει περαιτέρω επέκταση στην περιοχή με την οικονομική στήριξη της EBRD (European Bank for Reconstruction and Development). Αυτή τη στιγμή δραστηριοποιείται σε Βουλγαρία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Τσεχία, Τουρκία, Ρωσία και Αρμενία.

4.3.3 Εκτός Ευρώπης.

Στην Ινδιανάπολη των **ΗΠΑ**, η σύμβαση ύδρευσης διακόπηκε το 2011.

In Middle East and Asia, with the exception of China and India, its operations are now largely confined to BOT and management contracts for water and wastewater treatment plants.

Στην περιοχή της Αδελαΐδας στην **Αυστραλία**, η σύμβαση ύδρευσης έληξε το 2010 και δεν ανανεώθηκε. Δεν υπήρξε περίπτωση επαναδημοτικοποίησης καθώς το 2011 υπογράφηκε νέα σύμβαση με τη Suez.

Στην **Ινδία**, η εταιρία κόντρα στην γενική πολιτική μείωσης του αριθμού των χωρών που δραστηριοποιείται, ξεκίνησε το Μάρτιο του 2012 μία 25ετή σύμβαση στο Nagpur που έχει 2,5 εκατομμύρια πληθυσμό, με κέρδη που αναμένονται να φτάσουν τα 387 εκατομμύρια ευρώ. Η συγκεκριμένη σύμβαση περιλαμβάνει επενδύσεις της τάξεως των 60 εκατομμυρίων ευρώ, των οποίων το 70% χρηματοδοτείται από την ινδική κυβέρνηση. Έτσι το μερίδιο της Veolia αντιστοιχεί σε 18 εκατομμύρια. Ωστόσο, από την αρχή της συνεργασίας, η εταιρία κατηγορήθηκε για κατώτερη των αναμενομένων συμμετοχή της στην επένδυση και για παροχή μολυσμένου νερού, κατηγορίες για τις οποίες της επιβλήθηκε πρόστιμο. Χαρακτηριστικά έχει αναφερθεί ότι περιοχές του ανατολικού και του βόρειου Nagpur προμηθεύονταν “θολό” νερό από το Kanhan για δύο συνεχόμενες μέρες. Το νερό των δύο αυτών ημερών (19-20 Ιουνίου) ήταν μολυσμένο σε υψηλά επίπεδα, σε σημείο που τη δεύτερη μέρα άρχισε να παίρνει ένα κιτρινωπό χρώμα. Η εταιρία παραδέχτηκε το λάθος, δηλώνοντας πως η κατάσταση ήταν εκτός ελέγχου λόγω της διαρροής νερού από τη δεξαμενή του Kamrtee Khairi στον ποταμό Kanhan. Μετά από αυτό το συμβάν, υπήρξαν διάφορες αντιδράσεις και δηλώσεις από πολιτικούς και τοπικούς άρχοντες ενάντια της εταιρίας.

Στην **Κίνα**, τα έσοδα της Veolia έφτασαν τα 780 εκατομμύρια ευρώ το 2011, και απασχολούσε περίπου 13.000 άτομα. Κατέχει συμβάσεις για το 100% της ύδρευσης στις παρακάτω περιοχές:

Pudong (Shanghai) 50 χρόνια.

Changzou (κοντα στη Shanghai) 49% Veolia, σύμβαση διαχείρισης.

Shenzen 45% Veolia, 50 χρόνια, 2,300 υπάλληλοι, καλύπτοντας 11.7 εκατομμύρια ανθρώπους.

Kunming (επαρχία Yunnan) 30 χρόνια.

Liuzhou (επαρχία Guanxi).

Haikou (επαρχία Hainan) 1,950 υπάλληλοι.

Επίσης έχει συμβάσεις BOT και βιομηχανικές συμβάσεις στις περιοχές Chengdu, Zuhai, Lugouqiao (Beijing), Qingdao, Hohhot, Lanzhou, Tianjin.

Εικόνα 1: Συμβόλαια της Veolia στην Κίνα.

Στην **Αφρική**, καμία από τις υπάρχουσες «δραστηριότητες» δε φαίνεται να διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και η Veolia ήδη αποσύρθηκε από τις περισσότερες από αυτές.

Στο Μαρόκο, η Veolia έχασε γύρω στα 59 εκατομμύρια ευρώ λόγω των κακών εκθέσεων και αναφορών για τις συμβάσεις ύδρευσης στο Tangiers (όπου της καταλογίστηκε πρόστιμο 4,9 εκτομμύρια ευρώ το 2011), στο Tetouan και στο Rabat, όπου από το 2010 υπήρξαν καμπάνιες καθοδηγούμενες από την «Coordination locale de lutte contre la vie chère», η οποία περιλαμβάνει 24 πολιτικά, κοινωνικά και εμπορικά σωματεία. Στο Rabat, μία παρόμοια καμπάνια κοινωνικών ομάδων και εργατικών σωματείων, κατηγόρησαν τη Redal, θυγατρική της Veolia, για υπερτιμολόγηση και για μη πραγματοποίηση επενδύσεων και επισήμανε ότι «Συγκριτικές μελέτες σε διάφορες πόλεις του Μαρόκου έδειξαν ότι οι τιμές είναι υψηλότερες υπό το ιδιωτικό καθεστώς». Η Veolia επηρεάστηκε στη βόρεια Αφρική και σε άλλους τομείς. Το 2011 έχασε μία σύμβαση διαχείρισης απορριμάτων στην Αλεξάνδρεια, και μία σύμβαση μέσω μαζικής μεταφοράς στο Μαρόκο.

Στην Gabon, κατέχει το 51% της Societe d'Energie et d'Eau de Gabon (SEEG), η οποία έχει αναλάβει τις υπηρεσίες ύδρευσης και ενέργειας της χώρας με μία 20ετή σύμβαση, η οποία είναι σε εξέλιξη και θα διαρκέσει μέχρι το 2017. Ωστόσο η συγκεκριμένη σύμβαση δεν πάει πολύ καλά. Η Veolia προσπάθησε ανεπιτυχώς το 2010 να πουλήσει το μερίδιό της και η κυβέρνηση που το 2011 επανεθνικοποίησε μερικώς την εταιρία τηλεπικοινωνιών, ήθελε να κάνει το ίδιο και με την SEEG.

Η Societe d'Energie et d'Eau de Gabon(SEEG), θυγατρική της Veolia δεν έχει και τις καλύτερες σχέσεις με την κυβέρνηση της Gabon. Η ίδια η εταιρία ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχουν δικοικητικοί υπεύθυνοι από την πλευρά της κυβέρνησης για να αναλάβουν συγκεκριμένες ευθύνες ώστε να προχωρήσουν οι προγραμματισμένες επενδύσεις, μαζεύονται όλο και περισσότεροι απλήρωτοι λογαριασμοί και γενικότερα επικρατεί ένα αποθαρρυντικό κλίμα, ώστε να οδηγήσει την Veolia στο σημείο να παραιτηθεί από τη σύμβαση.

Στο Νίγηρα, υπήρχε επίσης πολιτική πίεση εναντίον της εταιρίας κατά τη διάρκεια δεκαετούς σύμβασης υδροδότησης, κυρίως λόγω των πιο «δημοκρατικών» αποτελεσμάτων των εκλογών που πραγματοποιήθηκαν ενδιάμεσα σε αυτό το διάστημα. Σύμφωνα με μία αναφορά του Global Insight τον Αύγουστο του 2011, το μεγαλύτερο σωματείο εργαζομένων της χώρας CTDN (Democratic Confederation of Workers of Niger) αντέδρασε στην αύξηση των τιμολογίων του νερού και απαίτησε ακύρωση της σύμβασης με την Veolia, η οποία ήταν ο βασικός παροχέας των υπηρεσιών διαχείρισης του νερού στη χώρα. Μετρώντας μια παρουσία από το 2001, η Veolia δραστηριοποιείται στην περιοχή μέσω της θυγατρικής της Société d'Exploitation des Eaux du Niger (SEEN), και δέχτηκε τα «πυρά», λόγω της αύξησης των τιμών. Το σωματείο CTDN προέτρεπε την κυβέρνηση να μην ανανεώσει τη σύμβαση με τη Veolia που έληγε το 2011 και να επανεθνικοποιήσει την υπηρεσία, ώστε να έχει μεγαλύτερο έλεγχο στην τιμολόγηση. Χαρακτήρισε την αύξηση των τιμών απαράδεκτη, λέγοντας ότι η ανανέωση της σύμβασης με την εταιρία θα δημιουργούσε κοινωνικά προβλήματα. Η αλλαγή στα ηνία της κυβέρνησης την ίδια χρονιά έθεσε υπό λεπτομερή εξέταση πολλές συμβάσεις σε διάφορες υπηρεσίες της χώρας, οι περισσότερες από τις οποίες είχαν υπογραφεί υπό το καθεστώς του Mamadou Tandja, γύρω από το όνομα του οποίου και άλλων μελών του επιτελείου του υπήρχαν έντονες φήμες διαφθοράς. Η καινούρια κυβέρνηση του Mahamadou Issoufou δεσμεύτηκε να πατάξει τη διαφθορά και πιθανόν να μην ανανεώσει αρκετές από τις υπάρχουσες συμβάσεις με ξένες πολυεθνικές ιδιαίτερα σε περιπτώσεις που υπάρχουν αμφιβολίες διαφάνειας και δημιουργείται κοινωνική αστάθεια.

4.3.4 Στρατηγική.

Στην παρουσίαση της στρατηγικής της το Δεκέμβριο του 2011, η εταιρία χώρισε το πλάνο για τον τομέα των υδάτων σε 3 μέρη.

Το πρώτο και βασικό μέρος είναι οι παραδοσιακές συμβάσεις ύδρευσης και αποχέτευσης που αντικατοπτρίζουν το 59% της επαγγελματικής δραστηριότητας της Veolia. Το πρόβλημα είναι ότι απαιτούνται μεγάλα κεφάλαια και επενδύσεις και ότι υπάρχει μία επιπλέον πίεση από επαναδημοτικοποίησης και επαναδιαπραγματεύσεις, με συμβάσεις στη Γαλλία που πάνω από το 22% των οποίων λήγουν μέσα στα επόμενα 3 χρόνια. Έτσι οι στόχοι που μπήκαν στο συγκεκριμένο επίπεδο είναι οι εξής:

- Η συγκέντρωση και η σταθεροποίηση των δραστηριοτήτων της εντός Γαλλίας με στόχο ετήσια εξοικονόμηση της τάξεως των 150 εκατομμυρίων ευρώ.
- Πούλησε τις δραστηριότητές της στο Ηνωμένο Βασίλειο και σχεδιάζει να πουλήσει και στη νότια Ευρώπη (Ιταλία και Πορτογαλία) καθώς και το μερίδιό της στην Berlinwasser.
- Θέλει να διατηρήσει τις υπάρχουσες δραστηριότητές της και έχει βλέψεις να επεκταθεί σε κεντρική και ανατολική Ευρώπη όπου υπάρχουν υψηλά περιθώρια κέρδους. Η απόδοση κεφαλαίου πριν την κρίση ήταν στο 16% και αναμένεται να επιστρέψει σε αυτά τα επίπεδα το 2014.
- Θα συνεχίσει να εξαπλώνεται στην Κίνα με μακροχρόνιες συμβάσεις, αν και η απόδοση κεφαλαίου προς το παρόν είναι μόλις 3%.

Το 2ο μέρος του πλάνου της Veolia περιλαμβάνει συμβάσεις παροχής υπηρεσιών σε δημόσιες επιχειρήσεις ύδρευσης. Αυτές είναι μακροχρόνιες συμβάσεις που περιλαμβάνουν συγκεκριμένα

καθήκοντα όπως η τιμολόγηση ή η διαχείριση της λειτουργίας της υπηρεσίας και δεν περιλαμβάνουν δαπάνες κεφαλαίου από την εταιρία. Είναι ένας τρόπος για τη Veolia για σίγουρο εισόδημα από μια δημόσια επιχείρηση. Για παράδειγμα η εταιρία συνάπτει μία 30ετή σύμβαση στη Winnipeg για τη λειτουργία και την οικονομική διαχείριση όλων των εγκαταστάσεων αποβλήτων, κάτι το οποίο θεωρείται μια χαμηλού ρίσκου δραστηριότητα. Αυτές οι συμβάσεις περιλαμβάνουν ιδιωτικοποίηση συγκεκριμένων τμημάτων που υπό άλλες συνθήκες θα λειτουργούσαν υπό το δημόσιο τομέα. Η Veolia προβλέπει μεγάλη ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων σε όλον τον κόσμο.

Αυτές οι συμβάσεις ενδέχεται να είναι ζημιογόνες για τους εργαζόμενους και για τους χρήστες καθώς δίνουν στην εταιρία ένα μακροχρόνιο μερίδιο των εσόδων από τις υπηρεσίες του νερού, οι εργαζόμενοι στον συγκεκριμένο τομέα μπαίνουν σε πιο ασταθές εργασιακό περιβάλλον, επηρεαζόμενοι από τις αποφάσεις της διοίκησης της εταιρίας καθώς βέβαια παραμένουν δημόσιοι υπάλληλοι, και γενικότερα κάθε τέτοιου είδους σύμβαση είναι μια μακροχρόνια απώλεια των πόρων της δημόσιας υπηρεσίας.

Το τρίτο μέρος του πλάνου περιλαμβάνει δραστηριότητες στη βιομηχανία, που η εταιρία τη θεωρεί πεδίο ανάπτυξης το επόμενο χρονικό διάστημα. Αυτό περιλαμβάνει τη διαχείριση απορριμάτων, αποβλήτων και ρύπανσης των εταιριών που δραστηριοποιούνται σε τομείς όπως πετρέλαιο, εξωρύξεις, ποτά και τρόφιμα, και καλλυντικά. Οι πελάτες σε αυτές της δραστηριότητες είναι πολυεθνικές εταιρίες στις περιοχές που έχουν τα εργοστάσια παραγωγής, κυρίως δηλαδή σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Πίνακας 2: **Veolia. Έσοδα 2011.**

(εκατομμύρια €)	Γαλλία	Γερμανία	Ηνωμένο Βασίλειο	Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη	Λοιπές ευρωπαϊκές χώρες	Η.Π.Α.	Ωκεανία	Ασία	Μέση Ανατολή	Υπόλοιπος κόσμος	Σύνολο
Νερό	4,560.1	1,519.3	811.6	1,066.1	775.7	743.0	238.6	1,573.3	281.0	1,048.4	12,617.1
Υπηρεσίες Αποβλήτων	3,384.2	1,210.2	1,626.0	309.7	568.6	1,230.3	704.6	237.8	105.1	363.7	9,740.2
Υπηρεσίες Ενέργειας	3,515.1	9.5	194.2	1,414.1	1,401.4	314.0	49.8	100.6	93.4	197.9	7,290.0
ΣΥΝΟΛΟ	11,459.4	2,739.0	2,631.8	2,789.9	2,745.7	2,287.3	993.0	1,911.7	479.5	1,610.0	29,647.3

Πηγή: Veolia Report 20F 2011 <http://www.finance.veolia.com/docs/VE-20-F-2011-EN.pdf>

Πίνακας 3: **Veolia. Υπάλληλοι 2011.**

Περιοχή	Νερό	Περιβαλλοντικές Υπηρεσίες	Ενεργειακές Υπηρεσίες	Μεταφορές	ΣΥΝΟΛΟ	%
Ευρώπη	57,832	52,629	37,110	77,910	228,179	68.88 %
Γαλλία	26,937	23,569	13,688	38,607	105,499	31.85 %
Βόρεια Αμερική	3,563	9,062	700	17,375	30,700	9.27 %
Νότια Αμερική	6,743	7,395	7,865	1,212	23,215	7.00 %
Αφρική / Μέση	8,761	2,670	2,125	971	14,527	4.39 %

Ανατολή							
Ασία/Ειρηνικός	19,752	5,665	4,898	4,330	34,645	10.46%	
Σύνολο	96,651	77,421	52,698	101,798	331,266	100%	
%	29%	24%	16%	31%	100%		

Πηγή: Veolia Report 20F 2011 <http://www.finance.veolia.com/docs/VE-20-F-2011-EN.pdf>

Πίνακας 4: θυγατρικές της Veolia στην Ευρώπη στον τομέα του νερού το 2012.

Χώρα	Εταιρία	Ποσοστό	Website	Υπάλληλοι	Χρονιά δεδωμένων	Περιοχές
Αρμενία	Yerevan Djur	100	http://www.veoliadjur.am/en/	1263	2011	
Βέλγιο	Aquiris	100	http://www.aquiris.be/	100	2011	
Βουλγαρία	Sofiiska Voda	75	www.sofiyskavoda.bg	1100	2011	Sofia
Τσεχία	Veolia Voda		http://www.veoliavoda.cz/	5600	2011	Περιλαμβάνει Veolia Voda, Pražské Vodovody a Kanalizace, a.s. (PVK), Severočeské Vodovody A Kanalizace(SCVK).
Γαλλία	Veolia Eau	100	www.veoliaeau.com	26937	2011	
Γερμανία	Veolia Wasser	var	http://www.veoliawasser.de/	7800 (3100 excluding Berlin)	2011	Περιλαμβάνει MHW, MIDEWA, OEWA, OTWA, stadwerke Görlitz, Pulheim, Springe, Thale, TVF Waste Solutions.
Ουγγαρία	Veolia Viz	var	http://www.veoliawater.com/about/locations/hungary.htm	2000	2011	Περιλαμβάνει Fovarosi Csatornazasi Muvek Reszvenytarsag FCSM Budapest (25%) www.fcsmrt.hu/ , Szegedi Vizmu (49%) www.szegedivizmu.hu/
Ιταλία	Veolia Acqua	var	http://www.veoliacqua.it/			Περιλαμβάνει Acqualatina , Sagidep , Società dell'Acqua Potabile , Sicea , Geal , Sorical , Siciliacqua , Siba ,
Πολωνία	Veolia Woda	var	http://www.veoliawoda.pl/	745	2011	Περιλαμβάνει PWIK
Πορτογαλία	Veolia Água		http://www.veoliaagua.com.pt/	368	2011	Mafra, Ourem, Valongo, Paredes
Ρουμανία	Apa Nova	var	www.apanovabucuresti.ro/	3000	2011	Bucharest, Ploesti
Ρωσία	Veolai Voda		www.veoliavoda.ru	-		
Σλοβακία	Veolia Voda		www.pvpsas.sk , www.stvps.sk	2000	2011	Banska Bystrica, Poprad

Χώρα	Εταιρία	Ποσοστό %	Website	Υπάλληλοι	Χρονιά δεσμών	Περιοχές
Τουρκία	Veolia Su		www.veoliasu.com		2011	Cesme και Alacati
Ηνωμένο Βασίλειο	Veolia Water Outsourcing	100 %	http://www.veoliawater.co.uk	>1000	2012	Καμία. Συμβάσεις διαφόρων υπηρεσιών.

4.4 SUEZ.

Η Suez Environnement αποτελείται από τα τμήματα του νερού και των αποβλήτων της Suez, και συγκροτήθηκε σαν ξεχωριστή εταιρία το 2008, το 35,7% της οποίας ανήκει στην Gdf-Suez, εταιρία που δημιουργήθηκε από τη συγχώνευση του ενεργειακού τμήματος της Suez με την Gdf (Gaz de France). Επίσης το 36% της

Gdf ανήκει στο γαλλικό κράτος.

Οι πωλήσεις της εταιρίας για το 2011 άγγιξαν τα 15 δις ευρώ, 28% (4,2 δις) από το νερό και 44% από τα απόβλητα στην Ευρώπη, και άλλο ένα 28% από δραστηριότητες εκτός Ευρώπης.

Η Suez είναι μία από τις δύο κυρίαρχες γαλλικές εταιρίες στον τομέα του νερού έχοντας σημαντική παρουσία στην Ισπανία μέσω της Aguas de Barcelona και τις θυγατρικές της, στην Ιταλία μέσω συμβάσεων σε 5 δήμους, Arezzo, Florence, Pisa, Sienna και Montecatini Terme, και κατέχοντας το 6,7% της ιταλικής Acea, στην Ελλάδα κατέχοντας το 5,46% της ΕΥΑΘ στη Θεσσαλονίκη, και στις Τσεχία και Σλοβακία, μέσω συμβάσεων από τη δεκαετία του 90.

Ωστόσο υπάρχουν και περιπτώσεις που αποσύρθηκε ή «εκδιώχθηκε» από χώρες που είχε αναπτύξει μεγάλη δραστηριότητα.

Το 2011 πούλησε τη γερμανική θυγατρική της Eurawasser στη γερμανική Remondis, εταιρία διαχείρισης αποβλήτων.

Το 2012 πούλησε το πλειοψηφικό πακέτο του μεριδίου της (70%) της αγγλικής Bristol Water.

Στην Ουγγαρία έχει πουλήσει το μερίδιό της από την Budapest water και έχασε τις συμβάσεις της στις περιοχές Pecs και Karosvar.

Εκτός Ευρώπης, η Suez μετράει σημαντικές δραστηριότητες στις ΗΠΑ μέσω της United Water, με τζίρο που αγγίζει τα 900 εκατομμύρια \$ μέσω συμβάσεων παραχώρησης και παροχής υπηρεσιών. Οι δραστηριότητες αυτές αυξήθηκαν μετά και την εξαγορά της USG (Utility Service Group) το 2008. Επίσης, η εταιρία είχε αναμειχθεί με δικαστικές υποθέσεις και καταγγελίες στον ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) για παραποίηση των αποτελεσμάτων σε μετρήσεις βακτηριδίων και για μακροχρόνιες διαμάχες για οικονομικές συναλλαγές και μισθοδοσίες με μεγάλες ομοσπονδίες και σωματεία όπως το EPSU (European federation of Public Service Unions) και το UWUA (Utility Workers Union of America).

Στη Λατινική Αμερική, εκτός από μια μικρή δουλειά στο Μεξικό, η εταιρία περιορίζεται στις δραστηριότητες της Agbar που θα αναφερθούν παρακάτω.

Όσο αναφορά την περιοχή της Κίνας, η Suez διατηρεί μια σύμβαση παραχώρησης από το 1993 στο Macau, μαζί με άλλες δραστηριότητες με την εταιρία Sino-French Holdings και διάφορες συμβάσεις BOT στους τομείς των κατασκευών και των υπηρεσιών.

Στην Αυστραλία, η εταιρία κατέχει επίσης κάποιες κερδοφόρες συμβάσεις BOT και άλλα μεγάλα συμβόλαια, αλλά από αυτά δεν λείπουν και κάποια ζημιογόνα προβλήματα.

Έχει κερδίσει το διαγωνισμό για 10ετή σύμβαση υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στην περιοχή της Αδελαΐδας, αξίας 840 εκατομμυρίων ευρώ, την οποία σύμβαση κατείχε μέχρι πρότενος η Veolia.

Επίσης έχει συνάψει σύμβαση για τη λειτουργία και τη διατήρηση της παραγωγής νερού και τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων στο Perth, αξίας 249 εκατομμυρίων ευρώ για 10 χρόνια. Ωστόσο η Suez είχε μια απώλεια 237 εκατομμυρίων λόγω καθυστερήσεων, υπερβάσεις κόστους και λοιπών διαφορών σε μια μονάδα αφαλάτωσης στη Μελβούρνη.

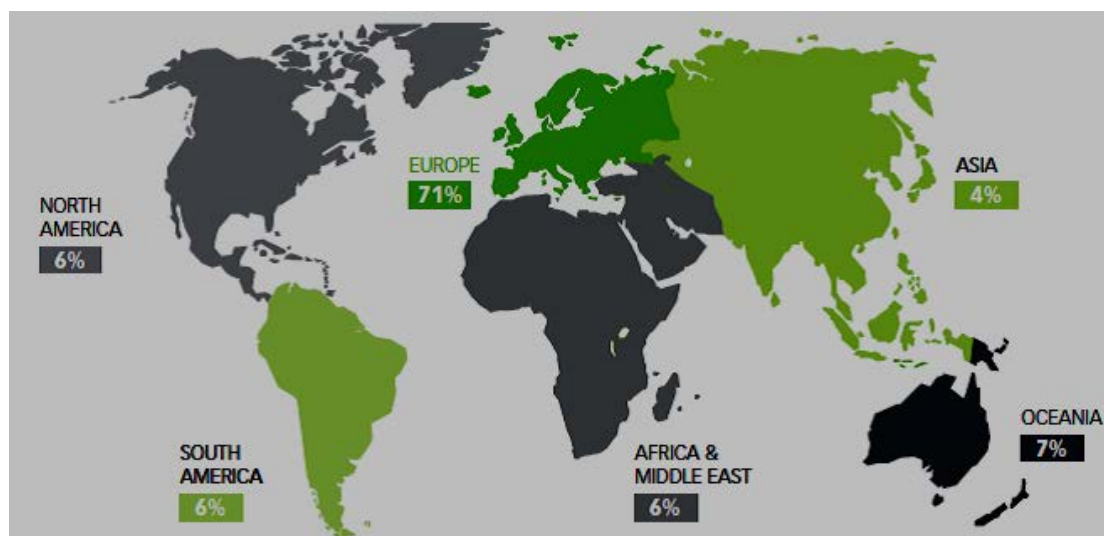
Από το 2003 και μετά, η Suez αποσύρθηκε από τις περισσότερες δραστηριότητες που είχε στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι ελάχιστες εναπομείνουσες από αυτές έχουν αρκετά προβλήματα.

Στη Jakarta της Ινδονησίας, η θυγατρική της Paljja που κατείχε το 51%, αντιμετώπισε κοινωνικές αντιδράσεις με αίτημα τη διακοπή της σύμβασης.

Στην Casablanca του Μαρόκου, οι συμβάσεις της (Lydec) αμφισβητήθηκαν από τους αρμόσιους ελεγκτες και από καταναλωτές.

Σε αντίθεση με τη Veolia, η Suez υποστηρίζει ανοιχτά ότι οι δραστηριότητες ύδρευσης είναι ένα αναπτυσσόμενο πεδίο σε όλον τον κόσμο, αν και υιοθετεί παρόμοια στρατηγική με την προηγούμενη, με προσπάθειες εξάπλωσης μέσω BOT επεξεργασίας υδάτων και αφαλάτωσης, διαχείρισης και παροχής υπηρεσιών σε δημόσιες εταιρίες ύδρευσης και αποχέτευσης και υπηρεσίες σε εταιρίες στον βιομηχανικό κλάδο, καθώς οι παραδοσιακές της συμβάσεις και δραστηριότητες προσωρινά τουλάχιστον φθίνουν.

Πίνακας 5: Έσοδα της Suez ανά περιοχή. 2011.

Πίνακας 6: Έσοδα της Suez (πωλήσεις) και κέρδη ανά τμήμα. 2011.

(€ εκατομμύρια Ευρώ)

Segment	Revenues	Operating income
Ευρώπη (Νερό)	4206	608
Ευρώπη (Απόβλητα)	6417	388
Διεθνή	4197	131
Άλλα	10	(-87)
Σύνολο	14830	1039

Πηγή: Suez Reference Document 2011 p. 111, 113 <http://www.suez-environnement.com/wp-content/uploads/2012/04/DDR-SEC-2011-Version-anglaise-d%C3%A9finitive.pdf>

Πίνακας 7: Suez Environnement: Υπάλληλοι ανά περιοχή.(νερά και απόβλητα) 2011

	2009
Γαλλία	35,654
Υπόλοιπη Ευρώπη	31,141
Βόρεια Αμερική	3,362
Λατινική Αμερική	238
Αφρική – Μέση Ανατολή	5,137
Ασία – Ωκεανία	4,878
Σύνολο	80,410

Πηγή: Suez Reference Document 2011 p. 160 <http://www.suez-environnement.com/wp-content/uploads/2012/04/DDR-SEC-2011-Version-anglaise-d%C3%A9finitive.pdf>

Πίνακας 8: **Θυγατρικές και συνεργαζόμενες εταιρίες στην Ευρώπη.**

Χώρα	Εταιρία	Μερίδιο	Ιστοσελίδα	Υπάλληλοι
Τσεχία	Ostrava VaK	44.49%	www.ovak.cz	450
Τσεχία	SPVS	82%	www.spvs.cz	200
Τσεχία	VAK Brno	46%	www.bvk.cz	593
Τσεχία	VaK Karlovy Vary	49.8%	www.vakkv.cz	523
Τσεχία	VAS Brno	33.35%	www.vastd.cz	1200
Τσεχία	VHS Benesov	100%	www.vhs-sro.cz	160
Γαλλία	Lyonnais des Eaux France	100%	www.lyonnaise-des-eaux.fr	8341
Ελλάδα	ΕΥΑΘ	5.3%		
Ιταλία	Acque SpA	5.4%	www.acque.net	
Ιταλία	Acque Toscane	70%	www.acquetosca.net	
Ιταλία	Acquedotto del Fiora	40%	www.fiora.it	
Ιταλία	Nuove Acque	46%	www.nuoveacque.it	200
Ιταλία	Publiacqua	40%	www.publiacqua.it	635
Σλοβακία	Trencianska spolocnost, TVS	51%	www.tv.s.k	
Ισπανία	Aguas de Barcelona	75%	www.agbar.es	20360 (all sectors)

Χώρα	Εταιρία	Μερίδιο	Ιστοσελίδα	Υπάλληλοι
Ισπανία	Aguas de Valencia	33	www.aguasdevalencia.es	
Αγγλία	Bristol Water	30%	www.bristolwater.co.uk	399

4.4.1 Aguas De Barcelona.

Η Suez Environnement κατέχει αυτή τη στιγμή το 75% της Aguas De Barcelona (AgBar), με το υπόλοιπο 25% να ανήκει στην τράπεζα Criteria (πρώην La Caixa). Το συγκεκριμένο μερίδιο δίνει στη Suez τον πλήρη έλεγχο της AgBar, η οποία πλέον δεν είναι και στο χρηματιστήριο. Στα νούμερα που παρουσιάζονται στους παραπάνω πίνακες, συμπεριλαμβάνεται το 100% των δραστηριοτήτων της AgBar σαν ένα κομμάτι της Suez.

Η Agbar είναι η μεγαλύτερη ιδιωτική εταιρία στον τομέα των υδάτων στην Ισπανία, κομμάτι της οποίας είναι και το 33% της Aguas de Valencia, το οποίο αγοράστηκε το 2007 στο όνομα της Suez.

Η μοναδική παρουσία της αυτή τη στιγμή στη Λατινική Αμερική είναι στη Χιλή. Το 49,9% της Aguas Andinas, κύριας χιλιανής θυγατρικής της, πωλήθηκε σε τοπικούς επενδυτές μέσω χρηματιστηρίου, παρ' όλα αυτά όμως η εταιρία εξαπλώθηκε μέσω της εξαγοράς της Essal. Η Agbar έχει αποσυρθεί από τις περισσότερες συμβάσεις που διατηρούσε σε Βραζιλία, Ουρουγουάη και στις περισσότερες στην Αργεντινή, όμως παραμένει ενεργή σε Κολομβία, Κούβα, Μεξικό και Περού. Το 2005 η Agbar συμφώνησε να πουλήσει τα δικαιώματά της στη σύμβαση στην περιοχή της Cartagena στην Κολομβία, όμως μπήκε βέτο από το δήμο για την συγκεκριμένη πώληση.

4.4.2 Suez. Πρόσωπα και διασυνδέσεις.

Gerard Mestrallet

Ο Mestrallet ήταν διαχειριστής στο θησαυροφυλάκειο της Γαλλίας και σύμβουλος εργασιακών σχέσεων του Jacques Delors την περίοδο που ήταν υπουργός οικονομικών υπό την προεδρεία του Francois Mitterrand (1981-1983). Το 1984 έγινε σύμβουλος της διοίκησης της εταιρίας της Suez, και το 1986 πήρε τη θέση του αντιπροέδρου, στο τμήμα προσωπικού. Το 1991 έγινε γενικός διευθυντής και πρόεδρος του συμβουλίου διοίκησης της Société Générale de Belgique, όπου παρέμεινε σε αυτή τη θέση μέχρι το 1995, και τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς εκλέχτηκε πρόεδρος της Suez. Παράλληλα ο Mestrallet είναι πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της Tractebel (θυγατρική της Suez στον τομέα της ενέργειας), μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Saint-Gobain και του Ecole Polytechnique, μέλος των εποπτικών συμβουλίων των AXA, Casino, Crédit Agricole SA and Société du Louvre, σύμβουλος του δημάρχου της Shanghai, του δημάρχου της Seoul και μέλος του European Round Table of Industrialists.

Jerome Monod

Πρώην πρόεδρος και γενικός διευθυντής της Suez. Πρώην σύμβουλος του Michel Camdessus, πρώην διευθυντής του ΔΝΤ. Ο Monod συνδέεται με μακροχρόνια φιλία με τον πρώην πρόεδρο της Γαλλίας Jacques Chirac και ήταν μέλος του υπουργικού συμβουλίου του το 1970 που ήταν πρωθυπουργός της Γαλλίας. Επιπλέον ο Monod έχει διατελέσει γενικός γραμματέας του δεξιού κόμματος RPR, το οποίο διαλύθηκε το 2002, χρονιά κατά τη διάρκεια της οποίας ανέλαβε καθήκοντα ειδικού συμβούλου στην προεκλογική καμπάνια του Chirac. Επίσης είχε το ρόλο του ειδικού συμβούλου του προέδρου της Παγκόσμιας Τράπεζας James Wolfensohn, ασκώντας μεγάλη επιρροή στο να χρησιμοποιήσει η τράπεζα τα δάνεια ως μέσο για την αποδοχή του γαλλικού μοντέλου συνεργασίας δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Πλέον η Παγκόσμια Τράπεζα οφείλει στο Monod τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σχεδόν σε όλα τα δάνεια που αφορούν το νερό, και η Suez έχει αποκτήσει έναν πολύ καλό μεσάζοντα με την Τράπεζα.

Margaret Catley-Carlson

Πρόεδρος του Global Water Partnership, του κέντρου γεωργίας και βιοεπιστήμης στο Wallingford της Αγγλίας, και πρόεδρος συμβουλευτικής επιτροπής για τους υδάτινους πόρους της Suez. Επίσης ήταν πρώην πρόεδρος του Population Council (1991-1999), έχει διατελέσει αναπληρώτρια υπουργός υγείας και πρόνοιας στον Καναδά, πρόεδρος του καναδικού διεθνούς οργανισμού ανάπτυξης (Canadian International Development Agency 1983-1989), και αναπληρώτρια εκτελεστική διευθύντρια της UNICEF. Τέλος διορίστηκε στο διοικητικό συμβούλιο του διεθνούς ινστιτούτου για το περιβάλλον και την ανάπτυξη το 2003 (International Institute for Environment and Development, IIED) το 2003.

Gerard Payen

Μέχρι τον Ιανουάριο του 2001 ήταν πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Ondeo (τμήμα της Suez για τη βιομηχανία), και από τότε διορίστηκε εκτελεστικός αντιπρόεδρος της Suez. Είναι υπεύθυνος για τις δημόσιες σχέσεις με οργανισμούς που σχετίζονται με το νερό και όλων των δράσεων που σχετίζονται με την καμπάνια της εταιρίας για καθολική πρόσβαση στο νερό, γνωστή και ως "The Water Truce".

Yves-Thibault de Silguy

Από το 1976 έως το 1981 εργάστηκε στο υπουργείο εξωτερικών και στη συνέχεια διετέλεσε σύμβουλος του αναπληρωτή προϊσταμένου του υπουργικού συμβουλίου και αντιπρόεδρου της κομισσιόν, αρμόδιου για τις οικονομικές και νομισματικές υποθέσεις, του κ. Ortoli. Τις χρονιές 1985-86 τοποθετήθηκε στη γαλλική πρεσβεία στην Ουάσιγκτον ως οικονομικός σύμβουλος. Από το 1986 έως το 1988 εργάστηκε στο γραφείο του πρωθυπουργού σαν σύμβουλος για ευρωπαϊκά θέματα, από το 1988 έως το 1993 γενικός γραμματέας της διατμηματικής επιτροπής για τις ερωτήσεις που αφορούν θέματα οικονομικής συνεργασίας στην Ευρώπη, δουλεύοντας παράλληλα στο ιδιωτικό γραφείο του πρωθυπουργού Edouard Balladur, και από το 1995 έως το 1999 έγινε μέλος της ευρωπαϊκής κομισσιόν σαν επίτροπος οικονομικών και χρηματοδοτικών υποθέσεων. Από το 2000 διετέλεσε μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Suez και από το 2001 αντιπρόεδρος υπεύθυνος για διεθνείς σχέσεις, συνεργασίες και ευρωπαϊκά θέματα.

ReneCoulomb

Πρώην διευθυντής δεοντολογίας της Suez και αντιπρόεδρος του Παγκόσμιου Συμβουλίου για το Νερό (World Water Council) και μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Global Water Partnership.

Κεφάλαιο 5

Σύγχρονες τάσεις – Επανακρατικοποίηση

5.1 Επανακρατικοποίηση

Ένας τυπικός ορισμός για τον όρο «επανακρατικοποίηση», στον τομέα των υδάτων, είναι «η μεταφορά της διαχείρισης και της λειτουργίας των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης από τις ιδιωτικές εταιρίες πίσω στο δημόσιο». Ο όρος επανακρατικοποίηση αναφέρεται όταν η διαχείριση και η λειτουργία μιας υπηρεσίας αφορά το σύνολο της χώρας. Υπάρχουν συχνά περιπτώσεις που μια υπηρεσία είναι δημοτική ή περιφερειακή και η διαχείριση και η λειτουργία της, αφορούν τα όρια του δήμου ή της περιφέρειας αντίστοιχα. Σε αυτήν την περίπτωση χρησιμοποιείται καλύτερα ο όρος επανα-δημοτικοποίηση.

Η επανακρατικοποίηση στον τομέα του νερού είναι πλέον μία διαρκώς αναπτυσσόμενη και ριζοσπαστική τάση, αν και βρίσκεται στα πρώτα της στάδια. Πρεσβεύει ότι ο δημόσιος τομέας μπορεί να αποδώσει καλύτερα από τις ιδιωτικές εταιρίες και να αποτελεί έναν αποτελεσματικό φορέα παροχής υπηρεσιών οπουδήποτε στον κόσμο.

Οι πιά σημαντικοί λόγοι που οδήγησαν στην εφαρμογή και στη διάδοση αυτού του φαινομένου είναι οι εξής:

5.1.1 Λήξη των συμβάσεων.

Οι περισσότερες περιπτώσεις επανακρατικοποίησης ξεκίνησαν όταν έληξε κάποια σύμβαση παροχής υπηρεσιών, που είχε συνάψει το δημόσιο με κάποια ιδιωτική εταιρία. Μαζικές επανακρατικοποιήσεις στον τομέα του νερού στη Γαλλία και στον τομέα της ενέργειας στη Γερμανία, πραγματοποιήθηκαν λόγω του μεγάλου αριθμού μακροχρόνιων, συνήθως εικοσιπενταετών και τριαντακονταετών, συμβάσεων που έληξαν σχεδόν την ίδια περίοδο. Τέτοιες ευκαιρίες παρουσιάζονται πιο συχνά σε υπηρεσίες με συμβάσεις μικρής χρονικής διάρκειας, των 5 ή 7 ετών, όπως στον τομέα της καθαριότητας ή της αποκομιδής απορριμάτων. Είναι αρκετά δύσκολο να διακοπεί μία ισχύουσα σύμβαση, διότι οι εταιρίες συνήθως ζητούν μεγάλες αποζημιώσεις. Βέβαια υπάρχουν και τέτοια παραδείγματα, όπως οι υπηρεσίες ύδρευσης στην Ουγγαρία και οι συμβάσεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς στο Λονδίνο. Στις περιπτώσεις επανακρατικοποίησης-επαναδημοτικοποίησης, χρειάζεται αρκετός χρόνος και μελέτη για την αναδιοργάνωση μιας δημόσιας υπηρεσίας και η κατάλληλη προετοιμασία αρκετό καιρό πριν λήξη η σύμβαση.

5.1.2 Αποτυχία του ιδιωτικού τομέα.

Αποτυχίες και προβλήματα στην απόδοση του ιδιωτικού τομέα είναι οι κομβικοί λόγοι για τη στροφή προς την επανακρατικοποίηση. Μερικές φορές αυτές οι αποτυχίες θέτουν σαν επιτακτική ανάγκη την επανακρατικοποίηση, όπως στην περίπτωση της κατάρρευσης των ΣΔΙΤ των μέσων μαζικής μεταφοράς στο Λονδίνο, ή προσφέρουν ένα λόγο πρόωρου τερματισμού των συμβάσεων, όπως συνέβη σε πολλές περιπτώσεις στη Μεγάλη Βρετανία, στην περίπτωση των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στην Ουγγαρία, και σε πολλές περιπτώσεις στη Γερμανία. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Dieter Reiter στο Οικονομικό Συνέδριο στο Μόναχο το 2011: « Οι γερμανικές πόλεις προσπαθούν να διορθώσουν τα λάθη που έγιναν από τις πολιτικές της ιδιωτικοποίησης του παρελθόντος». Στην περίπτωση του νερού, τέτοιου είδους αποτυχίες είναι η κακή συντήρηση και η μη ανανέωση υποδομών και δικτύων, η αναποτελεσματικότητα και τα προβλήματα στην παροχή των υπηρεσιών, η μη διευκόλυνση ευπαθών ομάδων πληθυσμού, η υπερτιμολόγηση.

5.1.3 Η αποτελεσματικότητα και το κόστος.

Ο πιο σημαντικός παράγοντας σε όλες τις περιπτώσεις επανακρατικοποιήσεων-επαναδημοτικοποιήσεων ήταν η μείωση του κόστους και η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα μιας κρατικής υπηρεσίας, το αντίθετο δηλαδή από τους ισχυρισμούς του ιδιωτικού τομέα. Δήμοι και κοινότητες στη Μεγάλη Βρετανία, στη Γερμανία και τη Φιλανδία υποστηρίζουν ότι τα ζητήματα κόστους και αποτελεσματικότητας είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες. Η επαναδημοτικοποίηση του νερού στο Παρίσι και σε άλλες πόλεις της Γαλλίας καθοδηγήθηκε κατά ένα μέρος από την προσδοκία για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και μειωμένες τιμές, κάτι που αποδεικνύει η μείωση κατά 8% των τιμών μετά το πέρασμα της υπηρεσίας στο δήμο. Αυτή η δυνατότητα μείωσης του κόστους θα πρέπει να υπολογιστεί και να παρουσιαστεί πριν λήξει η ιδιωτική σύμβαση, για να αναδειχθεί το πλεονέκτημα επιστροφής στο δημόσιο.

5.1.4 Επίτευξη των στόχων μιας δημόσιας υπηρεσίας.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που οδήγησαν στις ενεργειακές επανακρατικοποιήσεις στη Γερμανία ήταν η ανάγκη ύπαρξης ενός αναβαθμισμένου ελέγχου και αποτελεσματικότερης υλοποίησης των στόχων της δημόσιας υπηρεσίας. Μετά από έρευνα, πάνω από τις μισές υπηρεσίες παρουσίασαν την ανάγκη ύπαρξης «μεγαλύτερου ελέγχου από την τοπική κοινωνία» και «αποτελεσματικότερης υλοποίησης του δημοσίου συμφέροντος», και ήταν οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν σε αυτήν την απόφαση. Τέτοιου είδους παράγοντες συνδέονται με συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους και είναι αποτελέσματα μιας ευρύτερης πολιτικής βούλησης και σχεδίου. Στην περίπτωση της ενεργειακής πολιτικής παίζουν ακόμα πιο αναβαθμισμένο ρόλο καθώς πρόκειται για ένα στρατηγικό τομέα μιας χώρας. Αποτελέσματα πολιτικής βούλησης ήταν και κάποια από τα παραδείγματα στο γαλλικό κύμα επαναδημοτικοποιήσεων στο νερό, όπως του Παρισιού που παρουσιάζεται παρακάτω.

5.1.5 Κόστος συναλλαγών διαγωνισμών και επιτηρήσεων.

Άλλο ένα πλεονέκτημα είναι η αποφυγή του κόστους και των προβλημάτων στις συναλλαγές με τις ιδιωτικές εταιρίες. Η διαδικασία της υποβολής των προσφορών και η ανάγκη εποπτείας της απόδοσης των εταιριών, μπορεί να επιβαρύνει έως και 10% επιπλέον το λειτουργικό κόστος των συμβάσεων. Μερικές περιοχές στη Γαλλία κατέγραψαν και υπολόγισαν αυτά που γλίτωσαν από τις προκηρύξεις και τις επαναπροκυρήξεις διαγωνισμών και το παρουσίασαν σαν έναν πολύ σημαντικό λόγο επαναδημοτικοποίησης των υπηρεσιών στα μέσα μεταφοράς. Αντί για συνεχείς διαπραγματεύσεις με ιδιωτικές εταιρίες για να πειστούν οι δεύτερες να παρέχουν τις υπηρεσίες, ο δήμοι και οι κοινότητες μπορούν απλά να διαχειριστούν μόνοι τους τη δουλειά και να πετύχουν τους στόχους της εκάστοτε υπηρεσίας. Αρκετές αρχές στην Αγγλία και στη Γερμανία ορίζουν αυτήν τη διαδικασία ως «αναβαθμισμένος έλεγχος» ή «απλοποιημένη διαχείριση», σημαντικοί παράγοντες επανακρατικοποίησης.

5.1.6 Κόστος κεφαλαίου και κέρδη

Μερικές υπηρεσίες απαιτούν μεγάλες επενδύσεις, και οι κρατικές αρχές συνήθως μπορούν να δανειστούν χρήματα με χαμηλότερα επιτόκια σε σχέση με μία ιδιωτική εταιρία. Το γεγονός αυτό υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας στο Λονδίνο, όπου η επανακρατικοποίηση των μεγάλων υπηρεσιών των μέσων μαζικής μεταφοράς επεκτάθηκε και σε υπηρεσίες άλλων τομέων, λόγω της εξοικονόμησης χρημάτων από την επαναχρηματοδότηση των επενδύσεων με δημόσια χρήματα, που είχαν δανειστεί με χαμηλότερο επιτόκιο.

5.1.7 Έσοδα από τα κέρδη

Η επανακρατικοποίηση μιας κερδοφόρας δημόσιας επιχείρησης ενέργειας ή νερού σημαίνει ότι η αρμόδια δημόσια αρχή λαμβάνει ένα επιπλέον εισόδημα στο μέλλον από αυτά τα κέρδη. Το δημοτικό συμβούλιο της Βουδαπέστης υπολόγισε την αξία των μελλοντικών αυτών κερδών και το παρουσίασε ως βασικό επιχειρήμα επαναδημοτικοποίησης της υπηρεσίας ύδρευσης και αποχέτευσης. Είναι βέβαια παρακινδυνευμένο να προβλεφθεί ότι κάποια στιγμή τα κέρδη μπορούν να αντικαταστήσουν πλήρως την φορολογία σε αυτόν τον τομέα, παρ'όλα αυτά είναι μία οικονομική «ανακούφιση» για το δημόσιο και τους καταναλωτές.

Ακόμα και η Παγκόσμια Τράπεζα κάποια στιγμή έθεσε το ζήτημα της επανεξέτασης των πολιτικών ιδιωτικοποίησης, αναγνωρίζοντας κάποια ρυθμιστικά προβλήματα που αφορούσαν τους πολυεθνικούς παροχείς υπηρεσιών ύδρευσης και έχοντας δει τα αποτελέσματα ενός κερδοσκοπικού μοντέλου που εφαρμόζεται στους εργαζόμενους, στα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και στο περιβάλλον.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μία μείωση των ολικών ιδιωτικοποιήσεων στις υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης από τις δεκαετίες 80 και 90. Το πνεύμα αυτής της τάσης εμπορευματοποίησης όμως συνεχίστηκε και διαδόθηκε ευρέως, με την μορφή των Συμβάσεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Έτσι Παγκόσμια και Ευρωπαϊκή Τράπεζα, ΔΝΤ και φορείς του ΟΗΕ,

ακόμα υποστηρίζουν και ενισχύουν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στις υπηρεσίες των υδάτων και συνεχίζουν να επενδύουν σε παγκόσμια πολιτικά δίκτυα και φορείς που προαναφέρθηκαν, που προωθούν και χρηματοδοτούν την ιδιωτική ανάμειξη στη διαχείριση του νερού σε παγκόσμια κλίμακα.

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός, ότι συνεχίζεται επίσης η αντίδραση και η εναντίωση σε αυτές τις τάσεις εμπορευματοποίησης. Από τους βολιβιανούς διαδηλωτές στην Cochabamba, που ανάγκασαν τις πολυεθνικές εταιρίες να φύγουν από την πόλη το 2000, μέχρι κοινωνικά κινήματα για την προστασία των αποθεμάτων των υπόγειων υδάτων από εταιρίες εμφιάλωσης νερού στην Ινδία και τις ΗΠΑ, ως και την έρευνα και τις ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις που αφορούν τα προβλήματα της μετατροπής του νερού σε εμπόρευμα. Η κινητοποίηση ενάντια στην πρακτική της ιδιωτικοποίησης του νερού παραμένει δυνατή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στη χώρα μας είναι η πρόσφατη απόφαση του δημοτικού συμβουλίου της Θεσσαλονίκης ενάντια στην πώληση της ΕΥΑΘ.

Οι δήμοι και οι περιφέρειες έχουν μεγάλη ανάμειξη σε αυτήν την εναντίωση, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις είναι μάρτυρες των αποτελεσμάτων της ιδιωτικοποίησης από πρώτο χέρι, και παίζουν σημαντικό ρόλο στις συμφωνίες μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Αν και κάποιοι από αυτούς παραμένουν υποστηρικτές της ιδιωτικής συμμετοχής, υπάρχουν πολλά παραδείγματα δυσαρέσκειας λόγω των μη τηρουμένων υποσχέσεων και συμφωνιών, των διακοπών παροχής σε πιο φτωχά στρώματα, της έλλειψης ολοκλήρωσης των πλάνων, και τις πιέσεις των οικονομικών διεθνών οργανισμών που τους αναγκάζουν να υπογράψουν συμβάσεις με τις ιδιωτικές εταιρίες. Σαν αποτέλεσμα πολλοί δήμοι και κοινότητες έχουν αντιδράσει και πιέζουν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σίγουρα το γεγονός αυτό δεν είναι μια πλήρη αντιστροφή του κλίματος των ιδιωτικοποιήσεων, παρ'όλα αυτά είναι μια πρώτη τροφή για σκέψη και επανεξέταση των δεδομένων από τους παγκόσμιους πολιτικούς και οικονομικούς φορείς για την εξεύρεση μιας εναλλακτικής λύσης, ίσως και όχι πάνω στη βάση της αγοράς που αυτές οι πολιτικές πατάνε μέχρι σήμερα.

Παρόλα αυτά δεν υπάρχουν ακόμα οι κατάλληλες συνθήκες. Αρκετές συζητήσεις περί επαναδημοτικοποίησης έχουν ανοίξει, χωρίς όμως να είναι ρεαλιστικές, με μικρή κατανόηση των ομοιοτήτων μεταξύ των διάφορων πειραμάτων-προτάσεων και χωρίς ξεκάθαρες ερευνητικές μεθοδολογίες για την αξιολόγηση των δεδομένων και των αποτελεσμάτων. Όσο και αν κάθε μία εμπειρία επαναδημοτικοποίησης ή επανακρατικοποίησης είναι διαφορετική θα πρέπει να βρεθεί μία χρυσή τομή κοινών χαρακτηριστικών και δεδομένων που περιγράφουν το λόγο για τον οποίον συνέβησαν, τον τρόπο λειτουργίας και το αν είναι εφικτό και πρέπει να εφαρμοστούν σε άλλες περιπτώσεις.

Μία άλλη οπτική είναι να υπάρχει μία κριτική αισιοδοξία στο κομμάτι της επανακρατικοποίησης. Τα προβλήματα που αφορούν την αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα είναι πολλά, και από την άλλη πλευρά οι τεχνογνωσίες και η έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο από τον ιδιωτικό τομέα τρέχει με πιο γρήγορο ρυθμό. Το ζήτημα είναι στην κάθε περίπτωση να καταγραφούν και να λυθούν οι όποιες αδυναμίες υπάρχουν και να πραγματοποιηθεί μια ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών για καλύτερα, αποδοτικότερα και σε τελική ανάλυση πιο κερδοφόρα αποτελέσματα για το δημόσιο, εξυπηρετώντας παράλληλα και τις κοινωνικές ανάγκες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι η πρώτη φορά στον κόσμο που υπήρξαν περιπτώσεις επανακρατικοποίησης και επαναδημοτικοποίησης. Οι περισσότερες σύγχρονες υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης ανά τον κόσμο ξεκίνησαν ως ιδιωτικές επιχειρήσεις (μέσα 19^{ου} αιώνα), αλλά όταν η αναποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα έγινε εμφανής και οι ιδιώτες δεν παρείχαν νερό στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού μιας χώρας (συμβάλλοντας σε επιδημίες και αρρώστιες όπως η χολέρα), οι τοπικές κυβερνήσεις ξεκίνησαν να κρατικοποιούν αυτές τις υπηρεσίες για πρώτη φορά. Η πόλη του Λονδίνου για παράδειγμα, πέρασε από ένα εννιαμερές μονοπώλιο το 1850 σε μία κεντρική, συνδιαστική, δημόσια υπηρεσία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Με όλες τις ιδιαιτερότητες της εποχής, οι συζητήσεις περί επανακρατικοποίησης σήμερα μοιάζουν με αυτές που έγιναν πριν από έναν αιώνα. Οι δήμοι και οι περιφέρειες παραμένουν επιφυλακτικοί για την ισχύ του ιδιωτικού τομέα σε κομβικές υπηρεσίες των πόλεων, μία επιφύλαξη που υπάρχει και για θέματα κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Τη σημερινή εποχή, παρατηρείται επιπλέον η ανησυχία περί της οικονομικής κρίσης και της υπερσυσσώρευσης του πλούτου, συμβάλλοντας σε έναν υγιή προβληματισμό για μεταρρυθμίσεις στην αγορά γενικά και στην ενίσχυση της λογικής ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις πιο συγκεκριμένα.

Λιγότερο αισιόδοξα, οι παραλληλισμοί με προηγούμενες προσπάθειες επανακρατικοποίησης αναδεικνύουν προβληματισμούς και ερωτήματα όσο αναφορά τη φύση και τη δομή του κράτους και του δημοσίου τομέα, τις αλλαγές και τις αναδιαρθρώσεις που είναι απαραίτητες και τον εξυγchronισμό του τρόπου λειτουργίας.

5.2 Η επανακρατικοποίηση δουλεύει.

Υπάρχουν χαρακτηριστικά παραδείγματα που δείχνουν ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης μπορούν να περάσουν από ιδιωτική σε δημόσια ιδιοκτησία και διαχείριση, με ελάχιστες επιπτώσεις και με εξαιρετικά θετικά αποτελέσματα, αν και σε πολλές περιπτώσεις όχι τέλεια και σίγουρα όχι εγγυημένα. Σε κάθε περίπτωση η ανεξαρτησία της επανακρατικοποίησης φαίνεται να προσφέρει πιο δίκαιες, πιο διαφανείς και πιο αποτελεσματικές υπηρεσίες με καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών σε σχέση με τον ιδιωτικό παροχέα που είχε προηγηθεί, κερδίζοντας έτσι καλύτερη και μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

Στο οικονομικό κομμάτι, υπήρξε σημαντική εξοικονόμηση για τους περισσότερους δήμους - 35 εκατ. ευρώ τον πρώτο χρόνο στο Παρίσι και περίπου 6 εκατ. δολάρια τα πρώτα τρία χρόνια επανακρατικοποίησης στο Hamilton – όπου είχαν άμεσο αποτέλεσμα στους καταναλωτές, καθώς αφαιρέθηκε από τους λογαριασμούς το κομμάτι των κερδών της ιδιωτικής διαχείρισης. Επίσης επιτεύχθηκαν κέρδη λόγω αποτελεσματικότητας μέσω της καλής, λογικής δημόσιας διαχείρισης. Επιπλέον, βραχυπρόθεσμες αποταμιεύσεις συνέβαλαν και στο σχεδιασμό μακροπρόθεσμων επενδύσεων για την ανάπτυξη των υποδομών, που στη συνέχεια θα βοηθήσει στην αποφυγή μελλοντικών επιβαρύνσεων που σχετίζονται με θέματα όπως η υγεία και η περιβαλλοντική καταστροφή. Προβλήματα που στο παρελθόν μπορεί να προκαλούνταν από την ιδιωτική διαχείριση, μεγάλο μέρος των οποίων όμως χρεωνόταν στο κράτος.

Εξίσου σημαντικό με τη μείωση του κόστους είναι η αλλαγή της φιλοσοφίας, η προοπτική της αλλαγής από ένα στενό μοντέλο με στόχο το κέρδος, σε ένα πιο ευρύ που περιλαμβάνει

κοινωνικούς και πολιτικούς στόχους. Από την εξασφάλιση της πρόσβασης στο νερό για τους φτωχούς στο Μπουένος Άιρες, σε μια επανενωμένη και συνεπή διαχείριση ολόκληρου του κύκλου του νερού στο Παρίσι, πολλοί επανακρατικοποιημένοι τομείς έχουν παρουσιάσει την ικανότητά τους να κινηθούν πέραν των ορίων τους και να έχουν ένα πιο συνολικό πλάνο και δράση. Κόντρα στη λογική της ιδιωτικοποίησης ότι η διαχείριση των υδάτων πρέπει να απεμπλακεί από την πολιτική, οι δημόσιοι παροχείς δείχνουν ότι η πολιτική είναι ένα αναπόφευκτο και απαραίτητο κομμάτι λήψης αποφάσεων και παροχής υπηρεσιών. Το ερώτημα όμως είναι το πως παράγεται και διαχειρίζεται αυτή η πολιτική και η φύση και η σχέση της με το κοινωνικό σύνολο.

Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρήθηκε είναι η βελτίωση στο ηθικό των εργαζομένων, όπως στις περιπτώσεις του Μπουένος Άιρες και του Hamilton. Από τη στιγμή που οι ιδιωτικές εταιρίες δεν ανταπεξήλθαν στις προσδοκίες τους, με το δημόσιο καθεστώς αισθάνονται πιο σίγουροι και υπεύθυνοι για τη δουλειά τους και νοιώθουν ένα κομμάτι ενός μεγάλου δικτύου που προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Για να μην δημιουργηθεί όμως υπερεκτίμηση αυτής της αλλαγής φιλοσοφίας, υπάρχουν και άλλα παραδείγματα. Οι εργάτες στην επιχείρηση του νερού στο Παρίσι έμειναν ανεπηρέαστοι από αυτήν την αλλαγή και στη Μαλαισία τα συνδικάτα δεν έπαιξαν κάποιο σπουδαίο ρόλο και δεν αναμείχθηκαν στις συζητήσεις για την διαχείριση του νερού και τη μεταρρύθμιση. Επίσης είναι δύσκολο να ποσοτικοποιήσεις κριτήρια όπως η “ικανοποίηση στην εργασία” και υπάρχουν και επιπλέον αντιρρήσεις για την απόδοση των εργαζομένων στο δημόσιο.

Το γεγονός ότι φαινόμενα επανακρατικοποίησης λαμβάνουν χώρα σε κάθε ήπειρο, δείχνει ότι η εφαρμογή της μπορεί να πραγματοποιηθεί οπουδήποτε. Το παράδειγμα του Παρισιού είναι αξιοσημείωτο αν λάβει κανείς υπόψιν το συμβολικό ρόλο της συγκεκριμένης πόλης, καθώς εκεί είναι η έδρα των δύο μεγαλύτερων κολοσσών, ιδιωτικών εταιριών νερού, της Veolia και της Suez, οι οποίες παρείχαν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης στην πόλη, με διάφορες εναλλαγές και σε διαφορετικά επίπεδα, από το 1860. Η μετάβαση του συγκεκριμένου παραδείγματος δεν ήταν αρκετά ομαλή, αλλά εάν η εδραιωμένη «εξουσία» του ιδιωτικού τομέα τόσων δεκαετιών, μπορεί να υπερπηδηθεί στο Παρίσι, τότε υπάρχει ελπίδα και ανοίγεται δρόμος για τα περισσότερα μέρη στον κόσμο.

Αν και η ανάμειξη ολόκληρου του κράτους ή και δικτύου κρατών είναι σημαντική, φαινόμενα επαναδημοτικοποίησης που μπορεί να συμβούν εντός περιφερειακών ή δημοτικών ορίων, κάνουν πιο απλή και πιο εύκολη την κινητοποίηση και τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνικών ομάδων προς αυτήν την αλλαγή. Μικρές πόλεις και δημοτικά διαμερίσματα μπορούν να ξανακάνουν δημόσιο το νερό τους.

Οι περιπτώσεις διακρατικών υδροφορέων, χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης, καθώς χρειάζεται μία διεθνή συνεννόηση και διαπραγμάτευση. Χρειάζεται συγκεκριμένο σχεδιασμό σε εθνικό και τοπικό επίπεδο εφόσον υπάρχει ένα σχέδιο μαζικής επανακρατικοποίησης, ιδιαίτερα στην Ευρώπη όπου τα συμβόλαια με τον ιδιωτικό τομέα πληθαίνουν χρόνο με το χρόνο.

5.3 Αντιστρέφοντας την ιδιωτικοποίηση.

Όσο ενθαρρυντικό μπορεί να είναι για κάποιους το μομέντουμ αυτής της τάσης της επανακρατικοποίησης, οι τεχνικές και πολιτικές δυσκολίες για την πραγματοποίηση αυτής της μετάβασης δεν μπορούν να υποτιμηθούν. Ακόμα και σε περιπτώσεις που η πολιτική βούληση είναι δυνατή και υπάρχουν τα οικονομικά και τα τεχνικά περιθώρια, η μετάβαση στη δημόσια ιδιοκτησία και διαχείριση, είναι γεμάτη δυσκολίες. Αλλαγές στα δεδομένα και στις υποδομές, ενδεχόμενες κακοδιαχειρήσεις της εταιρίας και οι συνέπειές τους, επικοινωνιακά και λογιστικά συστήματα που δεν μπορούν να εναρμονιστούν με τον δημόσιο τομέα και διάφορα άλλα ζητήματα.

Είναι αλήθεια ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες συναντώνται σε αυτές τις λεπτομέρειες. Η πολιτική βούληση και η πράξη για την πραγματοποίηση μιας τέτοιας κίνησης είναι επίσης αρκετά δύσκολη. Το πραγματικό απαιτητικό κομμάτι είναι στην «κατασκευή των θεμελίων», ώστε αυτό το έργο να γίνει πράξη. Από τα αποθέματα του εξοπλισμού, μέχρι τις διαπραγματεύσεις με τους εργαζόμενους και τις αλλαγές στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών, η επανακρατικοποίηση απαιτεί σκληρή και πολύ δουλειά από εκατοντάδες ανθρώπους. Όλα αυτά δεν αφορούν απλά μια πολιτική εικόνα που βγαίνει προς τα έξω, αλλά μία ουσιαστική διεργασία για μία θεσμική και ιδεολογική μεταρρύθμιση, που χρήζει ιδιαίτερο και προσεκτικό χειρισμό στην παραμικρή της λεπτομέρεια.

Σε αρκετές περιπτώσεις, η επανακρατικοποίηση του νερού είναι πολύ πιο δύσκολη διαδικασία από το να δημιουργήσεις τις υπηρεσίες αυτές από το μηδέν. Το μεγάλο έλλειμα και η κακοδιαχείριση που άφησαν πίσω οι ιδιωτικές εταιρίες, έχει σαν αποτέλεσμα κακοσυντηρημένο εξοπλισμό και υποδομές υπό κατάρρευση που μπορεί να είναι ακριβότερη η επισκευή τους από το να κατασκευάσεις και να αγοράσεις καινούρια. Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις που ιδιωτικές εταιρίες έχουν σκληρή στάση, σαμποτάροντας τις προσπάθειες μιας τέτοιας μετάβασης, υπονομεύοντας το δημόσιο φορέα. Στις περιπτώσεις όπου αυτή η προπαγάνδα δεν βρήκε πάτημα, αυτό οφείλεται στην αφοσίωση των ανθρώπων και των φορέων σε αυτήν την αλλαγή.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι προσπάθειες επανακρατικοποίησης δεν πρέπει να βασίζονται σε επιδοτήσεις. Μετά από δεκαετίες γεναιόδωρης πολιτικής και οικονομικής στήριξης στην ιδιωτικοποίηση από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και φορείς, όλοι αυτοί οι αναπτυξιακοί οργανισμοί αγνοούν αυτήν την τάση επανακρατικοποίησης. Η χρηματοδότηση για έρευνα πάνω στο φαινόμενο της επανακρατικοποίησης είναι ψίχουλα σε σχέση με τα ποσά που δαπανούνται ή δαπανήθηκαν στο παρελθόν για προκαταρκτικές έρευνες και συνέδρια που προωθούν την ιδιωτικοποίηση, ενώ η στήριξη για την εφαρμογή της επανακρατικοποίησης είναι πρακτικά μηδενική (με εξαίρεση περιορισμένων πόρων από συμβάσεις δημοσίου τομέα του UN-Habitat). Σε αρκετές περιπτώσεις υπάρχει και τελείως αρνητική αντιμετώπιση από διεθνείς φορείς και ιδρύματα.

5.4 Ζήτημα: Δημόσιο.

Πιθανόν το πιο σημαντικό μάθημα από όλο αυτό που ονομάζεται επανακρατικοποίηση, είναι η σημασία του όρου «δημόσιο». Οι περισσότεροι αρμόδιοι σε αυτά τα θέματα, είναι πιστοί στη νεοφιλελεύθερη λογική της «νέας διαχείρισης του δημοσίου» και ποικίλουν οι απόψεις περί θεμάτων όπως οι επιδοτήσεις σε φτωχές ομάδες πληθυσμού κ.ο.κ. Έχει λάβει χώρα μια μεγάλη ιδεολογική μετατόπιση κατά τη διάρκεια των τριών προηγούμενων δεκαετιών όσο αναφορά την εκπαίδευση και τη διαχείριση των δημοσίων υπαλλήλων, και ένα μεγάλο μέρος οφείλεται στην πολιτική ατζέντα της Παγκόσμιας Τράπεζας και άλλων διεθνών χρηματοπιστωτικών φορέων, όπως περιγράφηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Παγιωμένες νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις στην αγορά και στην τιμολόγηση με βάση κίνητρα και ανταποδοτικά κριτήρια και ο ανταγωνισμός εντός, εκτός και μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών, έχουν μεταβάλει τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τις δημόσιες υπηρεσίες, και αναδεικνύονται ερωτήματα και προβληματισμοί για μια βαθιά μεταρρύθμιση στο δημόσιο τομέα.

Οι υπηρεσίες «εταιρικής μορφής» ανήκουν και λειτουργούν εξ ολοκλήρου από το δημόσιο, σύμφωνα όμως με τις αρχές του ιδιωτικού τομέα. Αυτού του είδους η λειτουργία συμβάλει σε μια ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης, που διευθύνεται από το κράτος αλλά λειτουργεί σαν μία ξεχωριστή νομική οντότητα που η λειτουργία της εξαρτάται από τα δικά της έσοδα. Η χρήση σταυροειδών επιδοτήσεων από άλλους τομείς ή επίπεδα της κυβέρνησης αποθαρρύνεται, ενώ η αξιολόγηση της απόδοσης διεξάγεται γενικά σε στενά κοστολογικά πλαίσια και τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη αμοίβονται με βάση την οικονομική υγεία της «εταιρίας» τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι διευθυντές τέτοιου είδους δημοσίων επιχειρήσεων είναι πιο δογματικοί και προσηλωμένοι στις αρχές της αγοράς από τους ομολόγους τους στον ιδιωτικό τομέα (σε ένα μέρος λόγω της απειλής της ιδιωτικοποίησης εάν δεν αποδειχτούν «αποτελεσματικοί»). Δημόσιοι παροχείς υπηρεσιών που εντάσσονται σε αυτό το μοντέλο έχουν αρνηθεί στο παρελθόν την παροχή σε κοινότητες με χαμηλά εισοδήματα εξ αιτίας του υψηλού κόστους για τις υποδομές και τα δίκτυα και έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές διακοπές για μη πληρωμή λογαριασμών. Ορισμένοι παροχείς απλά περιορίζουν τις υπηρεσίες στα νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα σε ένα επίπεδο «βασικών αναγκών».

Από εμπειρία και έρευνα στο παρελθόν, το πιο σύνηθες επιχείρημα για την επανακρατικοποίηση δεν ήταν η αλληλεγγύη στα κατώτερα στρώματα ούτε η ίση μεταχείριση, αλλά το γεγονός της εξοικονόμησης χρημάτων και της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας σε σχέση με μία σύμβαση με ιδιώτη. Πολύ σημαντικά κριτήρια βεβαίως. Το πιο σημαντικό βέβαια δεν είναι τα οικονομικά κριτήρια, αλλά μία συνολική αλλαγή φιλοσοφίας, η οποία δεν μπορεί να επιβληθεί στον κόσμο από τη μία μέρα στην άλλη. Απαιτείται μία ουσιαστική προσπάθεια, που μπορεί να διαρκέσει αρκετά χρόνια.

Το μεγαλύτερο θετικό από αυτήν την ιστορία είναι η βαθιά επανεξέταση της έννοιας του δημοσίου, που είναι σε κάθε περίπτωση απαραίτητη. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, κάποιες δημόσιες υπηρεσίες είχαν πολύ χαμηλή απόδοση ή δεν υπήρχαν καν, κάνοντας έτσι την επανεξέταση και την αναδιοργάνωσή τους αναπόφευκτη. Αλλά ακόμα και στις περιπτώσεις που ο δημόσιος τομέας είναι αποδοτικός, κάτι το οποίο συμβαίνει στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης του παγκόσμιου Βορρά, υπάρχουν κάποιοι καλοί λόγοι

για επανεξέταση και αναδιοργάνωση. Επιχειρήσεις από την Κευνσιανή εποχή είχαν συχνά δομές από πάνω προς τα κάτω (top-down), μη συμμετοχικές και σπάνια ήταν όσο αποτελεσματικές θα μπορούσαν να γίνουν. Ήταν επίσης τυπικά ένα μέρος από ένα ευρύτερο φορντικό μοντέλο ανάπτυξης, που είχε σαν στόχο να υποστηρίξει την ταχεία ανάπτυξη της εκβιομηχάνισης και της καταναλωτικής αγοράς, βοηθώντας την επέκταση των εταιριών και υπονομεύοντας την περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Πιθανά εγχειρήματα με τη συμμετοχή του κοινού και των εργατικών σωματείων στο σχεδιασμό μιας υπηρεσίας νερού και άλλων καινοτόμων μοντέλων παροχής υπηρεσιών, αποτελούν μια πρόκληση σε αυτά τα παλαιότερα μοντέλα και αναδεικνύουν τη δυνατότητα των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης να διευρύνουν τα όρια αυτού που θεωρείται σήμερα δημόσια υπηρεσία. Η επανακρατικοποίηση δεν πρέπει να είναι απλώς μία απάντηση στην ιδιωτικοποίηση, αλλά μία βελτίωση και αναβάθμιση σε αυτό που σήμερα νοείται ως δημόσιο και η διεύρυνση των ορίων του, εξισσοροπώντας τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές ανάγκες.

Με άλλα λόγια η επανακρατικοποίηση πρέπει να είναι μία χρυσή τομή μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και του «παραδοσιακού κράτους», μία νέα τοποθέτηση, ανακατασκευή και επανεξέταση για το τι σημαίνει δημόσιο και για το πως ορίζονται επιτυχημένες υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, ισοροπώντας με τις κοινωνικές ανάγκες και το περιβάλλον.

Αυτή η «νέα» δημόσια υπηρεσία είναι η ουσιαστική πρόκληση για αυτούς που θέλουν να επανακρατικοποιήσουν τις υπηρεσίες τους. Όσο ενθαρρυντικό και να ακούγεται το γεγονός ότι πολλές περιοχές παίρνουν πίσω τις υπηρεσίες ύδρευσης από τον ιδιωτικό τομέα, πολλές φορές δεν υπάρχει ο σχεδιασμός σύμφωνα με τον οποίον θα γίνει η διαδικασία, και η επιστροφή σε παλαιού τύπου μοντέλα και τρόπους λειτουργίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πρόοδος. Αυτή η πρόκληση, που δεν υποβαθμίζει και δεν καθυστερεί το ζήτημα, ανεβάζει τον πήχη στους όρους για το τι περιμένει κανείς από μία επιτυχημένη μετάβαση στο δημόσιο.

5.4.1 Οργανώνοντας καλύτερα την εργασία στο δημόσιο.

Η αλήθεια είναι ότι σε σύνθετα και ακριβά συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης, οι κυβερνήσεις πρέπει να παίξουν σημαντικό ρόλο για τη συνολική αναδιοργάνωση των υπηρεσιών τους. Η συνεργασία των κρατικών και των μη κρατικών φορέων θα είναι ευκολότερη εκεί όπου οι πολιτικοί και οι «τοπικοί άρχοντες» θα κινούνται προς μία κατεύθυνση προοδευτικής αλλαγής, αλλά ακόμα και σε περιπτώσεις όπου τα κράτη θα είναι ανεπηρέαστα από εξωτερικούς παράγοντες και μηχανισμούς, κάτι το οποίο αποτελεί βασική προϋπόθεση για μία επιτυχή μετάβαση σε δημόσια και κοινωνικά δίκαιη υπηρεσία ύδρευσης και αποχέτευσης.

Σε αυτό το πεδίο είναι πολύ κρίσιμη και η συμμετοχή των εργαζομένων. Τα συνδικάτα του δημοσίου τομέα συνήθως αποκλείονται από τις συζητήσεις περί επανακρατικοποίησης, παρά το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις οι εργαζόμενοι έχουν τον πρώτο λόγο και τη συνολική άποψη, όσο αναφορά λειτουργικά και τεχνικά θέματα, και τα σωματεία τους έχουν υπάρξει στις

πρώτες γραμμές της αντίστασης στην ιδιωτικοποίηση σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κακές σχέσεις μεταξύ της διοίκησης και των εργαζομένων είναι ένα πρόβλημα, όπως και οι κόντρες που δημιουργούνται πολλές φορές μεταξύ εργαζομένων και κοινωνικών κινημάτων, με τους εργαζόμενους μερικές φορές να ενδιαφέρονται μόνο για τη δουλειά τους με το όποιο κόστος (κοινωνικό, περιβαλλοντικό). Μερικά σωματεία όμως έχουν κάνει σημαντικές προόδους σε αυτόν τον τομέα με σωστή διαχείριση αυτής της άποψης, με αποτέλεσμα να κατοχυρώνονται και καλές σχέσεις με τις τοπικές κοινωνίες και τα κινήματα.

Σε όλα αυτά προστίθονται και διάφορες κοινωνικές ομάδες, ΜΚΟ και ακαδημαϊκοί που προσπαθούν να παρέμβουν στις συζητήσεις για την επανακρατικοποίηση και υπάρχει μία προφανής ανάγκη για καλύτερο συντονισμό και αξιοποίηση προτάσεων σε μία διαδικασία που προηγείται της λήψης της απόφασης. Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει μια ενιαία πρόταση ή μία απλή συναίνεση για το τί μορφή θα πάρει η επανακρατικοποίηση. Αυτές οι συζητήσεις και οι διαπραγματεύσεις είναι κάτι καινούριο και πολυσύνθετο για κάτι τέτοιο. Το φαινόμενο της επανακρατικοποίησης διαφέρει από τόπο σε τόπο, και οι εκδοχές του δημοσίου έχουν διαφορετικές αποχρώσεις. Παρόλα αυτά, υπάρχει μία ανάγκη για καλύτερη συνεργασία και συνδιαμόρφωση όσο αναφορά το κομμάτι των ιδεών. Κυβερνητικοί παράγοντες, σωματεία εργαζομένων, κοινωνικά κινήματα, ΜΚΟ και διάφοροι άλλοι φορείς χρειάζεται να συμμετέχουν σε μία συντονισμένη συζήτηση. Η όλη έρευνα περί επανακρατικοποίησης, πρέπει να λάβει σοβαρά και να εξετάσει όλες τις προτάσεις αυτών των δυνάμεων.

5.4.2 Συμπέρασμα

Τα φαινόμενα της επανακρατικοποίησης και της επαναδημοτικοποίησης είναι μία ελπιδοφόρα και πολλά υποσχόμενη εξέλιξη στον τομέα των υδάτων. Το παρακάτω παράδειγμα της πόλης του Παρισιού καταδεικνύει τη δυνατότητα της ανάκτησης του δημόσιου νερού και της αναδιοργάνωσης και εξυγίανσης του δημόσιου τομέα. Δεν είναι όλα τα παραδείγματα θετικά στο σύνολό τους, αλλά η κάθε περίπτωση ξεχωριστά, παρουσιάζει στοιχεία, ιδέες και τρόπους με τους οποίους λαμβάνει χώρα μια μετάβαση από το ιδιωτικό στο δημόσιο, ποιά πράγματα μπορούν να αλλάξουν ή να βελτιωθούν, και πως αυτά τα πειράματα επαναδημοτικοποίησης μπορούν να αναπαραχθούν οπουδήποτε. Το γεγονός ότι όλες αυτές οι μεταβάσεις έλαβαν και λαμβάνουν χώρα σε πολύ διαφορετικές περιοχές και περιβάλλοντα είναι πολύ ενθαρρυντικό.

Η ενδεχόμενη επιτυχία της επανακρατικοποίησης στον τομέα των υδάτων θέτει επίσης το ερώτημα για το αν μπορεί να εφαρμοστεί σε άλλους τομείς, όπως είναι η υγεία, ο ηλεκτρισμός ή η διαχείριση των απορριμάτων. Σε ορισμένους τομείς υπάρχει ήδη μια άποψη. Σε γενικές γραμμές η ιδιωτικοποίηση έχει αποτύχει στο να κάνει τη διαφορά και να ανεβάσει το επίπεδο στις υπηρεσίες, και έτσι οι πολίτες και διάφοροι φορείς ζητούν επανεξέταση αυτού του μοντέλου διαχείρισης των υπηρεσιών. Νοσοκομεία και επιχειρήσεις ηλεκτρισμού έχουν επιστρέψει σε δημόσια χέρια, σε μέρη με διαφορετικά κυβερνητικά καθεστώτα, και υπάρχουν ανοιχτές συζητήσεις σε όλο τον κόσμο για το πως διάφορες υπηρεσίες μπορούν να επιστρέφουν σε δημόσια ιδιοκτησία και έλεγχο.

Κάθε υπηρεσία έχει τις δικές της διοικητικές, τεχνικές, γεωγραφικές και πολιτικές προκλήσεις. Το νερό πρέπει να είναι από τους πιο σημαντικούς τομείς για επανακρατικοποίηση, έχει να προσφέρει μία εμπειρία για τους άλλους τομείς, καθώς επίσης να επεξεργαστεί στοιχεία και αποτελέσματα από μεταρρυθμίσεις σε άλλους τομείς όπως η υγεία, ο ηλεκτρισμός, η

εκπαίδευση. Το σίγουρο είναι ότι η αναβάθμιση και η εξυγίανση μιας δημόσιας υπηρεσίας απαιτεί διάλογο όλων των φορέων που σχετίζονται με αυτή, ένας διάλογος που θα βάλει στην ατζέντα του, πέραν από τα οικονομικά θέματα, την εξυπηρέτηση και τη διευκόλυνση όλων των κοινωνικών στρωμάτων από αυτήν την υπηρεσία καθώς και το σεβασμό στο περιβάλλον.

5.5 Une eau publique pour Paris.

5.5.1 Συμβολισμός και επιτυχία στην καρδιά του ιδιωτικού νερού.

Στις 24 Νοεμβρίου του 2008, το δημοτικό συμβούλιο της πόλης του Παρισιού στη Γαλλία, αποφάσισε να μην ανανεώσει τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών ύδρευσης με την Veolia και τη Suez, δύο γαλλικές εταιρίες που κυριαρχούν στην παγκόσμια αγορά νερού, στον συγκεκριμένο τομέα. Οι εταιρίες είχαν αναλάβει τη λειτουργία του συστήματος ύδρευσης της γαλλικής πρωτεύουσας από το 1985 και συγκεκριμένα η Veolia ήταν υπεύθυνη για την τιμολόγηση και τις χρεώσεις ολόκληρου του συστήματος από το 1860. Αντ'αυτών, οι δημοτικές αρχές θα δημιουργήσουν την «Eau de Paris», δημόσια εταιρία που υπό την εποπτεία τους θα αναλάβει τη λειτουργία του συστήματος από το 2010 και μετά.

Για τις δύο αυτές εταιρίες, το να χάσουν μία σύμβαση μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, ήταν μία μεγάλη συμβολική ήττα. Αυτό αντιπροσωπεύει επίσης μία σημαντική πρόκληση για το δήμαρχο κ. Bertrand Delanoë, ο οποίος είχε δεσμευτεί να αναλάβει τον έλεγχο του νερού της πόλης κατά την προεκλογική του εκστρατεία. Η επαναδημοτικοποίηση ενός συστήματος αυτού του μεγέθους, ήταν κάτι που δεν είχε ξαναπραγματοποιηθεί στη Γαλλία, και γέννησε καθήκοντα και ευθύνες για τη διοίκηση της πόλης που δεν είχε ξανασυναντήσει, όπως η τιμολόγηση και η σχέση με τους καταναλωτές. Ενώ οι ιδιωτικές εταιρίες είχαν νομική υποχρέωση να μεταβιβάσουν τις αρμοδιότητες για τη λειτουργία του συστήματος, ορισμένοι τομείς των υπηρεσιών δεν είχαν σαφώς καθορισμένα όρια ιδιοκτησίας, όπως η περίπτωση των τεχνολογικών συστημάτων και συστημάτων πληροφορικής. Ακόμα, συγχωνεύοντας εργατικά δυναμικά από διαφορετικά περιβάλλοντα και εργασιακά καθεστώτα σε μία νέα δομή, δεν ήταν απλή υπόθεση. Οι εταιρίες απείλησαν ότι θα αντεπιτεθούν, και έτσι έπραξαν. Αμέτρητες δυσκολίες προέκυπταν συνεχώς, αλλά ο δήμαρχος και το επιτελείο του ήταν αποφασισμένοι ότι μπορούσαν να λειτουργήσουν το σύστημα όπως ακριβώς λειτουργούσε και επί ιδιωτικού τομέα, και ακόμα καλύτερα. Ενάμιση χρόνο μετά την επίσημη μετάβαση, τα αποτελέσματα τους έβγαλαν ασπροπρόσωπους: η μετάβαση διαχειρίστηκε σωστά χρονικά και με εντυπωσιακά οικονομικά αποτελέσματα.

Για του λόγου το αληθές, η Eau de Paris εξοικονόμησε για την πόλη 35 εκατομμύρια ευρώ με αυτή τη μετάβαση στην ιδιοκτησία του δημοσίου, πετυχαίνοντας μία μείωση στους λογαριασμούς του νερού κατά 8% σε σχέση με το 2009. Η ενσωμάτωση των ξεχωριστών τμημάτων του συστήματος των υδάτων σε ένα φορέα, δημιούργησε έναν αποτελεσματικό, συνεκτικό και βιώσιμο οργανισμό, καθώς και αναβάθμιση της προστασίας των υδάτινων πόρων, της έρευνας και της καινοτομίας, και των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης για κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα που σχετίζονται με το νερό. Προφανώς και τα αποτελέσματα θα πρέπει

να αξιολογηθούν σε βάθος χρόνου, αλλά η αρχή αυτής της προσπάθειας είναι πολλά υποσχόμενη.

5.5.2 Δύο κολοσσοί του νερού και ένα παλιό δίκτυο σε ένταση.

Το Παρίσι είναι μία πυκνοκατοικημένη πόλη των 2,2 εκατομμυρίων κατοίκων και η ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή, περιλαμβάνει περίπου 10 εκατομμύρια ανθρώπους. Είναι επίσης η έδρα των μεγαλύτερων εταιριών ύδρευσης στον κόσμο, της Veolia Environnement και της Suez Environnement. Αυτές οι εταιρίες ιδρύθηκαν, με άλλη ονομασία, στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα υπό την αυτοκρατορία του Ναπολέοντα Γ'. Σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες της Δύσης που κρατικοποιούσαν τα αστικά συστήματα ύδρευσης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι δύο αυτές εταιρίες κατάφεραν να διατηρήσουν τις περισσότερες συμβάσεις που είχαν υπογράψει στη Γαλλία. Ακόμα και ως διαχειριστές ζωτικών φυσικών μονοπωλίων, δεν επηρεάστηκαν από τα τρία κύματα εθνικοποίησης που έλαβαν χώρα στη Γαλλία (1936, 1945 και 1981). Αυτό είναι μια ένδειξη της πολιτικής δύναμης που είχαν αποκτήσει, λόγω των στενών σχέσεων και διασυνδέσεων που υπήρχαν με όλο το πολιτικό σύστημα. Αυτό αποδείχθηκε και με το άνοιγμα των λογαριασμών όλων των κομμάτων το 1990 στα πλαίσια μεταρρύθμισης των κομματικών χρηματοδοτήσεων, όπου φάνηκε ότι οι εταιρίες ύδρευσης ήταν ισχυροί χρηματοδότες κυβερνητικών κομμάτων αλλά και αντιπολίτευσης.

Η ιδιαιτερότητα στο σύστημα ύδρευσης στο Παρίσι είναι ότι περνά μέσω δύο διαφορετικών δικτύων. Τα υπάρχοντα συστήματα πόσιμου νερού και αποχέτευσης δημιουργήθηκαν το 1860 και τελειοποιήθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, χάρη στις μαζικές δημόσιες επενδύσεις, σε ένα υψηλών τότε προδιαγραφών δίκτυο αγωγών και αποχετεύσεων. Το τελευταίο στάδιο της ανάπτυξης αυτού του δικτύου ήταν μέρος της προσπάθειας καταπολέμησης των επιδημιών της χολέρας και του τυφοειδή πυρετού. Αυτές οι επιδημίες προκλήθηκαν από την κατανάλωση μη επεξεργασμένου νερού που προερχόταν από το μεγαλύτερο δίκτυο που κατασκευάστηκε στην εποχή του Ναπολέοντα Α'. Σήμερα χρησιμοποιούνται και τα δύο δίκτυα. Καταναλώνεται περίπου 550.000 m³ πόσιμου νερού την ημέρα, τα μισά από τα οποία προέρχονται από υπόγεια ύδατα και πηγές που βρίσκονται σε μία μεγάλη έκταση γύρω από την πόλη, και τα άλλα μισά από τους ποταμούς Σηκουάνα και Μάρνη, ενώ το μη πόσιμο νερό χρησιμοποιείται για το πότισμα των πάρκων και τον καθαρισμό των δρόμων και των υπονόμων.

Άλλο ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των υδατικών συστημάτων του Παρισιού είναι ότι πολύ λίγοι κάτοικοι γνωρίζουν το ακριβές ποσό που πληρώνουν στο λογαριασμό του νερού τους, επειδή υπάρχει περιορισμένη ατομική τιμολόγηση, αφού το νερό περιλαμβάνεται συνήθως σε συλλογικές κτιριακές χρεώσεις. Παρ'όλα αυτά, η μείωση της κατανάλωσης, οι αυξανόμενες απαιτήσεις για την επεξεργασία των λυμάτων και οι επιπρόσθετοι φόροι, οδήγησαν σε τεράστιες αυξήσεις των τελών ύδρευσης τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η άνοδος των επιπέδων της ρύπανσης από τα λύματα της βιομηχανίας και των νοικοκυριών καθώς και χημικά από τα γεωργικά λιπάσματα, απειλούν τη βιωσιμότητα του συγκεκριμένου πόρου.

5.5.3 Ιδιωτικοποίηση της παροχής, εμπορευματοποίηση της παραγωγής.

Μέχρι το 1984, τα υδατικά συστήματα του Παρισιού διοικούνταν εξ ολοκλήρου από το δήμο, με αξιοσημείωτη εξαίρεση την τιμολόγηση, η οποία είχε ανατεθεί το 1860 στη Veolia, τότε Compagnie Generale des Eaux, που μεγάλωσε και κατάφερε να αποκομίσει ένα ποσοστό

κέρδους της τάξεως του 60% τα πρώτα 30 χρόνια. Όσο αναφορά την αποδοτικότητα του δικτύου, είχε διάφορες μεταβολές με τα χρόνια. Μετά το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο βρέθηκε σε πολύ κακή κατάσταση (44% απώλειες), στη συνέχεια βελτιώθηκε μέχρι το 1966 (22% απώλειες), και υποβαθμίστηκε και πάλι μέχρι το 1976 (32% απώλειες). Αφού η πόλη εξέλεξε νέα δημοτική αρχή το 1977 στις πρώτες δημοτικές εκλογές μετά από έναν αιώνα, η τάση αυτή αντιστράφηκε με την απόδοση του δικτύου να βελτιώνεται σε ένα μέσο όρο 20% απωλειών μεταξύ των ετών 1980-1984.

Το 1984, ο τότε δήμαρχος Ζακ Σιράκ, με διευθύνοντα σύμβουλο τον Ζερόμ Μονό, που ήταν συνιδρυτής αργότερα του κόμματος του Σιράκ, υπέγραψε 25ετή σύμβαση με θυγατρικές της Veolia και της Suez για τη διαχείριση των υπηρεσιών της παροχής και της τιμολόγησης του νερού της πόλης. Μέρος της σύμβασης ήταν και η συντήρηση του δικτύου του μη πόσιμου νερού. Η Veolia ανέλαβε τη δεξιά όχθη του Σηκουάνα, ενώ η Suez την αριστερή. Αυτή η συμφωνία για τα δύο τρίτα και το ένα τρίτο των καταναλωτών παρουσιάζει ένα ενδιαφέρον, καθώς αντανakλά τα αντίστοιχα βάρη των εταιριών στη γαλλική αγορά. Συστάθηκε επίσης μία ειδική, κοινή μονάδα που ονομάστηκε Groupement d'intéret économique (GIE), για την είσπραξη των λογαριασμών, που βασίστηκε στην ιστορική βάση δεδομένων πελατών της Veolia.

Το 1987, οι τομείς της παραγωγής και του ελέγχου της υπηρεσίας ιδιωτικοποιήθηκαν εν μέρει, με τη συμμετοχή των δύο αυτών εταιριών, δημιουργώντας μια μικτής εταιρία, τη SAGEP (Societe Anonyme de Gestion des Eaux de Paris). Ο δήμος υπέγραψε μία σύμβαση εξωτερικής συνεργασίας με τη SAGEP, το κεφάλαιο της οποίας κατείχε το 70% η πόλη, το 28% η Veolia και η Suez (από 14%) και ένα 2% η Caisse des Depots et Consignations (CDC), μία δημόσια εθνική τράπεζα επενδύσεων. Τα μερίδια των εταιριών στην SAGEP, έφεραν σε σύγκρουση εταιρίες και δήμο. Χαρακτηριστικά σε έλεγχο στην SAGEP που είχε γίνει από το δήμο το 2003, είχε παρατηρηθεί αρκετές παρατυπίες και έλλειψη ελέγχου. Ένα πρώτο βήμα προς την ιδιωτικοποίηση έγινε επίσης με τη μετατροπή του Ελέγχου Ποιότητας Υπηρεσιών του νερού της πόλης σε έναν ανεξάρτητο δημόσιο οργανισμό, Centre de Recherche et de Controle des Eaux de Paris (CRECEP).

Υπό το νέο αυτό θεσμικό πλαίσιο, οι απώλειες του δικτύου από 22% το 1985 μειώθηκαν σε 17% το 2003. Και μετά από μια σκληρή επαναδιαπραγμάτευση της σύμβασης μεταξύ της πόλης και των υπόλοιπων φορέων, το ποσοστό αυτό μειώθηκε ραγδαία στο 3,5% το 2009. Ωστόσο υπήρξε και μία μαζική αύξηση στους λογαριασμούς, σε ποσοστό μεγαλύτερο από 265% μεταξύ του 1985 και του 2009 μόνο για το πόσιμο νερό, με αυτόματες ανατιμήσεις κάθε τρίμηνο, σε αντίθεση με την αύξηση του πληθωρισμού, μόλις 70,5% για την ίδια περίοδο. Η αύξηση αυτή δημιούργησε αρκετές υποψίες όσο αναφορά τα ποσοστά των κερδών των δύο εταιριών. Για παράδειγμα, οι λογαριασμοί του νερού στο Παρίσι αυξήθηκαν περισσότερο από 90% μεταξύ 1991 και 1997, ενώ σε άλλες γαλλικές πόλεις άνω των 100.000 κατοίκων υπήρξε μια αύξηση 51,5% κατά μέσο όρο για την ίδια περίοδο.

Επίσης, η πόλη άρχισε να χάνει τον έλεγχο όσο αναφορά την τεχνογνωσία του συστήματος, καθώς πριν την ιδιωτικοποίηση δεν είχε γίνει έλεγχος και αναλυτική καταγραφή του δικτύου και οι δημοτικές αρχές εξαρτούνταν από τις ιδιωτικές εταιρίες για να πάρουν πληροφορίες για την κατάστασή του. Δυσκολίες υπήρχαν και στην πρόσβαση σε αξιόπιστες οικονομικές πληροφορίες. Το 2001 μία επιτροπή του δήμου επισήμανε ότι η μονάδα είσπραξης των

λογαριασμών GIE δεν είχε ελεγχθεί ποτέ και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «η ικανοποιητική εξυπηρέτηση δεν δικαιολογεί ένα τόσο υψηλό κόστος». Μία άλλη επιτροπή από το ελεγκτικό συνέδριο της περιφέρειας επισήμανε ότι η μονάδα GIE δεν είχε δηλώσει ποτέ στο δήμο τα επιπλέον έσοδα που εισπράττονται. Το 2001 ένας έλεγχος στη θυγατρική της Veolia έδειξε ότι είναι μία πολύ κερδοφόρα επιχείρηση και ένας γενναιόδωρος χρηματοδότης μεταξύ των υπόλοιπων φορέων. Το επίσημο μέσο ετήσιο κέρδος των δύο εταιριών παρουσιάζονταν περίπου στο 6-7%, αλλά σήμερα πηγές από την Eau de Paris υποστηρίζουν ότι στην πραγματικότητα άγγιζε το 15%, αν και αυτό είναι αδύνατο να αποδειχθεί λόγω έλλειψης αξιόπιστων στοιχείων. Επιπλέον, πολλά έργα που αναλαμβάνονταν από τις εταιρίες, οι οποίες τα είχαν αναθέσει στις θυγατρικές τους, ήταν ένας κλασσικός τρόπος για επιπλέον κέρδη λόγω υπερκοστολόγησης, τομέας επίσης που παραμένει άγνωστο το ποσοστό αυτών των κερδών, το οποίο γνωρίζουν μόνο τα κορυφαία στελέχη των εταιριών. Όσο αναφορά τη συντήρηση του δικτύου με το μη επεξεργασμένο νερό, εκφράστηκε η ανησυχία ότι δεν έγινε σχεδόν καθόλου, καθότι οι εταιρίες δεν είχαν κανένα οικονομικό συμφέρον να το λάβουν υπόψιν τους, η σύμβαση δεν ήταν πολύ σαφής, και ο ελεγκτής από τη SAGEP ήταν θετικός στο να καταργηθεί το συγκεκριμένο δίκτυο, για να αυξηθεί η κατανάλωση του πόσιμου νερού.

5.5.4 Ο δρόμος προς την επανακρατικοποίηση.

Το 2001, ο νεοεκλεγείς δήμαρχος Παρισιού Bertrand Delanoë εξέδωσε ένα ανακοινωθέν σχετικά με την ανάγκη να αναλάβει ο δήμος τον έλεγχο των υπηρεσιών του νερού. Έτσι, πάρθηκαν συγκεκριμένα μέτρα από το δήμο για την επανάκτηση του ελέγχου των εσωτερικών αρχικά αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών. Για παράδειγμα, συστάθηκε μια ομάδα για την επίβλεψη των έργων υποδομής του συγκεκριμένου τομέα, μια συμβουλευτική επιτροπή που δημιουργήθηκε για να εμπλέξει τους καταναλωτές στην κουβέντα για την πολιτική στον τομέα των υδάτων, και επανιδρύθηκε στα πλαίσια του προϋπολογισμού της πόλης, μία ξεχωριστή ενότητα, «νερό».

2001-2003: Αρχικές Διαπραγματεύσεις.

Η νέες δημοτικές αρχές της πόλης σύντομα συνειδητοποίησαν ότι ο έλεγχός τους στις υπηρεσίες που παρείχαν οι ιδιωτικές εταιρίες ήταν αρκετά περιορισμένος, και η οικονομική αδιαφάνεια ήταν «αναμφισβήτη», όπως τη χαρακτήρισε η Anne Le Strat, νεοεκλεγείς τότε πολιτικός των Πρασίνων, που διορίστηκε ως διευθύνοντα σύμβουλος της SAGEP. Μαζί με το δημοτικό συμβούλιο, η Le Strat δούλεψε για την ισχυρή της δέσμευση περί επαναδημοτικοποίησης του νερού του Παρισιού. Από την πλευρά της, η Myriam Constantin, σοσιαλίστρια, έγινε αντιδήμαρχος ύδρευσης και αποχέτευσης, και κρατώντας μια πιο διακριτική στάση, δήλωσε ότι «αυτό που έχει σημασία είναι ότι οι δημοτικές αρχές να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν πραγματικό έλεγχο στις υπηρεσίες που παρέχονται αντ'αυτών», σύμφωνα με τη θέση του κόμματός της για το συγκεκριμένο θέμα (αρκετές ιδιωτικοποιημένες υπηρεσίες ύδρευσης στη Γαλλία, λειτουργούν με σοσιαλιστικές ή και πιο αριστερές δημοτικές αρχές).

Οι διαπραγματεύσεις για την αναθεώρηση της σύμβασης μεταξύ των δημοτικών αρχών και των ιδιωτικών εταιριών, ξεκίνησαν σχεδόν αμέσως. Σε αυτές θα συμμετέχει ένα συγκεκριμένο επιτελείο του δήμου, κρατώντας το περιεχόμενό τους μυστικό από τους δημότες και τους περισσότερους δημοτικούς συμβούλους. Μόνο τα αποτελέσματά τους δημοσιοποιήθηκαν το 2003: οι εταιρίες συμφώνησαν να μειώσουν το ποσοστό κέρδους τους από το 6-7% σε περίπου 4%, να επενδύσουν 153 εκατομμύρια ευρώ μέχρι το 2009 ώστε να επιταχυνθούν οι εργασίες ανανέωσης του δικτύου και να αντικαταστήσουν συγκεκριμένους αγωγούς και ενώσεις, ώστε να

συμβαδίζουν με τις προδιαγραφές που είχε θέσει η ΕΕ. Παρ'όλα αυτά οι τιμές στους λογαριασμούς του νερού δεν μειώθηκαν και από τα υπερβολικά ποσά που απαίτησαν οι εταιρίες για κατασκευαστικά έργα, μόνο ένα μέρος επεστράφηκε. Τα επιπλέον παραρτήματα της σύμβασης που υπογράφηκαν το 2003 με τις εταιρίες, ακύρωσαν το παράρτημα του 1997, αλλά ένα μέρος της αναφοράς που περιγράφει τις λεπτομέρειες της συμφωνίας, λογοκρίθηκε από το δήμο όταν δημοσιεύτηκε. Επιπλέον. Το 80% αυτών των επενδύσεων, χρηματοδοτήθηκαν από άτοκα δάνεια του δημοσίου, μία πολύ καλή συμφωνία για τις εταιρίες, όσο αναφορά τα έργα που είχαν αναλάβει οι θυγατρικές τους, πιθανόν υπερτιμημένα, και τα έφεραν εις πέρας.

Η συγκεκριμένη ευνοϊκή συμφωνία πάρθηκε κάτω από αρκετά μεγάλη μυστικότητα, μετά από πολλά χρόνια κριτικής στις δύο εταιρίες για πολιτικούς λόγους. Οι σοσιαλιστές περιορίστηκαν στις διαπραγματεύσεις λόγω προηγούμενων συμφωνιών μεταξύ των εταιριών και πρώην δημάρχων, όπως η σύμβαση του 1997 που εγγυόταν ένα ελάχιστο ποσοστό κέρδους στις εταιρίες ως αντιστάθμιση στη χαμηλότερη κατανάλωση. Παγίδα επίσης ήταν και ένα κενό που υπήρχε στη σύμβαση που επέτρεπε τη Veolia και τη Suez να καθυστερούν 6 με 10 μήνες την παράδοση των χρημάτων που συνέλεγαν στη SAGEP, δημιουργώντας έτσι ένα επιπλέον κέρδος με τη μορφή τόκων κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου. Με λίγα λόγια, ο λόγος της διακριτικότητας αυτής της επαναδιαπραγμάτευσης στο Παρίσι, ήταν ότι οι εταιρίες δεν είχαν σπάσει τις διατάξεις των συμβάσεών τους, και μία τυχόν παραδοχή των υπερβολικών επιβαρύνσεων θα απαιτούσε αποζημίωση των κατοίκων από το δήμο. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψιν και τα μέσα επιρροής των εταιριών στο εσωτερικό του δήμου και μεταξύ των πολιτικών. Για παράδειγμα, η σοσιαλίστρια Anne Hidalgo, είχε εργαστεί για τη Veolia μεταξύ 1995 και 1997.

2003-2007: Δομώντας κάτι νέο.

Η περίοδος 2001-2003 ήταν κάπως αναγνωριστική για τη νέα δημοτική αρχή του Παρισιού, ανακαλύπτοντας τη στενότητα των διαπραγματευτικών ορίων με τέτοιες ισχυρές εταιρίες. Για να ενισχύσουν τη θέση τους, οι πολιτικοί ξεκίνησαν μια σειρά νομικών, τεχνικών και οικονομικών ελέγχων, καθώς και εκτενείς διαβουλεύσεις με το προσωπικό της Eau de Paris για να εκτιμηθούν οι πιθανές συνέπειες ακύρωσης της σύμβασης. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ήταν καλύτερο να περιμένουν μέχρι τη λήξη της σύμβασης το Δεκέμβριο του 2009 για νομικούς και τεχνικούς λόγους. Άλλη μία διαπίστωση ήταν ότι η σύναψη μιας καινούριας σύμβασης τύπου ΣΔΙΤ θα ήταν πιο εύκολο για τη διοίκηση της πόλης. Όπως το έθεσε ο Francois Leblanc, διευθυντής της SAGEP κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου,

«δεν υπάρχει εμπειρία μετάβασης από το ιδιωτικό στο δημόσιο σε αυτήν την κλίμακα... Νομίζω ότι θα ήταν πιο εύκολο τεχνικά και νομικά να επανασυμφωνηθεί μια νέα προσφορά από το να επαναδημοτικοποιηθεί η υπηρεσία... Δεν είναι μόνο η διαχείριση του δικτύου είναι πολλά πράγματα, για παράδειγμα τα κεφάλαια είναι τεράστια, έχεις πολλά κτίρια, οικόπεδα κλπ στα οποία πρέπει να αλλάξει το καθεώς τους, έχεις αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς... Και όλη αυτή η δουλειά που πρέπει να γίνει πρώτα από όλα.»

Παρ'όλα αυτά, οι προκλήσεις αυτές δεν απέτρεψαν τη δημοτική επιτροπή από το να παραμείνει στην πορεία του στόχου της. Η επιτροπή έκανε την πρώτη της σημαντική κίνηση προς την επαναδημοτικοποίηση το Μάρτιο του 2007, εκτοπίζοντας τη Veolia και τη Suez από τη SAGEP μέσω ψηφοφορίας στο δημοτικό συμβούλιο που ανάγκασε τις εταιρίες να πουλήσουν τις μετοχές τους, με καλό κέρδος, στην γαλλική εθνική τράπεζα επανδύσεων CDC (όπου αυτή τη στιγμή είναι ο μεγαλύτερος μέτοχος της Veolia). Το GIE, η σχετικά αδιαφανής οικονομική δομή

που είχε συσταθεί από τις εταιρίες για τη συλλογή των πληρωμών των λογαριασμών, διαλύθηκε και η ευθύνη της παρακολούθησης και του ελέγχου των δραστηριοτήτων των εταιριών μεταφέρθηκε από τη SAGEP πίσω στη διοίκηση της πόλης. Οι εταιρίες ανησύχησαν και προβληματίστηκαν, αλλά περίμεναν ότι θα μπορούσαν να ανανεώσουν τις συμβάσεις τους το 2009.

Η πραγματική αλλαγή παιχνιδιού έγινε στις 5 Νοεμβρίου του 2007. Ο Delanoe, στην καμπάνια για την εκλογή του στη δεύτερη θητεία του ως δήμαρχος Παρισιού, υποσχέθηκε ότι η ύδρευση και όλες οι οικονομικές υποχρεώσεις της (κόστη, τιμολόγηση κλπ.), μία σύμβαση 180 εκατομμυρίων ευρώ τότε, θα διαχειρίζεται ξανά από το δημόσιο, σε περίπτωση επανεκλογής του. Σύμφωνα με έρευνα που έγινε, αυτή η απόφαση πάρθηκε σε πολύ κλειστό κύκλο ανθρώπων. Υπάρχει και η περίπτωση να ήταν και προσωπική απόφαση, καθώς πολλοί από τους στενούς του συνεργάτες έμειναν έκπληκτοι με αυτήν την ανακοίνωση. Υπήρχαν πολλοί λόγοι που οδήγησαν σε αυτήν. Ένα επιχείρημα είναι οικονομικοτεχνικό: ένας μεγάλος αριθμός ελέγχων και ερευνών που έγιναν από το δήμο και τη SAGEP έδειξε ότι θα μπορούσε να επιτευχθεί σημαντική εξοικονόμηση παίρνοντας πίσω την υπηρεσία, και ότι ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο είναι πιο αποδοτικό από τον κατακερματισμό των ευθυνών και των υποχρεώσεων. Αυτό έγινε το κύριο επιχείρημα της πόλης: η δημόσια διαχείριση των υδάτων μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική, και επιτρέπει στην πόλη να διαχειριστεί το νερό ως ένα δημόσιο αγαθό και όχι ως ιδιωτικό εμπόρευμα. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ο Delanoe εκείνη την εποχή είχε μπει στον πειρασμό να αναδειχθεί στην εθνική πολιτική επικαιρότητα, αφού έθεσε υποψηφιότητα για τη θέση του πρώτου γραμματέα στο σοσιαλιστικό κόμμα το 2008, όπου τελικά δεν εκλέχτηκε. Η απόφασή του για την επαναδημοτικοποίηση θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως ένα πολιτικό μήνυμα στην αριστερή πτέρυγα του κόμματός του, σε μία προσπάθεια να αλλάξει το προφίλ που είχε ότι ήταν πολύ φιλικός με τις επιχειρήσεις. Η Veolia και η Suez υποστηρίζουν ότι είναι μία καθαρά πολιτική απόφαση, που δεν είχε να κάνει με οικονομικούς και τεχνικούς λόγους. Σε κάθε περίπτωση, ο Delanoe επανεξελέγη δήμαρχος του Παρισιού, πολύ άνετα στις 16 Μαρτίου του 2008 με 57,7%.

2008-2009: Η στιγμή της απόφασης.

Τον Ιούλιο του 2008, η πόλη έκανε άλλο ένα μεγάλο βήμα προς την επαναδημοτικοποίηση αγοράζοντας το μερίδιο που κατείχε η CDC στην SAGEP της τάξεως του 30%, μετατρέποντάς την έτσι σε πλήρης δημοτική εταιρία. Αλλά μία ακόμα πιο κρίσιμη απόφαση πάρθηκε στις 24-25 Νοεμβρίου του 2008, όταν το δημοτικό συμβούλιο του Παρισιού, κατόπιν ψηφοφορίας, αποφάσισε για το συνολικό σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης, από τη διαχείριση της πηγής μέχρι τον τελικό καταναλωτή, να λειτουργεί από μία ενοποιημένη δημόσια ενότητα, ξεκινώντας από την 1^η Ιανουαρίου του 2010. Αυτή ήταν η πρώτη επίσημη απόφαση για επαναδημοτικοποίηση και ξεκίνησε μία περίπλοκη νομική διαδικασία που ο σχεδιασμός και η οργάνωσή της θα έπαιρναν μήνες για να πραγματοποιηθούν. Η SAGEP καταργήθηκε πριν τον τερματισμό της σύμβασης, αλλά δεν διαλύθηκε τελείως χάρη στη χρηματοδότηση που υπήρχε από δημοτικούς πόρους, που επέτρεψαν τη δημιουργία της δημόσιας εταιρίας Eau de Paris την 1^η Ιανουαρίου του 2009, πριν λήξει η σύμβαση με τη Veolia και τη Suez.

Οι ιδιωτικοί φορείς που πίστευαν ότι αυτή η αναγγελία του δημάρχου δεν ήταν τίποτα παραπάνω από προεκλογικές υποσχέσεις ξαφνιάστηκαν και παραπονέθηκαν ότι αυτή η απόφαση θα χαλούσε το δημόσια εικόνα τους, υπογραμμίζοντας την παγκόσμια εμπορική τους θέση. Γρήγορα όμως αναθεώρησαν την κριτική τους, κρατώντας μια στάση ότι αυτό το θέμα

ήταν μία ξεκάθαρη πολιτική και ιδεολογική κίνηση που δεν είχε να κάνει με την απόδοση των εταιριών τους. Εν τω μεταξύ, δύο δημοτικοί σύμβουλοι της αντιπολίτευσης οι Jerome Dubus και Jean-Francois Legaret, προσέφυγαν στα δικαστήρια ενάντια της απόφασης τον Ιανουάριο του 2009. Ισχυρίστηκαν ότι αυτή η κίνηση ήταν κόντρα στις ευρωπαϊκές αποφάσεις, οι οποίες έθεταν σαν προϋπόθεση στις δημοτικές αρχές ότι θα έπρεπε να προκηρύξουν διαγωνισμό στις περιπτώσεις που υπάρχει κάποιου είδους μεταβίβαση μιας οικονομικής δραστηριότητας, στην οποία συμμετέχουν φορείς της αγοράς. Το δικαστήριο δεν έκανε δεκτή την ένστασή τους, διευκρινίζοντας το Μάιο του 2010 ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της ΕΕ, ένας δήμος είχε το δικαίωμα να διαχειριστεί όπως επιθυμεί οποιαδήποτε υπηρεσία αφορά τους δημότες του. Έτσι λοιπόν δεν υπήρξε κάποιο νομικό κόλλημα για τη μετάβαση και η τελική απόφαση για την Eau de Paris, επίσημα ψηφίστηκε και επικυρώθηκε από το δημοτικό συμβούλιο το Νοέμβριο του 2009.

5.5.5 Από τον κατακερματισμό στην ενότητα.

Από τη στιγμή που πάρθηκε η επίσημη απόφαση για επαναδημοτικοποίηση, δημιουργήθηκε μία «επιτροπή καθκόντων» για να οργανώσει ομαλά τη μετάβαση. Ήταν μία πολύ μεγάλη πρόκληση, καθώς σε διάστημα μόνο 18 μηνών πριν την ουσιαστική μετάβαση, υπήρχαν πολλά εμπόδια που έπρεπε να ξεπεραστούν.

Σε γενικές γραμμές, οι ιδιώτες συνεργάστηκαν κατά τη διάρκεια της μετάβασης, αλλά κάποιοι τομείς παρουσίασαν μεγάλες δυσκολίες όπως η μεταφορά της βάσης δεδομένων των καταναλωτών και τα πληροφοριακά συστήματα. Στην ουσία, τα δεδομένα των καταναλωτών (μετρήσεις, τιμολόγηση, διακανονισμοί) παρέμειναν σε ιδιωτική λειτουργία μέχρι το 2012 για να διευκολυνθεί η μετάβαση. Οι βάσεις δεδομένων των καταναλωτών και των τεχνικών συστημάτων μεταφέρθηκαν, όπως όριζε ο νόμος, αλλά η μεταφορά των τεχνολογικών καινοτομιών σε προγράμματα και συστήματα που αναπτύχθηκαν από τις ιδιωτικές εταιρίες για τη λειτουργία και την αναβάθμιση διαφόρων τομέων, αποδείχθηκε ότι είναι ένα ευαίσθητο ζήτημα. Τεχνικά και γεωγραφικά πληροφοριακά συστήματα ήταν εύκολο να συνδυαστούν με το παλιό σύστημα της SAGER, αλλά η τεχνογνωσία που ήταν ο βασικός σύνδεσμος με τα συγκεκριμένα συστήματα, ήταν πολύ δύσκολο θέμα διότι τέτοιου είδους εργαλεία είναι πολύ σημαντικοί και ευαίσθητοι παράγοντες για την ανταγωνιστικότητα αυτών των εταιριών.

Ένα πρόσθετο στοιχείο σε αυτήν την πολυπλοκότητα είναι ότι τα υπάρχοντα τεχνολογικά συστήματα δεν ήταν συμβατά μεταξύ τους, καθώς οι δύο εταιρίες έχουν διαφορετική ιστορία. Σε διάφορους τομείς είχαν περισσότερη ή λιγότερη συβεργασία και τα συστήματά τους επίσης τα είχαν κατοχυρωμένα. Συνεπώς, ένα από τα πρώτα βήματα της επαναδημοτικοποίησης ήταν να αναγνωριστεί τί από όλα αυτά τα κεντρικά συστήματα, σύμφωνα με τη σύμβαση, ανήκει στο δήμο του Παρισιού και τι στους ιδιώτες. Οι εταιρίες ξεκίνησαν να συνεργάζονται μόνο όταν ήταν σίγουρες ότι θα έκαναν ένα συμβόλαιο υπηρεσιών για αυτή τη δουλειά, και θα είχαν ένα ξεχωριστό μερίδιο για αυτά τα καθήκοντά τους. Η εμπιστοσύνη ήταν ένα μεγάλο θέμα σε αυτές τις έντονες διαπραγματεύσεις, καθώς η κάθε πλευρά σκέφτονταν πάντα το μη χείρον βέλτιστο.

Τελικά αυτή η συνεργασία απέδωσε καρπούς και η Eau de Paris ανέπτυξε το δικό της σύστημα πληροφοριών, η δομή του οποίου βασίστηκε στο αντίστοιχο της Γκρενόμπλ που επαναδημοτικοποίησε τις υπηρεσίες της για το νερό το 2000. Το νέο ενοποιημένο

πληροφοριακό σύστημα ξεκίνησε τη λειτουργία του τον Οκτώβρη του 2011. Επίσης η Eau de Paris στελέχωσε ένα εμπορικό τμήμα προσλαμβάνοντας διοικητικά στελέχη από τους τομείς του ηλεκτρισμού και των επικοινωνιών, εισάγοντας έτσι νέες μεθόδους και νέες προσεγγίσεις.

5.5.6 Εργαζόμενοι: Από πέντε οργανισμούς σε έναν.

Από τα πιο λεπτά ζητήματα αυτής της μετάβασης είναι αυτό που αφορά τους εργαζόμενους. 642 εργαζόμενοι της Eau de Paris, 228 των Veolia και Suez, 55 της CRECEP και 14 του δήμου, έπρεπε να απασχοληθούν πλέον από μία εταιρία, συμπεριλαμβάνοντας 15 διαφορετικά σωματεία που είχαν ανοιχτές διαπραγματεύσεις για τους μισθούς, τις εργασιακές συνθήκες και τα προνόμια. Οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν την κατάλληλη στιγμή, με αποτέλεσμα μία από κοινού συμφωνία που υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 2009. Όλοι οι εργαζόμενοι που απασχολούνταν από την Eau de Paris πληρώνονταν σύμφωνα με μία εναρμονισμένη μισθολογική κλίμακα από τον Ιανουάριο του 2010.

Παρόλα αυτά, αυτό το επίτευγμα έκρυβε διάφορες δυσκολίες που βγήκαν στη συνέχεια στη φόρα. Ένα πρώτο πρόβλημα ήταν με το κομμάτι των εργαζομένων που προέρχονταν από τους ιδιωτικούς φορείς, καθώς σε όλους αυτούς δόθηκε η δυνατότητα είτε να παραμείνουν στην εταιρία τους, είτε να απασχοληθούν από την Eau de Paris. Οι δύο εταιρίες προσπάθησαν να κρατήσουν την πλειοψηφία των πιο αποδοτικών εργαζομένων, αυτών δηλαδή που είχαν υψηλή θέση στην εσωτερική τους αξιολόγηση, για παράδειγμα κανένας διευθυντής δεν έφυγε από τη Suez και πολύ λίγοι από τη Veolia. Η Eau de Paris προσπάθησε να στρατολογήσει κάποια διοικητικά στελέχη από τις ιδιωτικές εταιρίες, αλλά τα κίνητρα δεν μπορούσαν να συγκριθούν με αυτά των εταιριών και έπρεπε να προσληφθεί επιπλέον προσωπικό για τις διοικητικές θέσεις, μία διαδικασία μακροχρόνια και ευαίσθητη. Γενικά, η αναδιοργάνωση ολόκληρης της δομής ήταν πολύ απαιτητική, δημιουργώντας αρκετές εντάσεις, καθώς πολύ εργαζόμενοι έπρεπε να αλλάξουν εργασιακό αντικείμενο και περιβάλλον.

Μία δεύτερη πιο επιζήμια δυσκολία ήταν ότι τα δύο σωματεία, το ένα που προέρχονταν από τη Suez και τη Veolia, και το άλλο από την Eau de Paris, δεν δέχτηκαν να συγχωνευτούν και να συμπορευτούν, αν και ανήκαν στην ίδια ομοσπονδία (CGT), και οι υπάλληλοι της Veolia δεν δέχονταν να παραιτηθούν από τα προνόμια που είχαν προηγουμένως, αντίθετα τα διεκδικούσαν και με το παραπάνω. Το γεγονός αυτό πήρε διαστάσεις με μία δικαστική διαμάχη μεταξύ των δύο σωματείων, κατηγορώντας το ένα το άλλο είτε για προδοσία προς τους εργαζόμενους, είτε για στενές σχέσεις με τη διοίκηση της Eau de Paris, είτε ότι δρουν για λογαριασμό της Veolia και της Suez για να σαμποτάρουν την επανακρατικοποίηση. Αυτή η διαμάχη συνεχίστηκε και επιβαρύνθηκε με επιπρόσθετη ένταση λόγω κάποιων εξωτερικών συμβάσεων εργασίας που έληξαν τον Ιούλιο του 2011, με κάποια σωματεία να απειλούν με μήνυση την Eau de Paris για την μη αυτόματη πρόσληψη αυτών των εργαζομένων.

5.5.7 Οικονομική Διαχείριση.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα παρόλα αυτά, αντιμετωπίστηκαν στο οικονομικό σύστημα, ιδιαίτερα στη μεταφορά χρηματικών λογαριασμών από το ιδιωτικό στο δημόσιο και στις

διαδικασίες αγοραπωλησίας. Η Eau de Paris, σαν μία δημόσια εταιρία, ορίζει ότι όλες οι δαπάνες πάνω από ένα συγκεκριμένο ποσό να αποφασίζονται και να μελετώνται από μία επιτροπή, οι προτάσεις της οποίας θα εγκριθούν από τη διοίκηση. Σαν αποτέλεσμα, υπήρξαν πολλές καθυστερήσεις σε σημαντικούς τομείς, και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες γίνονταν από ένα σημείο και μετά υπερβολικές. Επιπλέον, στη Γαλλία απαιτείται από το νόμο, οι δημόσιες υπηρεσίες να παρουσιάζουν ένα προϋπολογισμό βασισμένο σε συγκεκριμένες διαχειριστικές μεθόδους. Τελικά, όλες οι πληρωμές έγιναν από ένα επίσημο, δημόσιο στέλεχος, έναν διαχειριστικό αντιπρόσωπο, που του ανατέθηκε η Eau de Paris από το υπουργείο οικονομικών, που όμως παραμένει αμέτοχος στη λειτουργία της υπηρεσίας και που είναι προσωπικά υπεύθυνος για αυτά που υπογράφει.

Επίσης έπρεπε να αποκτηθούν συγκεκριμένα τεχνολογικά και πληροφοριακά εργαλεία για να διαχειριστούν οι χιλιάδες λογαριασμοί, δημιουργώντας άλλο ένα εμπόδιο, καθότι η διαθεσιμότητα υπολογιστικών προγραμμάτων για τη διαχείριση δημοσίων δομών και επιχειρήσεων, είναι σχεδόν ανύπαρκτη στη Γαλλία μετά από τρεις δεκαετίες ιδιωτικοποιήσεων. Το γεγονός αυτό επέφερε μεγάλες καθυστερήσεις στο κομμάτι των πληρωμών. Η κατάσταση τώρα βελτιώνεται, με την πρόσληψη ορισμένων συμβούλων που ανέλαβαν να καθαρίσουν τα βιβλία μέχρι το τέλος του 2011, και με τις καθυστερήσεις των πληρωμών στους προμηθευτές να μειώνονται σε ένα καλύτερο επίπεδο της τάξεως των 30-35 ημερών. Οι διαδικασίες αγοραπωλησίας εξοπλισμού είναι σίγουρα δυσκολότερες με τα νέα δεδομένα, αλλά ο έλεγχος των εξόδων βελτιώθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό.

5.5.8 Ιδεολογικά και δομικά εμπόδια εντός της δημοτικής διοίκησης.

Μία τελευταία δυσκολία είναι ότι κάποια τμήματα του δήμου, ιδιαίτερα στο νερό και στα οικονομικά παραρτήματα, ήταν αντίθετα με την επαναδημοτικοποίηση και θεωρούσαν ότι η τότε εξαγγελία του δημάρχου δεν ήταν τίποτα παραπάνω από έναν πολιτικό ελιγμό που δε θα γινόταν πράξη. Η συνέπεια ήταν ότι η μετάβαση δεν έγινε σε μεγάλο βαθμό αντιληπτή σε αυτά τα τμήματα, τα οποία δεν είχαν προετοιμαστεί καθόλου για κάτι τέτοιο. Μία άλλη εξήγηση για αυτήν την κατάσταση είναι ότι πολλοί υπεύθυνοι που κατείχαν διοικητικές θέσεις, φαίνεται να προτιμούσαν την εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα διότι θα μπορούσαν να αποφύγουν την προσωπική τους εμπλοκή στη διοίκηση πολύπλοκων δομών και πολυάριθμου προσωπικού. Θα ήταν πιο απλό να προκηρύξουν ένα διαγωνισμό, και αν αυτό ήταν απαραίτητο, να προσλάβουν έναν σύμβουλο για να λύσει τις όποιες νομικές δυσκολίες ή να επιβλέψει την διαδικασία.

5.5.9 Κατορθώματα, προκλήσεις και προοπτικές για το νερό στο Παρίσι.

Παρά τις σημαντικές προκλήσεις, η Eau de Paris λειτουργεί τα υδατικά συστήματα του Παρισιού από την 1^η Ιανουαρίου του 2010, χωρίς να υπάρξει κάποια εμφανή διαφορά στον τελικό καταναλωτή. Προφανώς πολλά πράγματα έχουν αλλάξει, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης απόδοσης που υπογράφηκε μεταξύ του δήμου και της Eau de Paris, θέτοντας έτσι τους στόχους της νέας δημόσιας εταιρίας, διαφοροποιώντας την από κάθε άλλο τοπικό παροχέα υπηρεσιών του παρελθόντος και επιδεικνύοντας έτσι ότι ο δημόσιος τομέας μπορεί να λειτουργήσει με ένα διαφανή και

αποτελεσματικό τρόπο. Η σύμβαση αυτή αξιολογήθηκε και έγινε δεκτή από την κοινότητα με συγκεκριμένες διατάξεις που επιτρέπουν στο δημοτικό συμβούλιο να επιβλέπει την απόδοση και να επικοινωνεί με τους εργαζόμενους και τους πολίτες, ενημερώνοντάς τους για τη νέα πολιτική στοχοθεσία της υπηρεσίας, που συμπεριλαμβάνει μόνιμη πρόσβαση στην καλύτερη δυνατή ποιότητα νερού με ένα δίκαιο αντίτιμο, περισσότερη διαφάνεια στη διαχείριση, με ξεκάθαρο καταμερισμό ευθυνών, αυξημένη συμμετοχή των χρηστών στη διοίκηση και δυνατές φιλοδοξίες για την κοινωνική και την περιβαλλοντική ευθύνη.

Η Eau de Paris είναι τώρα “régie à personnalité morale et à autonomie financière”, δηλαδή ένα ημιαυτόνομο σώμα με ξεχωριστό προϋπολογισμό και νομική μορφή. Ανήκει στο δημόσιο και ελέγχεται από το δήμο. Όλες οι προσλήψεις ανωτάτων διοικητικών στελεχών αποφασίζονται από το δημοτικό συμβούλιο. Το συμβούλιο της εταιρίας είναι το ανώτατο όργανο και συμπεριλαμβάνει έναν πρόεδρο-που αυτή τη στιγμή είναι η Anne Le Strat, επανεκλεγείς το 2008, νυν αντιδήμαρχος για το νερό, την αποχέτευση και τα κανάλια-10 μέλη του δημοτικού συμβουλίου, 2 εκπρόσωποι του προσωπικού και 5 εξειδικευμένα μέλη, στα οποία συμπεριλαμβάνονται δύο ειδικοί σε ύδρευση και αποχέτευση, ένα μέλος από περιβαλλοντική ΜΚΟ, ένα μέλος από οργανισμό καταναλωτών και ένα μέλος από το παρατηρητήριο του νερού της πόλης (Observatoire Municipal de l’Eau).

Με το Παρίσι να διαχειρίζεται τα υδατικά του συστήματα, οι απαιτήσεις ανέβηκαν σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, και η συγκεκριμένη κίνηση μελετήθηκε από πολλούς φορείς που σχετίζονται με τον τομέα των υδάτων. Μετά από περίπου δυόμισα χρόνια δημόσιας λειτουργίας, είναι ακόμα πολύ νωρίς για να βγουν πολύ ασφαλή συμπεράσματα, αλλά σίγουρα μπορεί να καταγραφεί ένας αριθμός κομβικών επιτευγμάτων και μαθημάτων για τη συνέχεια.

5.5.10 Οικονομικά οφέλη πέραν των αναμενόμενων.

Ένα αξιοσημείωτο επίτευγμα, πέραν από το γεγονός της διαχείρισης μίας τέτοιας μετάβασης σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, είναι τα οικονομικά αποτελέσματα της επαναδημοτικοποίησης. Τα λειτουργικά έξοδα είναι χαμηλότερα από τα αναμενόμενα και από αυτά των ιδιωτικών εταιριών, ενώ τα έξοδα της μεταβίβασης είναι πιο χαμηλά από αυτά που είχαν υπολογιστεί. Η μεταβίβαση αυτή καθεαυτή κόστισε ένα 15% από τα έσοδα της Eau de Paris κατά τον πρώτο χρόνο, αν λάβει κανείς υπόψιν ότι κάποιες επενδύσεις αναβλήθηκαν. Συνολικά η Eau de Paris αποταμίευσε 35 εκατομμύρια ευρώ σε σχέση με τα έξοδα της προηγούμενης σύμβασης με τη Veolia και τη Suez χάρη της επαναδημοτικοποίησης. Αυτά τα έσοδα προήλθαν από την εισροή των κερδών, που προηγουμένως χρησιμοποιούνταν από τις εταιρίες για τα μερίδια των μετόχων τους, από τη συστηματική οργάνωση των ανταγωνιστικών προσφορών για δουλειές που προηγουμένως εμπιστεύονταν στις θυγατρικές των εταιριών, και από ένα συμφέρον φορολογικό σύστημα δημοτικών τελών σε σχέση με το προηγούμενο που είχαν επιβάλει οι ιδιώτες. Αυτά τα οφέλη αναμένονται να διατηρηθούν, και αυτό επέτρεψε στον Delanoe και τη Le Strat να ανακοινώσουν την 5^η Ιανουαρίου του 2011, μία μείωση της τάξεως του 8% στα τιμολόγια του νερού (από 1,0464 ευρώ/μ³ σε 0,9627 ευρώ/μ³), μία συμβολική νίκη που ενόχλησε πολλούς στο χώρο του ιδιωτικού τομέα που πίεζαν για αύξηση των τιμών τα προηγούμενα χρόνια. Οι αρχές της πόλης δεσμεύτηκαν εν όψει των κατοίκων ότι οι τιμές δε θα αυξηθούν πάνω από τον πληθωρισμό μέχρι το 2015 (χρονιά των επόμενων δημοτικών εκλογών) παρά της χαμηλότερης κατανάλωσης που παρατηρείται.

5.5.11 Καλύτερος σχεδιασμός για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Άλλο ένα επίτευγμα είναι η δημιουργία συνεργασιών, ενώνοντας τρεις προϋπάρχοντες φορείς στον ίδιο τομέα υπηρεσιών, με κλιμακωτά οφέλη, πιο καθαρή εσωτερική δομή με αμφίδρομους ελέγχους μεταξύ του τομέα της παραγωγής και της τροφοδοσίας και μία κεντρική επίβλεψη όλου αυτού του κυκλικού συστήματος. Στα πλαίσια της ποιότητας του νερού, δεν υπάρχει κάποια αισθητή διαφορά με την εποχή του ιδιωτικού τομέα, αλλά αυτή η πιο οργανωμένη δομή συμβάλει σε έναν πιο λεπτομερή έλεγχο. Ένα μέρος των ερευνητών του πρώην δημόσιου εργαστηρίου της πόλης (CRECEP), το οποίο έκλεισε κατόπιν κυβερνητικής απόφασης για το άνοιγμα στην αγορά του τομέα του ελέγχου ποιότητας νερού, επαναπροσλήφθηκε στο νέο εργαστήριο της Eau de Paris. Πολύ σημαντικό είναι και το γεγονός ότι άνοιξε ένα δημόσιο κέντρο έρευνας υδάτων, το Aqua Futura, χρηματοδοτούμενο από την πόλη, την περιφέρεια και άλλους φορείς όπως γειτονικά πανεπιστήμια, με στόχο τη δημιουργία ενός πρότυπου κέντρου δημοσίων υδάτων, ανεξάρτητο από άλλους φορείς που κυριαρχούν την έρευνα σε αυτόν τον τομέα στη Γαλλία.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το ανανεωμένο ενδιαφέρον της Eau de Paris για την προστασία των υδατικών πόρων και την καταπολέμηση της μόλυνσης μακροπρόθεσμα, καθώς και η συνεργασία με αγρότες που βρίσκονται γύρω από τις περιοχές που υπάρχουν πηγές, βοηθώντας και παροτρύνοντάς τους να στραφούν προς τη βιολογική γεωργία ή τουλάχιστον να εφαρμόσουν διαφορετικές μεθόδους που απαιτούν λιγότερα χημικά (τα υπόγεια νερά που τροφοδοτούν το 50% της ύδρευσης στο Παρίσι δεν επεξεργάζονταν μέχρι το 1990). Το πρόγραμμα είναι καινούριο και χρειάζεται κάποια χρόνια για να εφαρμοστεί, αλλά μερικοί αγρότες έχουν ήδη ξεκινήσει μία αλλαγή πιο φιλική προς το περιβάλλον με τη βοήθεια της Eau de Paris.

Η απόδοση του δικτύου παραμένει σε καλό επίπεδο για το πόσιμο νερό (εν μέρει λόγω και του υψηλού επιπέδου συντήρησης από τις ιδιωτικές εταιρίες τα τελευταία χρόνια, αποτέλεσμα της επαναδιαπραγμάτευσης της σύμβασης το 2003), αλλά η ηλικία του είναι ένας ανησυχητικός παράγοντας. Υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ της συντήρησης ενός δικτύου, που έκαναν οι ιδιωτικές εταιρίες, και της ανανέωσής του, που δεν έγινε σύμφωνα με τους διαχειριστές της Eau de Paris. Χρειάζονται και έχουν ήδη σχεδιαστεί μεγάλες επενδύσεις, αλλά το ερώτημα του πόσο μπορεί να διαρκέσει μία τόσο παλιά υποδομή παραμένει. Κατά τη διάρκεια της μετάβασης χάθηκε μία μηχανική έρευνα και μία γνωμοδότηση που είχε γίνει, οπότε θα πρέπει να διεξαχθεί καινούρια μελέτη. Η πόλη αξιολογεί συνολικά την υγεία αυτής της υποδομής, κάτι που δεν είχε ξαναγίνει στο παρελθόν.

Η μοίρα του δικτύου του μη πόσιμου νερού είναι αβέβαιη. Εγκαταλειμένο για δεκαετίες, απαιτεί τεράστιες επενδύσεις για να επανέλθει σε καλή κατάσταση. Η πόλη αυτήν την περίοδο διενεργεί δημόσιες συζητήσεις για την επιλογή της υποδομής που πρέπει να δοθεί προτεραιότητα.

5.5.12 Διαφάνεια, αλληλεγγύη, συμμετοχή.

Η Eau de Paris επενδύει γενικά στην επικοινωνιακή της πολιτική και σε νέα διαδραστικά εργαλεία που επιτρέπουν στους καταναλωτές να έχουν καλύτερη επίβλεψη της κατανάλωσής τους, της ποιότητας του νερού στην περιοχή τους και των προγραμματισμένων τεχνικών έργων

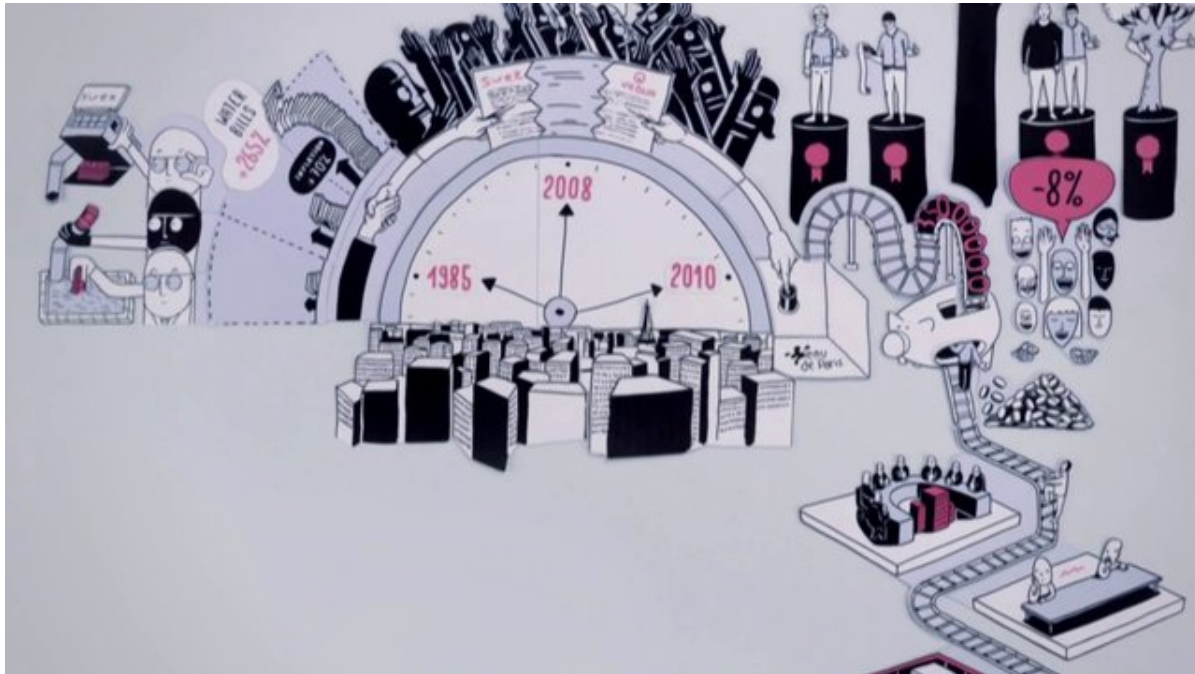
που μπορεί να επηρεάσουν την κυκλοφορία. Αυτή η προσπάθεια για διαφάνεια έχει αναγνωρισθεί από την κύρια ένωση καταναλωτών στη Γαλλία, την UFC "Que Choisir". Μάλιστα στη νέα ιστοσελίδα της Eau de Paris υπάρχουν πολλές αναφορές στην ιστορία της υπηρεσίας, στον αντίκτυπο που έχει στο περιβάλλον και στα προγράμματα κοινωνικής αλληλεγγύης. Επίσης παίρνει μέρος σε καμπάνιες για την προώθηση του νερού της βρύσης σε σχέση με το εμφιαλωμένο, για συμβουλές για την εξοικονόμησή του και γενικά να κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για τα προβλήματα και τις απειλές στον τομέα του νερού στο Παρίσι και παγκόσμια.

Η νέα δημόσια επιχείρηση ύδρευσης ασχολείται επίσης με δράσεις αλληλεγγύης, καθώς διέυρνε τη συνεισφορά της στο ταμείο αλληλεγγύης της πόλης (από 175.000 σε 500.000 Ευρώ), ανέλαβε την πληρωμή του νερού 44.000 φτωχών νοικοκυριών, επανεξέτασε την τιμολόγησή της, διεξήγαγε καμπάνια εξοικονόμησης νερού, και απέφυγε συστηματικά το κόψιμο του νερού σε κοινωνικούς χώρους και καταλήψεις. Η αλληλεγγύη αυτή δεν περιορίστηκε στους τοπικούς καταναλωτές, με την εταιρία να ασχολείται με την υπεράσπιση και την προώθηση της δημόσιας διαχείρισης του νερού σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Ο δημόσιος αυτός παροχέας είναι συνιδρυτής της Aqua Publica Europa, μια ευρωπαϊκή ομοσπονδία φορέων δημόσιου νερού που εκπροσωπεί και προωθεί τη δημόσια διαχείριση αυτού του νερού σε επίπεδο Ε.Ε., καθώς και υπερασπίζεται τους δημόσιους παροχείς έναντι των δραστηριοτήτων των ιδιωτικών συμφερόντων. Υποστηρίζει τις προσπάθειες των ΜΚΟ των Αφρικανών μεταναστών για τη διαχείριση των υδατικών αποθεμάτων και της λειψυδρίας στις χώρες τους, και σύναψε μία συναιτερική σχέση με το μαροκινό γραφείο Office National de l'Eau Potable (ONEP) για την ανάπτυξη της υδατικής παροχής στη Μαυριτανία. Επίσης, υποστηρίζει οικονομικά και άλλους δημόσιους παροχείς στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Rhnom Penh (από το 2003), ένας από τους πιο αποτελεσματικούς δημόσιους παροχείς στην Νοτιοανατολική Ασία, που η Eau de Paris χρηματοδοτεί τον τομέα των κοινωνικών σχέσεων.

Στον τομέα της συμμετοχής των καταναλωτών στο νέο δημόσιο σύστημα, τα αποτελέσματα ποικίλουν. Η ώθηση προς την επαναδημοτικοποίηση δεν δόθηκε από τους πολίτες, αλλά οι πολιτικοί της πόλης επιχείρησαν να διευρύνουν την συμμετοχή στη διαχείριση του συστήματος και να εμπλέξουν τους καταναλωτές στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Το παρατηρητήριο του νερού της πόλης (City Water Observatory), ένας κοινωνικός φορέας για το νερό που δημιουργήθηκε το 2006 για να φέρει κοντά καταναλωτές, περιβαλλοντικές ΜΚΟ, θεσμικούς φορείς και ειδικούς του νερού που συναντιούνται 6 φορές το χρόνο, παίζει προς το παρόν ένα συμβουλευτικό ρόλο, αν και η Eau de Paris έχει σκεφτεί να του παραχωρήσει δικαίωμα ψήφου στο δημοτικό συμβούλιο. Η Eau de Paris επίσης ξεκίνησε μια μελέτη πάνω στη συμμετοχή του καταναλωτή, με την ελπίδα να βγουν προς τα έξω κάποιες φιλόδοξες πρακτικές, αλλά τα στοιχεία δείχνουν ότι δεν υπάρχει μεγάλη απήχηση για αυτό το θέμα στο Παρίσι αυτή τη στιγμή. Σύμφωνα με το τμήμα επικοινωνίας της εταιρίας, ατομικά οι χρήστες ενδιαφέρονται για το θέμα της δημοτικής διαχείρισης των υδάτων όταν μαθαίνουν με κάποιον τρόπο πληροφορίες, αλλά σπάνια βλέπουν τον προσωπικό τους λογαριασμό λόγω του συλλογικού συστήματος τιμολόγησης της πόλης και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την χαμηλή ευαισθητοποίηση για το συγκεκριμένο τομέα, παρά τη δραματική αλλαγή που έχει λάβει χώρα στην ιδιοκτησία και στη λειτουργία.

Σε ένα σχετικό σημείωμα, πολλοί εργαζόμενοι της Eau de Paris δεν πείθονται από την ιδέα της επαναδημοτικοποίησης, και στην υπάρχουσα διαφωνία μεταξύ των σωματείων, προστέθηκε και το γεγονός ότι η μείωση των τιμών στους λογαριασμούς δημιούργησε ανησυχία σε ένα μέρος του προσωπικού, που φοβόνται ότι η μείωση των εσόδων μπορεί να επηρεάσει τις εργασιακές

συνθήκες και τους μισθούς τους. Η ανάπτυξη κουλτούρας μιας ζωτικής δημόσιας υπηρεσίας θα πάρει βεβαίως πολύ χρόνο, αλλά παραμένει κρίσιμο καθήκον για τη βιωσιμότητα του οργανισμού.

5.5.13 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μετάβασης.

Το εντυπωσιακό γεγονός με την επαναδημοτικοποίηση των παρισινών νερών είναι ότι υπήρξε μία έντονη πολιτική πρωτοβουλία με λίγη πίεση και συμμετοχή της κοινής γνώμης. Κάποιες κοινωνικές ομάδες πίεζαν για να ξαναγίνει δημόσιο το σύστημα, όχι όμως σε τέτοιο βαθμό ώστε το θέμα να πάρει τόσο μεγάλες διαστάσεις και σε καμία περίπτωση η δύναμη και η επιρροή τους δεν ήταν μεγαλύτερη από αυτές των Suez και Veolia. Αν και οι Πράσινοι και οι Κομμουνιστές πίεζαν καιρό για επαναδημοτικοποίηση, το σοσιαλιστικό κόμμα παρέμενε διχασμένο για το συγκεκριμένο θέμα. Αυτό που πιθανόν έκανε τη διαφορά και έπεισε το δήμαρχο Delanoë ήταν οι πολυάριθμοι και λεπτομερείς έλεγχοι που απεδείκνυαν τη δυνατότητα εξοικονόμησης χρημάτων, παρά τα επιχειρήματα περί διαχείρισης του νερού ως ένα δημόσιο αγαθό.

Η μετάβαση ήταν δύσκολη, ιδιαίτερα στο κομμάτι της οικονομικής διαχείρισης και στο επίπεδο του προσωπικού. Ορισμένες αρμοδιότητες έπρεπε να επαναπροσδιοριστούν και η πλήρης τεχνογνωσία των υποδομών και των μεθόδων λειτουργίας θα πάρει χρόνο για να επανακτηθεί πλήρως. Οι ιδιωτικοί φορείς δεν υπονόμισαν τη μετάβαση, αλλά δεν προσέφεραν και κάποια ιδιαίτερη βοήθεια πέραν από τις υποχρεώσεις που ορίζει ο νόμος, που σε αρκετές φορές απέκρυψαν πληροφορίες για εμπορικούς λόγους. Το γεγονός ότι ορισμένα τμήματα του δήμου ήταν επιφυλακτικά προς την επαναδημοτικοποίηση δεν βοήθησε επίσης. Υπήρχαν επίσης

αδυναμίες κατά τη διαδικασία αυτής της μεταρρύθμισης καθώς την είχαν αναλάβει λίγα αρμόδια άτομα, κι αυτό προκάλεσε ένταση στον οργανισμό.

Παρά τις διάφορες προκλήσεις και δυσκολίες, η μετάβαση πραγματοποιήθηκε στο προβλεπόμενο χρονικό διάστημα με πολύ εντυπωσιακά οικονομικά αποτελέσματα. Η ενοποίηση των διαφόρων κατακερματισμένων τμημάτων του συστήματος ύδρευσης, γέννησε έναν πιο αποδοτικό και συνεκτικό οργανισμό με μακροπρόθεσμο πλάνο, όπως και ανανέωσε τη δραστηριότητα της εταιρίας όσο αναφορά την προστασία των υδατικών πόρων, την έρευνα, την καινοτομία και την επαγρύπνηση των καταναλωτών. Γενικά, όποιο κόλλημα παρουσιάστηκε στη φάση της μετάβασης, ξεπεράστηκε αποτελεσματικά, με εξαίρεση τη διαμαάχη μεταξύ των σωματείων. Συνολικά, μια πρώτη εκτίμηση είναι ελπιδοφόρα, με το σύστημα ύδρευσης της πόλης του Παρισιού να μεταπηδά από μια αδιαφανή, κατακερματισμένη και βραχυπρόθεσμη διαχείριση σε μια πιο ολοκληρωμένη, διαφανή, μακροπρόθεσμη και προοδευτική προσέγγιση.

Ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα, αυτή η τεράστια θεσμική αναδιοργάνωση είναι σαν έναν σεισμό που θα δημιουργήσει ένα μεγάλο τσουνάμι στον τομέα του νερού που επικρατεί η ιδεολογία της ιδιωτικοποίησης εδώ και 3 δεκαετίες. Η απλοϊκή ιδέα ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι από τη φύση του καλύτερα εξοπλισμένος για να διαχειριστεί αστικά συστήματα ύδρευσης, αποδείχθηκε λανθασμένη στην περίπτωση του Παρισιού, όπου ένα ιδιωτικό δίπολο ισχυρών εταιριών λειτουργούσε εις βάρος των κατοίκων. Αλλά αυτό το παράδειγμα έδειξε επίσης ότι κάτι που έχει ξεκινήσει από την πολιτική, μπορεί να αναιρεθεί από την πολιτική. Δεν υπάρχει κάποια εγγύηση ότι η Eau de Paris δε θα ξαναιδιωτικοποιηθεί στο μέλλον. Παρ'όλα αυτά, το να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή απόδοση και να εμπλακούν σε αυτό όσο το δυνατόν περισσότεροι Παριζιάνοι σε αυτήν την επιτυχία, είναι ένας τρόπος που θα ενδυναμώσει την προσπάθεια και θα απομακρύνει το σύστημα από το ενδεχόμενο της επανιδιωτικοποίησης. Αυτή η πολιτική αλλαγή που πραγματοποιήθηκε κυρίως για οικονομικούς λόγους μπορεί να οδηγήσει σε ένα σύνολο βαθύτερων και ουσιαστικότερων πολιτικών λόγων για τη διατήρηση και τη διεύρυνση του δημόσιου χαρακτήρα του νερού των πόλεων.

5.6 Παραδείγματα Συμβάσεων Παροχής Υπηρεσιών Ύδρευσης: (Διακοπή, Επαναδιαπραγμάτευση, Πώληση)

Πίνακας 9: Παραδείγματα Συμβάσεων Παροχής Υπηρεσιών Ύδρευσης και στοιχεία

Αργεντινή	Buenos Aires	2006	Suez	Δ	
Αργεντινή	Buenos Aires Province 1	2002	Enron	Δ	Η Azurix αποσύρθηκε από το συμβόλαιο, κατηγορώντας την τοπική κυβέρνηση για "σημαντικά κενά". Ένα ICSID tribunal το 2006 καταδίκασε την Αργεντινή με πρόστιμο 165 εκατομμύρια δολάρια αντί για 565 που

					διεκδικούσε η Azurix. Η υπόθεση εκρεμεί και δεν έχει γίνει μέχρι στιγμής η πληρωμή.
Αργεντινή	Buenos Aires Province 2	2006	Impregilo	Δ	Η Impregilo κατέθεσε αίτηση αποζημίωσης στο ICSID και η υπόθεση εκρεμεί. Δεν έχει γίνει ακόμα καμία πληρωμή.
Αργεντινή	Cordoba	2007	Suez	Ε Π	Η Suez δε συνέχισε τις διαδικασίες στο ICSID, μετά την επαναδιαπραγμάτευση με τις τοπικές αρχές και τη μεταφορά των μεριδίων σε μια τοπική εταιρία.
Αργεντινή	Mendoza	2009	Enron, SAUR	Ε Δ	Το Δημοτικό συμβούλιο ανέλαβε την εταιρία σε μια προσωρινή βάση το 2009, μετά από αποτυχία στην επαναδιαπραγμάτευση. Η SAUR κατέθεσε αίτηση αποζημίωσης 200-300 εκατομμυρίων δολαρίων, το απέσυρε και μετά το επανενεργοποίησε. Το συμβούλιο διεξάγει μία οικονομική, τεχνική και περιβαλλοντική έρευνα-έκθεση, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αίτηση αποζημίωσης από τη SAUR ακόμα και σε ποινές φυλάκισης.
Αργεντινή	Santa Fe	2006	Suez	Δ	Μετά την αποτυχία να πουλήσει τα μερίδια σε άλλη εταιρία, η Suez παραιτήθηκε από τη σύμβαση. Αίτηση αποζημίωσης στο ICSID εκρεμεί.
Αργεντινή	Tucuman	1998	Veolia	Δ	Διεκόπη, καθώς οι καταναλωτές έπαψαν να πληρώνουν λογαριασμούς λόγω σοβαρών λειτουργικών προβλημάτων. Το ICSID καταδίκασε την Αργεντινή με πρόστιμο 105 εκατομμυρίων δολλαρίων αντί για 375 που διεκδικούσε η Vivendi. Η υπόθεση εκρεμεί.
Μπελίζ	National	2005	Biwater	Δ Π	
Βολιβία	Cochabamba	2000	Bechtel	Δ	Η σύμβαση διεκόπη λόγω κοινωνικού ξεσηκωμού. Η Bechtel κατέθεσε αίτηση αποζημίωσης στο ICSID, διεκδικώντας 50 εκατομμύρια δολάρια. Λόγω μεγάλων πιέσεων μία διεθνή καμπάνια κοινωνίας πολιτών, η Bechtel αποφάσισε να αποσύρει το αίτημα για να προστατέψει τη φήμη της. Η αίτηση επίσημα εγκρίθηκε για συμβολική καταβολή 0,30

					δολλαρίων.
Βολιβία	La Paz/El Alto	2007	Suez	Δ	Η σύμβαση διεκόπη έπειτα από “φιλικές” διαπραγματεύσεις, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση της Βολιβίας να επιληφθεί των δανείων, με το ποσό των 9,6 εκατομμυρίων δολλαρίων και να καταβάλει αποζημίωση στη Suez 5,5 εκατομμύρια δολάρια.
Βραζιλία	Guariroba	2006	Suez	Π	Η Suez αποχώρησε και πώλησε τα μερίδιά της σε βραζιλιάνικη εταιρία. Καμία αναφορά για αποζημιώσεις.
Βραζιλία	Limeira	2006	Suez	Π	Η Suez αποχώρησε και την υπηρεσία τώρα κατέχει εξ ολοκλήρου μία βραζιλιάνικη εταιρία. Καμία αναφορά για αποζημιώσεις.
Δημοκρατία Κεντρικής Αφρικής	Bangui	2001	SAUR	Δ	Το συμβόλαιο της SAUR διεκόπη 5 χρόνια πριν τη λήξη του. Καμία αναφορά για αποζημιώσεις.
Χιλή	Calama	2006	Biwater	Δ Π	
Κίνα	Da Chang (Shangai)	2004	Thames	Δ	Η Thames Water αποχώρησε από τη σύμβαση στην Da Chang έπειτα από την απόφαση της κινεζικής κυβέρνησης ότι η δημόσια εγγύηση για 16% κέρδος παύει να ισχύει. Καμία αναφορά για καταβολή αποζημίωσης.
Κίνα	Shenyang	2002	Suez	Δ	Διεκόπη. Το δημοτικό συμβούλιο δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στις πληρωμές.
Κολομβία	Bogota	2004	Suez	Δ	Διεκόπη, μετά από υπολογισμούς του δημοτικού συμβουλίου, ότι υπήρχε δεκαπλάσια χρέωση από την αρχική εκτίμηση, και συνέφερε η καταβολή των 80 εκατ. δολλαρίων για να αποκτηθεί η υπηρεσία.
Εσθονία	Tallinn	2009	United Utilities	C	
Γαλλία	Grenoble	2000	Suez	Δ	Operating contract renegotiated into joint venture with commune. Terminated after 2 court cases

Γαλλία	Paris	2009	Suez, Veolia	Δ Λ	Επανακρατικοποιήθηκε μετά τη λήξη της σύμβασης, έπειτα από απόφαση του δημοτικού συμβουλίου του Παρισιού.
Γκάμπια		1995	Veolia	Δ	Το συμβόλαιο με τη Veolia διακόπηκε από την κυβέρνηση λόγω κακής απόδοσης. Καμία αναφορά αποζημίωσης.
Γερμανία	Potsdam	2000	Suez	Δ	
Ουγγαρία	Pecs	2009	Suez	Δ	Έγινε απόπειρα διακοπής το 2004, η οποία αποσύρθηκε όταν η Suez διεκδίκησε αποζημίωση, Νέα απόπειρα τον Οκτώβρη του 2009, που εγκρίθηκε από το δικαστήριο το 2010.
Ινδονησία	Jakarta	2001	Suez, Thames	Ε Π	Επαναδιαπραγμάτευση με εξασφάλιση των πληρωμών και των αποσβέσεων των εταιριών. Ένα κομμάτι πουλήθηκε από τη Suez και το 98% της Thames.
Μαλαισία	states	2009		Δ Ε	Πολιτική της κυβέρνησης της Μαλαισίας για επανακρατικοποίησης όλων των υπηρεσιών του νερού.
Μάλι	Bamako	2005	SAUR	Δ	Η σύμβαση με τη SAUR διεκόπη από την κυβέρνηση, λόγω ισχυρισμών κακής απόδοσης. Καμία αναφορά αποζημίωσης.
Φιλιππίνες	Manila	2005	Suez, United Utilities	Δ Ε Π	Πολλές συγκρούσεις με το διαχειριστή. Maynilad Water (Suez) πτώχευσε, σώθηκε από επανεθνικοποίηση, κρατικούς πόρους, μειωμένους στόχους, και υψηλότερες τιμές, και τότε το 84% επωλήθη σε νέα επενδυτικά κεφάλαια / κατασκευαστική κοινοπραξία. Manila Water (United Utilities) μεταβιβάστηκε στο χρηματιστήριο, τώρα ως επί των πλείστων ανήκει στην Ayala. Συνεχή προβλήματα όσο αναφορά τις τιμές και τις επενδύσεις.
Νότια Αφρική	Amahthali (Stutterheim)	2005	Suez	Δ	Τη σύμβαση ανέλαβε τοπική εταιρία νερού.
Νότια Αφρική	Johannesburg		Suez	Δ Λ	Δεν ανανεώθηκε η σύμβαση.
Νότια	Nkonkobe (Fort)	2002	Suez	Δ	Το δημοτικό συμβούλιο δικαιώθηκε δικαστικά

Αφρική	Beaufort)				για τον τερματισμό της σύμβασης.
Τανζανία	Dar-es-Salaam	2005	Biwater	Δ	Διεκόπη από την κυβέρνηση, λόγω ισχυρισμών κακής απόδοσης. Η Biwater κατέθεσε αιτήσεις αποζημιώσεις σε δύο διαφορετικά διεθνή arbitration tribunals χάνοντας και τις δύο υποθέσεις. Έχασε την υπόθεση στο ανώτατο δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου under UNCITRAL rules (πρόωρη διακοπή συμβολαίου) και καταδικάστηκε σε καταβολή προστίμου 3 εκατ. λιρών αποζημίωση, τα οποία αρνήθηκε να πληρώσει. Επίσης χάθηκε η υπόθεση και στο ICSID καθώς κρίθηκε ότι η εταιρία είχε έως τη στιγμή της διακοπής είχε κάνει μηδενικές επενδύσεις.
Τουρκία	Antalya	2002	Suez	Δ	Μετά τη μη έγκριση της αύξησης των τιμών, η Suez κύρηξε παύση πληρωμών, κι έτσι αν'λαβε το δημόσιο.
Ουρουγουάη	Aguas de la Costa	2006	Suez	Δ	Η Suez αποχώρησε μετά από μια από ρύθμιση με το δημόσιο και πληρωμή των μεριδίων της.
Ουρουγουάη	URAGUA	2006	Urbaser	Δ	Η Urbaser και η Aguas de Bilbao κατέθεσαν αίτηση αποζημίωσης στο ICSID και η υπόθεση ακόμα εκρεμεί.
ΗΠΑ	Atlanta	2003	Suez	Δ	Έπειτα από κοινές διαπραγματεύσεις, απαγορεύθηκε στο δήμαρχο της Ατλάντα και τους δημοτικούς συμβούλους να ασκούν δημόσια κριτική στη Suez και αποφασίστηκε καταβολή πληρωμής 13,3 εκατ. δολάρια στη Suez, για «κόστος μετάβασης». Τυπικά το ποσό αυτό δεν θεωρείται αποζημίωση.

Βλέποντας τον παραπάνω πίνακα, παρατηρούνται περιπτώσεις όπου η διακοπή των συμβάσεων είναι κοινή συναινέσει, καθώς οι εταιρίες δεν μπορούν να βγάλουν κέρδος από τη λειτουργία της εκάστοτε υπηρεσίας, και ο δημόσιος τομέας ικανοποιείται με τη διακοπή. Σε άλλες περιπτώσεις, όπου λαμβάνονται μέτρα από τις εταιρίες, για τη δημιουργία κέρδους, όπως αυξήσεις των τιμολογίων ή μη πραγματοποίηση συμφωνημένων επενδύσεων, το οποίο οδηγεί σε πιο χαμηλή απόδοση, οι κυβερνήσεις καταφεύγουν σε άλλες μεθόδους για να προσβάλουν τη σύμβαση, όπως η μη αποδοχή των μέτρων ή την απεύθυνση στη δικαιοσύνη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όχι μόνο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών, αλλά είναι και ένα μέσο πίεσης προς τις εταιρίες, οι οποίες με τη σειρά τους καταφεύγουν στη δικαιοσύνη ζητώντας αποζημιώσεις. Όταν κρίνεται ότι οι υπηρεσίες των εταιριών δεν είναι κερδοφόρες, συνήθως επίκειται επανακρατικοποίηση-επαναδημοτικοποίηση, η οποία εν τέλει σε αρκετές περιπτώσεις είναι οικονομικά συμφέρουσα και για το δημόσιο, συνεπώς και για τους πολίτες.

Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρείται είναι η επαναδιαπραγμάτευση, όπου οι συμβάσεις επαναρυθμίζονται και επικαιροποιούνται για να εξυπηρετηθούν και οι στόχοι του δημοσίου αλλά και των εταιριών. Συνήθως σε αυτή τη διαδικασία υπάρχουν επιχορηγήσεις και παρεμβάσεις και άλλων φορέων όπως τράπεζες κλπ.

Ακόμα, σε πολλές χώρες πραγματοποιούνται ελέγχοι και επιθεωρήσεις από ανεξάρτητους φορείς, όσο αναφορά τη λειτουργία των υπηρεσιών και την τήρηση των όρων της σύμβασης, αυτό συμβαίνει όταν υπάρχουν παράπονα από κάποια πλευρά. Με το πέρας αυτών των ελέγχων, προτείνονται συγκεκριμένες τεχνικές ή οικονομικές ρυθμίσεις.

Οι πολίτες και διάφοροι κοινωνικοί φορείς, παίζουν μεγάλο ρόλο στην τύχη των συμβάσεων, καθώς εκφράζουν παράπονα και αιτήματα, με διαδηλώσεις, καμπάνιες, ακόμα και προσφυγές στη δικαιοσύνη εναντίον του ιδιωτικού τομέα.

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα

Ένα πρώτο σημείο που πρέπει να εξεταστεί είναι η αιτία που γέννησε αυτό το τεράστιο επενδυτικό ενδιαφέρον προς το νερό. Γυρνώντας λίγο πίσω το χρόνο στη δεκαετία του 70, η μεγάλη πετρελαϊκή κρίση ήταν το πρώτο σύμπτωμα μιας νέας περιόδου του συστήματος του καπιταλισμού όπου παρουσιάστηκαν νέα εσωτερικά κρισιακά χαρακτηριστικά. Από τη φύση του ο καπιταλισμός είναι ένα σύστημα που παράγει μόνο κατά την κίνηση. Για αυτόν το λόγο πρέπει να υπάρχει συνεχώς «παρθένο έδαφος» για να επεκτείνεται. Έτσι σε περιπτώσεις ακινητοποίησης καταστρέφονται οι «περιττές» παραγωγικές δυνάμεις (ακόμα και η ανθρώπινη εργασία) ώστε να ξαναρχίσει η κίνηση με την δημιουργία καινούριων. Ιδιαίτερα από εκείνη την εποχή και έπειτα, παρατηρούνται τρεις τρόποι με τους οποίους προσπαθεί να αντιδράσει ο καπιταλισμός, όχι μόνο στην πτωτική τάση του κέρδους αλλά και σε αυτό το «σκούριασμα» της μηχανής του.

Ο πρώτος τρόπος για να ξεπεράσει ο καπιταλισμός την κρίση του, είναι η εκτατική ανάπτυξη, δηλαδή η είσοδος σε νέες αγορές, όπως είναι τα πιο σύγχρονα παραδείγματα της Κίνας και της Ινδίας, χώρες με τεράστιο πληθυσμό. Αυτή η κλασική μορφή ανάπτυξης ήταν πολύ χαρακτηριστική την περίοδο της αποικιοκρατίας, μπήκε με νέο τρόπο στις σφαίρες επιρροής, κυρίως οικονομικής, και πήρε νέα χαρακτηριστικά με τον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό. Αυτός ο πρώτος τρόπος είναι μία κλασική μέθοδος δημιουργίας και ανοίγματος νέων πεδίων επέκτασης του καπιταλισμού.

Ο δεύτερος τρόπος είναι, στις χώρες που ο καπιταλισμός είναι πλήρως ανεπτυγμένος να πάει σε βάθος, δηλαδή να αγκαλιάσει και άλλους τομείς που δεν μπορούσε να έχει υπό την επιρροή του, όπως ήταν η υγεία, η παιδεία και το νερό. Τέτοιου είδους τομείς περιλαμβάνουν στρατηγικής σημασίας υπηρεσίες και πόρους ενός κράτους, όπου η «εκμετάλλευσή» τους απαιτεί πολύ λεπτούς χειρισμούς καθότι τυχόν λάθος θα έχει δραματικές κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες.

Ο τρίτος τρόπος, που του έδωσε τεράστια ανάπτυξη την τελευταία εικοσαετία, αλλά ταυτόχρονα τον έβαλε πιο βαθιά στην κρίση, είναι η επέκταση στο μέλλον. Αφού λοιπόν εξαντλήθηκε η αγοραστική δύναμη του παρόντος, η λύση είναι δάνειο. Από τον απλό άνθρωπο που δανείζεται από μια τράπεζα για να αγοράσει ένα σπίτι, βοηθώντας την «κίνηση» των κατασκευαστικών, μέχρι χώρες ολόκληρες που δανείζονται από άλλες χώρες ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, βοηθώντας στην «ανάπτυξη» του οικονομικού και γεωγραφικού τους πόλου.

Στην πολύ μεγάλη κρίση που βρισκόμαστε τώρα παρατηρείται ότι και οι 3 παραπάνω τρόποι έχουν συναντήσει ή συναντούν τα όριά τους. Για αυτό το λόγο η κρίση αυτή είναι τόσο βαθιά και δεν μπορεί να ξεπεραστεί με μία απλή αναπροσαρμογή χαρακτηριστικών, πεδίων και στόχων εντός των πλαισίων του συγκεκριμένου συστήματος, παρά μόνο με έναν τρόπο μιας νέας, διαφορετικής διαχείρισης.

6.1 Νερό

Στην περίπτωση του νερού συναντιόνται οι δύο πρώτοι τρόποι, χωρίς όμως να λείπουν σε πολλά παραδείγματα αρκετά στοιχεία από τον τρίτο. Τα βασικά λοιπόν που λαμβάνουν χώρα είναι η επεκτατική ανάπτυξη (Αφρική, Λατινική Αμερική, Κίνα) και ταυτόχρονα το «βάθεμα», η εκμετάλλευση

δηλαδή ενός σημαντικότερου αγαθού όπως είναι το νερό. Επομένως αυτό εξηγεί τη μία ουσιαστική δυνατότητα που παρουσίαζε ο συγκεκριμένος φυσικός πόρος.

Μια δεύτερη πολύ σημαντική αιτία η οποία δεν έχει γίνει πολύ φανερή είναι η εξής. Ο νεοφιλελευθερισμός έκανε την εξής μεγάλη στροφή. Ο μεγάλος χρηματοδότης μέχρι και πριν από 20 με 30 χρόνια, ήταν πάντα το κράτος, το οποίο εισέπρατε αυτά τα χρήματα μέσω της φορολογίας. Τα μεγάλα έργα (λιμάνια, δρόμοι, ύδρευση, φράγματα) ήταν πάντα έργα του δημοσίου. Το κράτος φορολογούσε και τις μικρές εισοδηματικά τάξεις αλλά και τους πλούσιους κι έτσι έβρισκε τα κεφάλαια και προχωρούσε σε τέτοιες επενδύσεις. Αυτό ήταν η λεγόμενη ατμομηχανή του συστήματος, η έννοια του κρατικού καπιταλισμού η οποία λειτουργούσε όχι μόνο για την αναδιανομή του εισοδήματος αλλά και την σταθεροποίηση του συστήματος.

Εκείνο το γεγονός που φούντωσε την κρίση δίνοντας της νέα, σκληρά χαρακτηριστικά είναι το εξής: το νεοφιλελεύθερο κράτος πλέον δεν φορολογεί τις εισοδηματικά ανώτερες τάξεις, αντίθετα δανείζεται από αυτές. Έτσι δεν έχει ποτέ στην κατοχή του μεγάλα κεφάλαια και εγκαταλείπεται στα μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια για να κάνουν τις επενδύσεις που κάποτε έκανε αυτό.

Όλα αυτά μαζί δείχνουν την τεράστια στροφή που έγινε προς το νερό και εξηγούν τους τρόπους και τα χαρακτηριστικά διαχείρισής του που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια.

Ένα άλλο γεγονός που έκανε αυτόν τον φυσικό πόρο να προσελκύσει τόσο μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον είναι η ανελαστικότητά του. Το νερό είναι το πιο ανελαστικό προϊόν (μετά τον αέρα). Για αυτό το λόγο αποτελεί το τέλειο προϊόν για έναν παραγωγό. Μπορεί να εκβιάσει, μπορεί να δημιουργήσει υπερκέρδη, μπορεί να έχει το πάνω χέρι σε κάθε είδους διαπραγμάτευση. Από την άλλη πλευρά όμως, το νερό είναι το κατ'εξοχήν δημόσιο αγαθό και αυτή είναι η ιδιαιτερότητά του. Επομένως είναι αυτό που κατ'εξοχήν δικαιολογεί την ύπαρξη του κράτους.

Αν θέλουμε να αναζητήσουμε τα θεμέλια της ύπαρξης του κράτους σε ένα σύστημα σαν το καπιταλισμό, είναι για να διαχειριστεί κάποια πράγματα όπως είναι τα δημόσια αγαθά, σε οικονομικό επίπεδο, καθώς και όλες τις δραστηριότητες που υπάρχουν γύρω από αυτά. Στις μέρες μας, σε πολλές περιπτώσεις το κράτος παίζει το ρόλο του «μεσάζοντα» μεταξύ αυτών των αγαθών και του ιδιωτικού κεφαλαίου.

Υπήρχαν 3 τομείς οι οποίοι ήταν η ουσία του κράτους, η άμυνα, η δικαιοσύνη και το νερό. Για να αλλάξουν χέρια τέτοιου είδους τομείς χρειάζεται μεγάλη ιδεολογική προετοιμασία. Γι'αυτό και αυτή η ιδεολογική προετοιμασία έγινε τόσο βαθιά, τόσο συστηματικά και σε τέτοιο βάθος χρόνου και στηρίχτηκε στην απόδειξη της μη αποτελεσματικότητας του κράτους. Επιχειρήματα όπως η ύπαρξη μεγάλης διαφθοράς στο δημόσιο, η έλλειψη τεχνογνωσίας, η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα είναι βασικά όπλα αυτής της ιδεολογικής «καμπάνιας» για μια πιο ομαλή κοινωνικά μετάβαση της διαχείρισης του νερού από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Μεγάλο ρόλο έπαιξαν σε αυτό οι ΜΚΟ. Οι οργανώσεις αυτές που δεν έχουν σαφές ιδεολογικό προσανατολισμό είναι τις περισσότερες φορές υπό την πολιτική κηδεμονία της άρχουσας ιδεολογίας. Τα κρατικά στερεότυπα, η μη ύπαρξη φόβου απέναντι στο ιδιωτικό, η εύρεση λύσεων με κάθε τρόπο και με κάθε κόστος είναι μερικά από τα ιδεολογήματα που αναπαράγονται στις ΜΚΟ.

Όλος αυτός ο συνδυασμός αυτών των μηχανισμών (ΜΚΟ, φόρουμς, διεθνείς ενώσεις, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, κυβερνήσεις) μαζί με την ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων που υπάρχουν όσο αναφορά το νερό (λειψυδρία, πρόσβαση, καταλληλότητα) πλέκουν το ιδεολογικό κάλυμμα του ανοίγματος αυτού του τομέα. Ιδιαίτερα σε διακηρυχτικό επίπεδο ακούγονται τα πιο ενδιαφέροντα πράγματα, τα οποία όμως στην πράξη και κυρίως στα αποτελέσματα των διαφόρων μεθόδων που ακολουθούνται είναι πολύ διαφορετικά. Για παράδειγμα ο ΟΗΕ έχοντας αναγνωρίσει ότι το νερό είναι ανθρώπινο δικαίωμα και το υπέρτατο δημόσιο αγαθό, στηρίζει μεθόδους και τακτικές, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις καταπατούν αυτό το δικαίωμα.

Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο είναι το εξής: το ιδιωτικό κεφάλαιο ανακάλυψε ότι αν ιδιωτικοποιηθεί ένα κομμάτι της αλυσίδας των πρώτων υλών (παραγωγή, επεξεργασία, διανομή κλπ), αποκτούν αυτόματα ιδιωτικά χαρακτηριστικά και τα υπόλοιπα κομμάτια. Δεν υπάρχει μερική ιδιωτικοποίηση. Η ιδιωτικοποίηση ενός τμήματος λοιπόν δίνει χαρακτηριστικά χειρισμού εμπορεύματος σε όλη την υπόλοιπη αλυσίδα.

Το νερό μαζί με την αποχέτευση είναι στο επονομαζόμενο green business, είναι κομμάτι του νέου τύπου του καπιταλισμού, ο οποίος δεν έχει αντίπαλο την οικολογία, αντίθετα τη χρησιμοποιεί ως πεδίο επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το ίδιο το σύστημα έχει οικοδομήσει συμφέροντα πάνω στα οικολογικά προβλήματα, και βλέπει το περιβάλλον σαν ένα νέο πεδίο κερδοφορίας και επιχειρηματικής δραστηριότητας.

6.2 Ανάσχιση τελευταίας δεκαετίας.

Όσο αναφορά τώρα για τις νέες τάσεις που παρουσιάζονται τα τελευταία χρόνια, στις περισσότερες από τις οποίες παρατηρείται μια ανάσχιση της ιδιωτικοποίησης, οι περισσότερες προσεγγίσεις γύρω από αυτές στέκονται μόνο στο οικονομικό κομμάτι. Η πραγματική αποτυχία δεν είναι εκεί. Το σύστημα μπορεί να εκμεταλεύτηκε την ανελαστικότητα του συγκεκριμένου προϊόντος, δεν αναγνώρισε και δεν πρόέβλεψε την αδυναμία των κατώτερων τάξεων να πληρώσουν για αυτό. Και αυτό ισχύει από το επίπεδο ενός δήμου μέχρι το επίπεδο μιας χώρας ή ακόμα και μιας ηπείρου. Αυτό εξηγεί και ορισμένα πράγματα στον επαναπροσανατολισμό που παρατηρήθηκε τελευταία. Ο τωρινός προσανατολισμός των μεγάλων εταιριών του συγκεκριμένου τομέα είναι στο κομμάτι της κατασκευής, στο κομμάτι της βιομηχανίας και σε «άλλου είδους» χώρες. Αποχωρούν από την Αφρική και στρέφονται στις αγορές της Ασίας και της ανατολικής Ευρώπης, από υπανάπτυκτες σε αναπτυσσόμενες.

Το δεύτερο πράγμα που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι όταν ο καπιταλισμός ανέπτυξε επιχειρηματική δραστηριότητα με το πρόσχημα της φιλευσπλαχνίας και της οικολογία δεν άλλαξε χαρακτηριστικά. Μπήκε στους τομείς αυτούς με την ίδια ορμή, χωρίς να υπολογίζει τίποτα στο όνομα του κέρδους, κάνοντας τα πάντα για να κατεβάσει το κόστος της όποιας επένδυσης. Για παράδειγμα υπήρχαν περιπτώσεις που οι εταιρίες υπέγραφαν συμβόλαιο για την κατασκευή και τη διαχείριση του δικτύου διανομής του νερού σε μία πόλη και κατασκεύασαν δίκτυα μόνο μέχρι την είσοδο της πόλης και όχι τους αγωγούς για το κάθε σπίτι.

Έτσι λοιπόν αυτή η υποχώρηση που παρατηρείται είναι διπλός συνδυασμός της λανθασμένης εκτίμησης όσο αναφορά τις οικονομικές αντοχές των ανθρώπων και των περιοχών όπου γίνονται οι επενδύσεις, και των τεράστιων προβλημάτων που δημιούργησαν τα ίδια χαρακτηριστικά του συστήματος. Αν λοιπόν μία επένδυση έχει να αποδοώσει ένα συγκεκριμένο ποσό, τότε θα δημιουργηθεί ένας φοβερός ανταγωνισμός για το ποιός (εταιρία) θα κερδίσει ολόκληρο αυτό το ποσό, με αποτέλεσμα μια μεγάλη ποσότητα «άχρηστης» υπερπροσφοράς και αρνητικές συνέπειες στο πεδίο αυτής της εκπαίδευσης.

6.3 Επανακρατικοποίηση-Επαναδημοτικοποίηση.

Η επανακρατικοποίηση δεν είναι η βέλτιστη λύση καθώς γίνεται στα πλαίσια του ίδιου προβληματικού συστήματος και των χαρακτηριστικών του. Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μια λογική που λέει ότι το κράτος μπορεί να διαχειριστεί καλύτερα τα δημόσια αγαθά από τον ιδιώτη, όπως στο παράδειγμα του Παρισιού, υπάρχει ο κίνδυνος επαναφοράς των ίδιων προβλημάτων. Το γεγονός ότι τα πρακτικά αποτελέσματα είναι καλύτερα είναι εξαιρετικής σημασίας και μάλιστα γιατί ήταν αυτά που δημιούργησαν αυτήν την τάση και όχι πολιτικές κινήσεις και δυνάμεις. Το γεγονός αυτό ενώ έχει μικρότερες πολιτικές βάσεις είναι πιο ασφαλές καθώς δείχνει ότι η ίδια η οικονομία βάζει φρένο στον

καπιταλισμό, ακόμα και με τους δείκτες απόδοσης που διαμορφώνονται εντός του συστήματος, χωρίς να υπολογίζονται βασικοί παράγοντες όπως είναι το κοινωνικό όφελος, ή το γεγονός ότι η απώλεια ενός συγκεκριμένου χρηματικού ποσού έχει διαφορετικό αντίκτυπο σε κάθε άνθρωπο.

Αλλό ένα πολύ σημαντικό γεγονός είναι ότι όταν έγινε η επαναδημοτικοποίηση στο Παρίσι έγινε με διαλυμένο στελεχειακό δυναμικό, καθώς οι μεγάλες εταιρίες πήραν τα στελέχη τους κατά την αποχώρησή τους. Το 8% κέρδος λοιπόν επετεύχθη με τους χειρότερους όρους, με μη έμπειρα στελέχη και μεγάλη ανομοιογένεια στα εργατικά σωματεία.

Συμβολικό ρόλο έπαιξε και η περιοχή που έγινε, καθώς το Παρίσι είναι η έδρα των δύο μεγαλύτερων εταιριών στον τομέα των υδάτων και η Γαλλία είναι μια χώρα που διαθέτει πολύ μεγάλα κεφάλαια στο συγκεκριμένο τομέα, παίζοντας ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις. Στελέχη επίσης των εταιριών αυτών είχαν υπάρξει και υπάρχουν μέλη στα διοικητικά συμβούλια και στις ανώτερες θέσεις υπουργείων, χρηματοπιστωτικών οργανισμών και διεθνών φορέων.

Η συγκεκριμένη επαναδημοτικοποίηση έγινε με το στοιχειώδη τρόπο και με τα παλιά δεδομένα. Αυτό που χρειάζεται, ακόμα και εντός καπιταλιστικών πλαισίων είναι μια ισχυρή δόση κοινωνικού ελέγχου των υπηρεσιών αυτών, από το κομμάτι της κατασκευής των υποδομών μέχρι την τελική κατάληξη στα σπίτια των καταναλωτών και ενεργή συμμετοχή των εργαζομένων σε αυτή τη διαδικασία. Να υπάρχει ενημέρωση, διαφάνεια σε όλες τις διαδικασίες, ανοιχτή πρόσβαση σε στοιχεία και δεδομένα, ευαισθητοποίηση σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Οι υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης να λειτουργούν με βάση τις κοινωνικές ανάγκες και όχι με γνώμονα το κέρδος.

6.4 Αλλαγή

Σε ένα παραπάνω επίπεδο, δεν είναι πολύ εφικτό, ιδιαίτερα στις μέρες μας να υπάρξει ένα μοντέλο εργατικού ελέγχου και αυτόνομης διαχείρισης για έναν τόσο σημαντικό τομέα όπως είναι το νερό, εντός του υπάρχοντος συστήματος. Η ανάγκη για αλλαγή και μετάβαση σε ένα άλλο σύστημα δαίνεται στην αδυναμία του υπάρχοντος να προστατέψει τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον, την ελεύθερη πρόσβαση του συνόλου της ανθρωπότητας στον πιο απαραίτητο πόρο στη ζωή, το νερό. Μία τέτοια αλλαγή είναι απαραίτητο να συνοδευτεί με την περαιτέρω ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και της τεχνολογίας και να μπει ένα φρένο στη σπατάλη αυτών σε μη απαραίτητες δραστηριότητες. Πρωτοβουλίες όπως η επαναδημοτικοποίηση στην ύδρευση του Παρισιού ή για παράδειγμα ένας εργατικός και κοινωνικός έλεγχος σε μια αντίστοιχη υπηρεσία, είναι κάποια πρώτα βήματα προς μια καλή κατεύθυνση, δεν αρκούν όμως για να λύσουν το πρόβλημα. Γιατί για παράδειγμα οι κάτοικοι του Παρισιού θα πίνουν φθηνότερο νερό καλύτερης ποιότητας, ενώ 700 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ινδία ακόμα δεν θα έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποχέτευση. Για να λυθεί λοιπόν συνολικά το πρόβλημα, χρειάζεται μια συνολική αλλαγή των στόχων της πολιτικής εξουσίας, μια τεράστια ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στην κατεύθυνση των πραγματικών αναγκών της κοινωνίας και του περιβάλλοντος, συνοδευόμενη από μία ανακατανομή του πλούτου που παράγεται σε παγκόσμιο επίπεδο.

Εαν πρέπει να αναδιοργανωθεί με διαφορετικό τρόπο ο κόσμος συνολικά, ένα από τα πιο ισχυρά επιχειρήματα είναι για να έχει νερό να πίνει.

Κεφάλαιο 7

Πηγές

Andrew Poor, 2009, "*Water Privatization*".

Colin Kirkpatrick, David Parker and Yin-Fang Zhang, 2006. *State versus private sector provision of water services in Africa: An empirical analysis*. Centre on Regulation and Competition Institute for Development Policy and Management University of Manchester, UK, and School of Management Cranfield University, Cranfield, Bedfordshire, UK.

David Hall and Emanuele Lobina, 2012. *Water companies and trends in Europe 2012*. PSIRU Public Services International Research Unit.

David Hall, 2010. *Why we need public spending*. PSIRU Public Services International Research Unit.

David Hall, 2012. *Re-municipalising municipal services in Europe*. PSIRU Public Services International Research Unit.

David Hall, 2013. *Austerity, economic growth, multipliers— and a radical solution to the banking and fiscal crises*. PSIRU Public Services International Research Unit.

David Hall, Emanuele Lobina and Violeta Corral, 2010. *Trends in water privatisation*. PSIRU Public Services International Research Unit.

David Hall, Emanuele Lobina, 2010. *The past, present and future of finance for investment in water systems*. PSIRU Public Services International Research Unit.

Eshien Chong, Freddy Huet, Stephane Saussier and Faye Steiner, 2006. *Public-Private Partnerships and Prices: Evidence from Water Distribution in France*. Review of Industrial Organization.

Food & Water Europe, 2011. *Veolia Environnement. A Profile of the World's Largest Water Service Corporation*.

Gregory Pierce, 2013. *The cautious expansion of water privatization in low and middle income countries*. University of California Los Angeles, United States.

IMF, 2004. *Public-Private Partnership*.

Karen Bakker, 2007. *The "Commons" Versus the "Commodity": Alter-globalization, Anti-privatization and the Human Right to Water in the Global South*. University of British Columbia, Vancouver, BC, Canada.

Karen Bakker, 2013. *Neoliberal Versus Postneoliberal Water: Geographies of Privatization and Resistance*. Program on Water Governance and Canada Research Chair, University of British Columbia.

Martin Pigeon, David A. McDonald, Olivier Hoedeman and Satoko Kishimoto, 2012. *Remunicipalisation: Putting Water Back into Public Hands*. Transnational Institute, Amsterdam.

Michael Goldman, 2005. *How "Water for All!" policy became hegemonic: The power of the World Bank and its transnational policy networks*. Department of Sociology and Institute for Global Studies, University of Minnesota, Twin Cities, USA.

Michael Goldman, 2005. *Tracing the Roots/Routes of World Bank Power*. University of Minnesota, Twin Cities, USA.

Mohammed H.I. Dore, Joseph Kushner and Klemen Zumer, 2003. *Privatization of water in the UK and France – What can we learn?*. Department of Economics, Brock University, St Catharines, Canada.

Public Citizen, 2005. *Suez, a corporate profile*. Report by Public Citizen.

Radio Bubble, 2013. *Έρευνα για την ιδιωτικοποίηση του νερού*. www.radiobubble.gr

Ricardo Coelho Faria, 2005. *Public Versus Private Water Utilities: Empirical Evidence for Brazilian Companies*. University of Brasília.

Γιάνναρος Ι., 2005. *Σχεδιασμός και Υλοποίηση Έργων Μέσω Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.)*, Ινστιτούτο Οικονομίας Κατασκευών, Αθήνα.

Γιάνναρος Ι., 2006. *Ελληνική Αγορά ΣΔΙΤ – Μεθοδολογία Υλοποίησης – Κρίσιμα Ζητήματα*, Ημερίδα 'Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα', Ινστιτούτο Οικονομίας Κατασκευών, Τ.Ε.Ε-Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., Αθήνα.

Ομάδα Εργασίας του ΤΕΕ/ΤΚΜ, 2009. *Συμπράξεις Δημόσιου – Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)*. ΤΕΕ ΤΚΜ.

